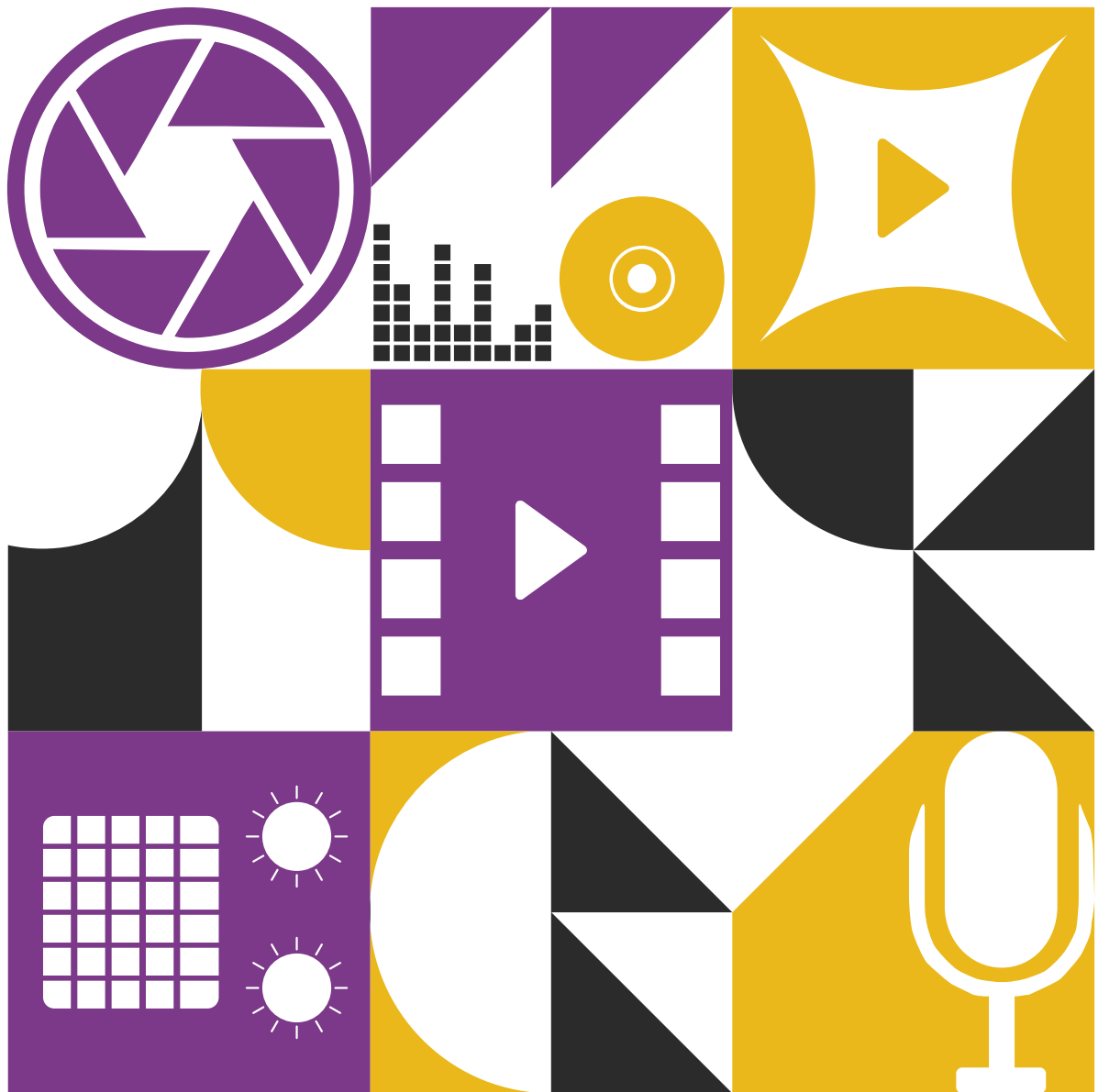

SDU Journal of Media Studies

JIMIS

Media: Society, History and Politics | Journalism

ISSN: 3105-3475

SDU CENTRAL ASIAN
RESEARCH CENTER

SDU Journal of Media Studies

№2 (5)/ 2026

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза год

Қаскелең / Kaskelen / Каскелен
2026

Бас редактор
Мадияр Саудбаев, PhD, ассистент профессор, SDU University

Жауапты редактор
Айзада Нуридденова, PhD, ассистент профессор, SDU University

Техникалық редактор
Жұлдызай Кубашева, Ғылым департаментінің маманы, SDU University

Редакциялық алқа:

Есенгүл Кәпқызы	ф.ғ.к., ассистент профессор, SDU University (Қазақстан)
Ғалым Жүсіпбек	PhD, қауымдастырылған профессор, SDU University (Қазақстан)
Мұхтар Сенгірбай	PhD, қауымдастырылған профессор, SDU University (Қазақстан)
Айкерім Әлімжанова	PhD, ассистент профессор, SDU University (Қазақстан)
Қарлыға Мысаева	PhD, қауымдастырылған профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ (Қазақстан)
Гүлмира Әшірбекова	ф.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ (Қазақстан)
Зульфия Имярова	PhD, қауымдастырылған профессор, KIMEP University (Қазақстан)
Сергей Голунов	PhD, профессор, SDU University (Қазақстан)
Елнұр Алимова	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Асхат Еркімбай	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Бердақ Байымбетов	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Асылзат Карабаева	PhD, ассистент профессор, KIMEP University (Қазақстан)
Айнұр Сләмғажы	PhD, ассистент профессор, Astana IT University (Қазақстан)
Беате Джозефи	PhD, профессор, Сидней Университеті (Австралия)
Уэйн Уанта	PhD, профессор, Флорида Университеті (АҚШ)
Айтолқын Ашимова	PhD, ассистент профессор, Turan University (Қазақстан)
Алтын Ақынбекова	PhD, ассистент профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ (Қазақстан)
Асия Исембердиева	PhD, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Бахтияр Нурумов	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Ислам Супыалдияров	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)

Редакцияның мекенжайы: Алматы облысы, Қарасай ауданы
040900, Қаскелең қаласы, Абылай хан көшесі 1/1
*e-mail: jms@sdu.edu.kz

SDU Journal of Media Studies

Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінде тіркелген

30.06.2025, № KZ92VPY00123309 есепке қою туралы куәлігі

SDU University

ISSN: 3105-3475

Сайт: <https://jms.sdu.edu.kz/index.php/jms>

Editor-in-chief

Madiyar Saudbayev, PhD, Assistant Professor, SDU University

Managing Editor

Aizada Nuriddenova, PhD, Assistant Professor, SDU University

Technical editor

Zhuldyzay Kubasheva, Science Department specialist, SDU University

Editorial board:

Yessengul Kap	Candidate of philological sciences, Assistant Professor, SDU University
Galym Zhussipbek	PhD, Associate Professor, SDU University (Kazakhstan)
Mukhtar Senggirbay	PhD, Associate Professor, SDU University (Kazakhstan)
Aikerim Alimzhanova	PhD, Assistant Professor, SDU University (Kazakhstan)
Karlyga Myssayeva	PhD, Associate Professor, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Gulmira Ashirbekova	PhD, Associate Professor, L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)
Zulfiya Imyarova	PhD, Associate Professor, KIMEP University (Kazakhstan)
Sergei Golunov	PhD, Professor, SDU University (Kazakhstan)
Yelnur Alimova	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Askhat Yerkimbay	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Berdak Bayimbetov	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Assylzat Karabayeva	PhD, Assistant Professor, KIMEP University (Kazakhstan)
Ainur Slamgazhy	PhD, Assistant Professor, Astana IT University (Kazakhstan)
Beate Josephi	PhD, Professor, Sydney University (Australia)
Wayne Wanta	PhD, Professor, Florida University (USA)
Aitolkyn Ashimova	PhD, Assistant Professor, Turan University (Kazakhstan)
Altyn Akynbekova	PhD, Assistant Professor, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Assiya Issemberdiyeva	PhD, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Bakhtiyar Nurumov	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Islam Supyaldiyarov	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)

Address of the editorial office: Almaty region, Karasay district
040900, Kaskelen, 1/1 Abylai Khan street

*e-mail: jms@sdu.edu.kz

SDU Journal of Media Studies

Registered by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Kazakhstan

Certificate of registration No KZ92VPY00123309 from 30.06.2025

SDU University

ISSN: 3105-3475

Site: <https://jms.sdu.edu.kz/index.php/jms>

Главный редактор
Мадияр Саудбаев, PhD, ассистент профессор, SDU University

Ответственный редактор
Айзада Нуридденова, PhD, ассистент профессор, SDU University

Технический редактор
Жулдызай Кубашева, специалист департамента науки, SDU University

Редакционная коллегия:

Есенгүл Кәпқызы	к.ф.н., ассистент профессор, SDU University (Казахстан)
Ғалым Жүсіпбек	PhD, ассоциированный профессор, SDU University (Казахстан)
Мұхтар Сенгірбай	PhD, ассоциированный профессор, SDU University (Казахстан)
Айкерим Алимжанова	PhD, ассистент профессор, SDU University (Казахстан)
Қарлыға Мысаева	PhD, ассоциированный профессор, КазНУ имени аль-Фараби (Казахстан)
Гүлмира Әшірбекова	к.ф.н., доцент, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева (Казахстан)
Зульфия Имярова	PhD, ассоциированный профессор, KIMEP University (Казахстан)
Сергей Голунов	PhD, профессор, SDU University (Казахстан)
Елнұр Алимова	магистр, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Асхат Еркімбай	магистр, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Бердақ Байымбетов	магистр, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Асылзат Қарабаева	PhD, ассистент профессор, KIMEP University (Казахстан)
Айнұр Сләмғажы	PhD, ассистент профессор, Astana IT University (Казахстан)
Беате Джозефи	PhD, профессор, Сиднейский университет (Австралия)
Уэйн Уанта	PhD, профессор, Университет Флориды (США)
Айтолқын Ашимова	PhD, ассистент профессор, Turan University (Казахстан)
Алтын Ақынбекова	PhD, ассистент профессор, КазНУ имени аль-Фараби (Казахстан)
Асия Исембердиева	PhD, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Бахтияр Нурумов	MA, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Ислам Супыалдияров	MA, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)

Адрес редакции: Алматинская область, Карасайский район
040900, г. Каскелен, ул. Абылай хана 1/1
*e-mail: jms@sdu.edu.kz

SDU Journal of Media Studies

Зарегистрирован Министерством культуры и информации Республики Казахстан

Свидетельство о постановке на учет № KZ92VPY00123309 от 30.06.2025

© SDU University

ISSN: 3105-3475

Сайт: <https://jms.sdu.edu.kz/index.php/jms>

© SDU University

МАЗМҰНЫ / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ***Media зерттеулер: Қоғам. Тарих. Саясат******Media Studies: Society. History. Politics******Media исследования: Общество. История. Политика*****Қазақ медиасында жасанды интеллект құралдары арқылы оқиғаны қайта жаңғырту***Данагүл Наухан, Әлішер Алтай, Асхат Еркімбай .....6***Strengthening National Unity through Media in Kazakhstan: A Case Study of *qazaqgrammar****Nuriya Zhexenova .....25***Қысқа форматтағы деректі фильмдерде шындықты құрастыру модельдерін The New York Times Op-Docs пен Azattyq материалдары негізінде салыстырмалы талдау***Бағдат Сұлтанқызы .....48****Масс коммуникация және журналистика ғылымы******The Science of Mass Communication and Journalism******Наука о массовой информации и журналистике*****Framing the Digital Silk Road: Media Portrayals of China's Digital Engagement in Kazakhstan and Kyrgyzstan***Sultan Jienbaev 66*

FTAMP: 19.71

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v59i.004>

Қазақ медиасында жасанды интеллект құралдары арқылы оқиганы қайта жаңғырту

Данагүл Наухан

SDU University, Қаскелең, Қазақстан

email: danagul.naukhan@sdu.edu.kz

Әлішер Алтай

SDU University, Қаскелең, Қазақстан

email: alisher.altay@sdu.edu.kz

Асхат Еркімбай

SDU University, Kaskelen, Kazakhstan

email: askhat.yerkimbay@sdu.edu.kz

Аңдатпа

Бұл зерттеу онлайн қазақ медиасындағы аз талқыланатын тақырыптарды жасанды интеллект (ЖИ) көмегімен аудиторияға тиімді жеткізу жолдарын қарастырады. Зерттеудің эмпирикалық негізі ретінде «Қаңтар құрсауында» медиа жобасы таңдалды. Қаңтаршылар туралы деректер ресми баяндамалар мен ашық дереккөздер негізінде жинақталды. Материалдардың шынайылығы мәтін, аудио, фото және видео форматтарында фактчекинг әдістері арқылы тексерілді. Медиа жоба аясында жинақталған деректер негізінде аудиовизуалды реконструкция жасалып, әр бейнематериалда бір кейіпкердің оқиғасы баяндалған. Сонымен қатар, деректерге негізделген медиа жоба ұсыну үшін журналистикадағы ЖИ технологияларына және оның батыс медиаларында қолдану мысалдарына, оған қатысты зерттеушілердің еңбегі мен карама-қайшы пікірлеріне шолу жасалады. Зерттеу барысында кездескен қиындықтар мен кемшіліктер ашық көрсетіліп, алдағы зерттеулерде ескеру қажет кенестер беріледі. Мақала соңында авторлар қазақ журналистикасында генератив жасанды интеллектіні сезімтал тақырыптарды баяндауда қолданудың әлеуеті мен тәуекелдерін бағалап, ұқсас жобаларды жетілдіруге арналған практикалық ұсыныстар айтады.

Кілт сөздер: GenAI, жасанды интеллект, реконструкция, этика, қазақ медиасы

Кіріспе

Қазіргі медиакеңістікте генератив жасанды интеллект журналистиканың өндірістік, визуалдық және нарративтік тәжірибесін өзгертіп отыр. Жетекші халықаралық редакциялар ChatGPT, DALL-E, Midjourney және Synthesia сияқты жүйелерді инфографика, фото, видео және жаңалық мәтіндерін даярлауда қолдана бастады. Бұл журналист пен технологияның бірлескен жұмысын күшейтті. Қазақстандық медиа кеңістікте де жасанды интеллектіні журналистикада қолдану үрдісі соңғы жылдары қарқын алып келеді, әрі алдағы уақытта бұл тенденция дамуын жалғастыра түспек (Аяпова, 2021). Бұл зерттеу жұмысы үшін 2022 жылғы Қаңтар оқиғасына қатысты дайындалған “Қаңтар құрсауында” медиа жобасы таңдап алынды. Қаңтар оқиғасы кезінде интернеттің бұғатталуы мен ресми ақпараттың үзік-үзік берілуі қоғамның сенімді дереккөздерге қолжетімділігін шектеп, оқиганы тұтас түсінуді қиындатты. Осыған сай бұл зерттеу жұмысы мынадай сұраққа жауап іздейді: генератив жасанды интеллект технологиялары ақпараттық шектеулер мен цензура жағдайында оқиганы

реконструкциялаудың жанама тәсілі бола ала ма?

Зерттеу жұмысының мақсаты – қазақ медиасында генератив жасанды интеллектті қолдану арқылы тарихи немесе әлеуметтік маңызы жоғары оқиғаларды реконструкциялаудағы артықшылықтары мен тәуекелдерін анықтау. Ғылыми жұмыстың жаңалығы үш қырынан көрінеді. Біріншіден, бұл зерттеу генератив ЖИ арқылы оқиғаны реконструкциялауды қазақ медиасы контекстінде нақты эмпирикалық кейс негізінде қарастырады. Екіншіден, зерттеу жасанды интеллект арқылы жасалған журналистік реконструкцияны этика және авторитарлық саяси жүйедегі шектеулермен байланыстыра талқылайды. Үшіншіден, жұмыс қолдану және қанағаттану теориясы мен MAIN моделіне сүйеніп, аудиторияның когнитивті және аффективті қабылдауын, технологияның нарративтік мүмкіндігін талдайды. Тақырып бойынша қолда бар зерттеулер жасанды интеллект қолданылатын журналистиканың жалпы әлеуетін, технологиялардың контентке беретін иммерсивтілігін және этикалық тәуекелдерді талқылайды (Pavlik, 2023; Simon, 2024; Diakopoulos, 2019). Козари және Круикшанк (2021) жүргізген Африкадағы редакцияларда жасанды интеллект қолдану туралы зерттеуде медиада жасанды интеллект қолдануға қатысты еңбектердің басым бөлігі батыс медиаларына негізделгені айтылады. Қазақстан контекстінде де ЖИ-дың этикалық қырларын, мүмкіндіктері мен шектеулерін қатар талдаған зерттеулер аз. Сәйкесінше бұл зерттеу осы бағытта жүйелі эмпирикалық негіз қалыптастыруға үлес қосады деп күтіледі.

Әдебиетке шолу

XXI ғасырдың ақпараттық қоғамында жасанды интеллект технологиялары журналистиканың жаңа парадигмасын қалыптастырып отыр. Бүгінгі таңда медиаконтент өндірісі мен таратылуы автоматтандырылған жүйелер арқылы жүзеге асып, аудиториямен өзара әрекеттесу форматы түбегейлі өзгерді. Ғылыми еңбектерде «AI журналистикасы» ұғымы әртүрлі мағынада қолданылып келеді, алайда бұл термин ресми түрде бекітілмеген. Зерттеулерде «AI журналистика» түсінігіне қатысты ортақ ғылыми консенсус жоқ екені, оның мазмұны мен салдары төңірегіндегі пікірталастың әлі де жалғасып жатқаны атап өтіледі (Zhang & Pérez-Tornero, 2022). Ал кейінгі зерттеулерде генератив жасанды интеллект үлгілері «жасанды интеллект генерациялаған контент» немесе «AI-Generated Content» санатына жатқызылады. AIGC – ЖИ үлгілері арқылы кескіндер, музыка немесе табиғи тіл сияқты цифрлық контентті жасау процесі деп түсіндіріледі (Cao et al., 2023). Бұрын тек адам еңбегіне сүйеніп келген медиаконтент қазір алгоритмдер мен генератив жүйелердің көмегімен жасалып, редакциялық процестер де адам мен машинаның бірлескен жұмысына айналып келеді. Осы ретте Альфред Эрмида ЖИ-ды белгілі бір “Jobs-to-be-Done” форматындағы журналистерге көмекші болатын құрал ретінде қарастыруды ұсынады. Бұл құбылыс тек журналистиканың техникалық аспектісін ғана емес, сонымен қатар этикалық, әлеуметтік және танымдық қырларын да қайта қарауды талап етеді. Қазіргі таңда әлемдік медиаларда ChatGPT, DALL-E, Midjourney, Synthesia сияқты генератив жүйелер кеңінен қолданыла бастаған. Бұл құралдар контент өндірудегі ақпаратты өңдеу, визуалды реконструкция жасау, деректерді талдау және сторителлинг форматтарын толықтыру мүмкіндігін береді. Мысалы, The New York Times, Reuters және BBC сияқты жетекші редакциялар ЖИ көмегімен инфографика, фото және бейнелер жасау және жаңалық мәтіндерін автоматтандыру тәжірибесін енгізді. Мұндай тәсіл медианың тек мазмұндық емес, құрылымдық деңгейде де өзгеруіне ықпал етіп, журналист пен аудитория арасындағы өзара әрекеттесудің жаңа түрлерін қалыптастырып жатыр. Диакопулос (2019) ЖИ-ды журналистикадағы автоматтандырылған деректерді өңдеу, фактчекинг және

контент генерациялау үдерісін жеңілдететін құрал ретінде сипаттайды. Турман, Дёрр және Кунерт (2017) редакциялардың машиналық оқыту алгоритмдерін қайталанатын тапсырмаларды орындауға пайдалану арқылы журналистердің күрделі аналитикалық тақырыптарға көбірек назар аударуына мүмкіндік туғанын атап өтеді. Ал Нонни де ла Пеньяның (2010) зерттеулерінде иммерсивті журналистиканың басты ерекшелігі – аудиторияның оқиғаға тікелей қатысқандай әсер алуына жағдай жасау екені көрсетіледі. Иммерсивті журналистиканың жасанды интеллектпен интеграциялануы осы саланың жаңа технологиялық кезеңін айқындап отыр (Pavlik, 2023). Пайдаланылатын әдістеріне қарай жасанды интеллект қазір робот журналистикасында, дрон журналистикасы мен дата журналистикада да қолданылып жүр (Залова, 2018). London School of Economics жанындағы Polis зерттеу орталығының JournalismAI халықаралық бастамасы жасанды интеллектінің журналистикада қолданылуын 10 түрлі негізгі бағытқа бөліп көрсеткен. Олар:

- *Автоматтандыру* (генерация, персонализация, автоматтандырылған жүйе құру);
- *Журналистік зерттеуге қолдану* (көлемді деректерді талдау);
- *Архивті жандандыру* (ескі фото және видеоның сапасын түзеу, іздеу және цифрлау);
- *Аудитория қажеттілігіне жұмыс істеу* (контентті оптимизациялау, алгоритм, трендтерді анықтау);
- *Аудиториямен байланысты оңтайландыру* (paywall);
- *Фактчекинг* (верификация, автоматтандырылған фактчекинг);
- *Модерация* (пікірлерге сүзгі жасау);
- *Визуалды контент оптимизациясы* (сурет не бейнематериалдың визуалын автоматты түрде өңдеу);
- *Bias немесе бейтараптылық* (этностық, жыныстық, тілдік, гендерлік және әлеуметтік тақырыптағы дисбалансты автоматты түрде анықтау, біржақтылықтың алдын алу);
- *COVID-19 сынды дағдарыс жағдайында қолдану* (гиперлокалды деректерді жылдам өңдеу).

Дегенмен, зерттеушілер жасанды интеллектіні пайдаланудың көптеген артықшылықтарымен қатар, оның бірқатар тәуекелдері мен этикалық мәселелерін де назардан тыс қалдырмау қажеттігін атап көрсетеді. Rutgers университетінің Еуропалық зерттеулер орталығының постдокторанты Селин Бенги Гюмрюкчу (2025) Түркиядағы қатаң саяси бақылау мен цензура жағдайында жасанды интеллектінің рөлін талдайды. Автордың пайымдауы бойынша, ЖИ наразылықты білдірудің жаңа, шығармашылық құралына айналған. Мәселен, Стамбул көшелеріндегі наразылық кезінде Пикачу костюмін киген белсендінің бейнесі интернетте таралғаннан кейін, ЖИ арқылы “полициядан қашып бара жатқан алып Пикачу”, “тұтқындалған студенттерді еске алатын плакат ұстаған Пикачу” сияқты сюрреалистік бейнелер жасалды. Мұндай туындылар тікелей саяси сын болып есептелмейтіндіктен цензурадан тыс қалады. Десе де, Чесни және Цитрон (2019) мұндай генератив контенттің манипуляция мен жалған ақпарат тарату қаупі барын ескертіп, мұны демократиялық институттарға тікелей қатер ретінде сипаттайды. Ал Кристиан Тарсни (2025) осы тәуекелді азайтудың тиімді жолы ретінде “экстремал мөлдірлік” қағидасын ұстану кергін айтады: авторлар өздері қолданған модель мен промптты аудиторияға анық көрсетуі тиіс. Мысалы, 2023 жылы Норвегияның *Verdens Gang* басылымы қылмыстық істер туралы деректі бейнематериалдар сериясын әзірлеуде генератив жасанды интеллекті пайдаланған. Нейрондық желілер үлкен көлемдегі сот құжаттарын талдап, ортақ заңдылықтарды анықтауға көмектессе, синтетикалық аудио мен генерацияланған видеолар оқиғаларды көрнекі түрде ұсынуға мүмкіндік берген (Jones & Brown, 2023). Жоба авторлары бұл технологияның қылмыстық істерді қайта жаңғыртудың тиімді әрі салыстырмалы

түрде арзан нұсқасы болғанын атап өтеді (INMA, 2023). Этикалық ашықтықты сақтау мақсатында барлық материалдарда ЖИ қолданылғаны туралы арнайы белгі берілген (Nieman Lab, 2023). Бұл жоғарыда айтылған “экстремалды мөлдірлік” қағидасымен үндеседі. Хэйс және Фицпатрик (2024) генератив реконструкция нәтижесін “объектив шындық емес”, “есептерге негізделген ықтимал нұсқа” ретінде қарастыруды ұсынып, “жауапты баяндау” ұғымын алға тартады.

Деректерге негізделген визуалды сторителлинг жасауда адам мен машинаның бірлескен жұмысын зерттеген Ван және әріптестерінің (2025) қорытындысы бойынша, технологияның этикасы сияқты күрделі тақырыпты аудиторияға жеткізуде тек адамның немесе тек нейрондық жүйенің жеке-дара жұмысы жеткіліксіз. Себебі нейрондық жүйелер стандартталған және құрылымы дұрыс мәтіндер жаза алғанымен, контексті терең түсіну, дереккөздерді тексеру және моральдық құндылығын бағалау тұрғысынан шектеулі (Zhaxylykbayeva, 2025). ЖИ мен адам бірлесіп жұмыс істегенде деректерге негізделген визуалды әңгімелер тиімдірек жасалады (Li et al., 2023). Тергеу журналистикасы саласында да генератив модельдер кеңінен қолданыла бастағаны академиялық әдебиеттерде арнайы зерттелген. Стрэй (2019) машиналық оқыту мен ЖИ құралдарының тергеу журналистикасына енгізілуі деректерді өңдеу мен жасырын заңдылықтарды табуда жаңа мүмкіндіктер ашатынын дәлелдейді. Додс және әріптестері (2025) спутниктік суреттерді талдау, әскери іс-қимылдар мен экологиялық апаттарды құжаттау сияқты OSINV (open-source investigation) тәжірибелерінде ЖИ редакциялық практиканың институционалды бөлігіне айналып бара жатқанын көрсетеді. Бірақ этикалық және құқықтық тәуекелдерді ескере отырып, реконструкцияның шынайылықтан ерекшелігі бар ықтимал модель екенін аудиторияға анық көрсету маңызды деген қорытындыға келеді.

Авторитарлық саяси контексте, цензура мен ақпараттық бақылау жағдайында цифрлық құралдардың рөлін зерттеген Дал және Нисбет (2022) азаматтардың бұғатталған контентке қол жеткізу үшін шектеулерді айналып өту тәсілдерін қолданатынын жазған. Зерттеушілер интернет бастапқыда адамдарға еркін ақпарат алуға мүмкіндік беретін құрал ретінде қарастырылғанымен, уақыт өте келе билік пен азаматтар арасындағы ақпарат үшін күрестің бір бөлігіне айналғанын айтады. Дегенмен генератив жасанды интеллект болашақта цензураны айналып өтуге және балама ақпарат таратуға мүмкіндік беретін жаңа құралдардың бірі болуы ықтимал екенімен қатар, мұндай технология авторитарлық бақылаудың өзіне де қызмет етуі ықтимал деген болжам бар. Зерттеушілер синтетикалық шынайылық қоғамдық консенсусты қолдан жасап шығарудың құралына айналуы мүмкін екенін ескертеді (Ferrara, 2026).

Жалпы алғанда, зерттеулер ЖИ журналистикасының әлеуетін үш қырынан қарастырады: біріншіден, ақпарат өндірісін автоматтандыру және тиімділікті арттыру (Diakopoulos, 2019; Thurman et al., 2017); екіншіден, аудиторияның ақпаратты қабылдау мен өзара әрекет ету тәсілін өзгерту (De la Peña et al., 2010; Pavlik, 2023); (3) этикалық және құқықтық дилеммаларды шешу қажеттілігі (Hayes & Fitzpatrick, 2024).

Теориялық негіздеме

Бұл зерттеу медиада жасанды интеллект технологияларын қолдану үрдістерін “қолдану және қанағаттану” теориясына сүйене отырып талдайды. Теория аудиторияның медианы тұтытудағы мінез-құлқын түсіндіруге бағытталған классикалық тәсілдердің бірі саналады. Элиу Катц, Джей Блумер және Майкл Гуревич ұсынған тұжырымдамаға сәйкес, аудитория медианы пассив түрде қабылдамайды, керісінше оны өз қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін белсенді

түрде өздері таңдайды (Katz, Blumler & Gurevitch, 1973). Классикалық моделде бес қажеттілік категориясы белгіленген: ақпараттық (хабардар болу), жеке тұлғалық (өзін-өзі тану, көзқарасты нығайту), әлеуметтік интеграциялық (қоғаммен байланыс), ойын-сауық және релаксация, эскапизм (шынайылықтан алшақтау).

Цифрлық және желілік медианың дамуымен теория жаңа мағына алды. Интернет ортасында адам бір мезгілде контентті өндіруші, таратушы және тұтынушы болды. Яғни «*просьюмер*» феномені қолдану және қанағаттану теориясының өзегін едәуір кеңейтті (Ruggiero, 2000). Бүгінде теория әлеуметтік медиа, стриминг, подкасттар және жасанды интеллект жүйелерін зерттеуде кеңінен қолданылады (Sundar & Limperos, 2013; Whiting & Williams, 2013). Генератив ЖИ контекстінде теория аналитикалық зерттеулерге мүмкіндік ашады. Аудитория енді дайын контентті тұтынып қана қоймай, өз сұранысына сай контент генерациялайтындықтан қажеттілікті қанағаттандыру үдерісі біртіндеп «адам және технология» деңгейіне көтерілген. Авторитарлы саяси жүйе контекстінде, цензура жағдайында, аталған теория аудиторияның неліктен баламалы жолдармен ақпарат іздейтінін, сенімді дереккөзге деген мотивін түсіндіруге мүмкіндік береді (Cao et al., 2023).

Хобс және Робертс (2018) Қытай азаматтарының VPN арқылы цензураны айналып өтуге тырысуын қолдану және қанағаттану теориясы тұрғысынан талдай отырып, мұны когнитивті автономияны сақтауға талпыныс ретінде көрсетеді. Дәл осы логика бойынша Қаңтар оқиғасын реконструкциялайтын генератив ЖИ өнімі бұл зерттеуде аудиторияның бұрмаланбаған шындыққа деген ақпараттық және психологиялық мұқтажын өтейтін құрал ретінде қарастырылды. Осы зерттеуде RunwayML және Midjourney платформаларының көмегімен синтетикалық кадрлар жасау оқиғаның эмоционалды әсерін күшейтіп, аудиторияның оқиғаға «қатысушы» ретінде енуіне жағдай жасады. Бұл қолдану және қанағаттану теориясындағы аффективті және когнитивті қажеттіліктерді өтеудің жаңа бір үлгісі ретінде сипатталды. Алайда теорияның бірқатар шектеулері де бар: теорияны сынайтын зерттеушілер оның аудиторияны тым рационалды субъект ретінде ұсынатынын, ал медиа тұтынуудағы бейсаналы немесе алгоритмдік детерминация факторларын ескермейтінін атап өтеді (Ruggiero, 2000).

Осы олқылықты толықтыру үшін зерттеуде MAIN моделі қосымша теориялық тірек ретінде қолданылады. Сундар және Лимперос (2013) ұсынған MAIN моделі ағылшынның бес бас әрпінен құралған: Modality (модалдылық), Agency (агенттілік), Interactivity (интерактивтілік) және Navigability (навигация мүмкіндігі). Модель цифрлық медиа платформаларда пайдаланушының ақпаратты қалай қабылдайтынын, сенімін, эмоциясын және мінез-құлқын осы төрт фактор арқылы түсіндіреді. Бұл факторлар адамның қабылдаған ақпаратын өңдеу тәсіліне, сенім деңгейіне және медиаға деген эмоционалды қатынасына әсер етеді.

Модалдылық ақпараттың берілу форматы мен сезімдік арналарды қамтиды (дыбыс, мәтін, сурет, видео). Генератив жасанды интеллект осы модалдылықты кеңейтіп, визуалды реконструкция арқылы аудиторияның эмоционалды әсерін күшейтеді. Синтетикалық бейнеқатармен ұсынылған реконструкция мәтіндік баяндамаға қарағанда эмоционалды серпін тудырады (Marques et al., 2023). Зерттеу барысында YouTube пен TikTok платформаларындағы кейбір көрерменнің генерацияланған бейнені нақты кадр ретінде қабылдағаны байқалды. Бұл Чесни және Цитрон (2019) сипаттаған “deepfake dilemma” құбылысының нақты көрінісі болды. MAIN моделі тұрғысынан қарағанда, бұл жағдай “модалдылық” компонентінің аудитория сенімін екі жақты нығайтуы да, бұзуы да мүмкін екенін көрсеті.

Агенттілік пайдаланушының медиа контентті басқару деңгейін сипаттайды. Генератив жүйелер контентті автоматты түрде өндіргенімен, соңғы нәтижені қалыптастырған негізгі агент

автордың өзі болды. Авторлар промпттарды құрастырып, визуал параметрлерін таңдап, қандай оқиғалар көрсетілетінін және олардың қалай ұсынылатынын шешкендіктен, жасанды интеллект дербес автор емес, журналистік нарративті жүзеге асыратын көмекші құрал қызметін атқарды.

Интерактивтілік аудиторияның контентпен белсенді байланысын көрсетеді. Бейнематериалдардың YouTube және TikTok платформаларында жариялануы көрермендердің пікір қалдыруына, реакция білдіруіне және контентпен өзара әрекеттесуіне, сәйкесінше, аудиторияның эмоционалдық және танымдық қажеттіліктерін өтей алуына мүмкіндік берілді.

Навигация мүмкіндігі пайдаланушының іздеу, бағыттау және құрылымдау мүмкіндігін білдіреді. Бұл зерттеуде аталған фактор аудиторияның контентті өз қалауынша тұтыну мүмкіндігінен көрінді. Аудитория бейнематериалдарды қалаған уақытта көріп, басқа дереккөздермен салыстыруға және оқиға туралы қосымша ақпарат іздеу мүмкіндігіне ие болды. Қолдану және қанағаттану теориясы аудиторияның аталған контентті қандай қажеттіліктерді өтеу мақсатында тұтынғанын түсіндіруге мүмкіндік берсе, MAIN моделі генеративті жасанды интеллектке негізделген журналистік реконструкцияның аудитория қабылдауына ықпал ететін технологиялық және коммуникативтік факторларды айқындауға мүмкіндік берді.

Әдіснама

Бұл зерттеу практикаға бағытталған зерттеу шеңберіндегі сапалық кейс-стади тәсіліне негізделеді. Зерттеудің негізгі кейсі ретінде «Қаңтар құрсауында» медиа жобасы таңдалды. Кейс-стади нақты бір құбылысты оның табиғи контекстінде терең зерттеуге мүмкіндік береді (Yin, 2014). Осы зерттеу аясында генератив жасанды интеллект құралдарының журналистік реконструкция процесінде қолданылуы, оларды пайдалану тәжірибесі және аудиторияның қабылдауы бір медиа жоба мысалында талданды. Практикаға бағытталған зерттеу болғандықтан авторлар медиа жобаны әзірлеу процесіне тікелей қатысып, контент өндіру, жариялау және аудитория реакциясын бақылау кезеңдерін жүзеге асырды.

Ғылыми зерттеулерде кейс-стади әдісі зерттеуші шынайы өмірдегі, қазіргі кезеңге тән белгілі бір жүйені уақыт өте келе көптеген дереккөздер негізінде терең зерттейтін сапалық әдіс ретінде түсіндіріледі (Alpi & Evans, 2019). Сапалық кейс-стадидің интерпретативтік негізін қалаған Роберт Стейк бұл бағытты “кейстің мәні оның күрделілігімен, бірегейлігімен және контекстімен бірге талдануында” деп бағамдайды (Stake, 1995).

Зерттеуге арқау болған медиа жобаны даярлау үш негізгі кезеңнен тұрды:

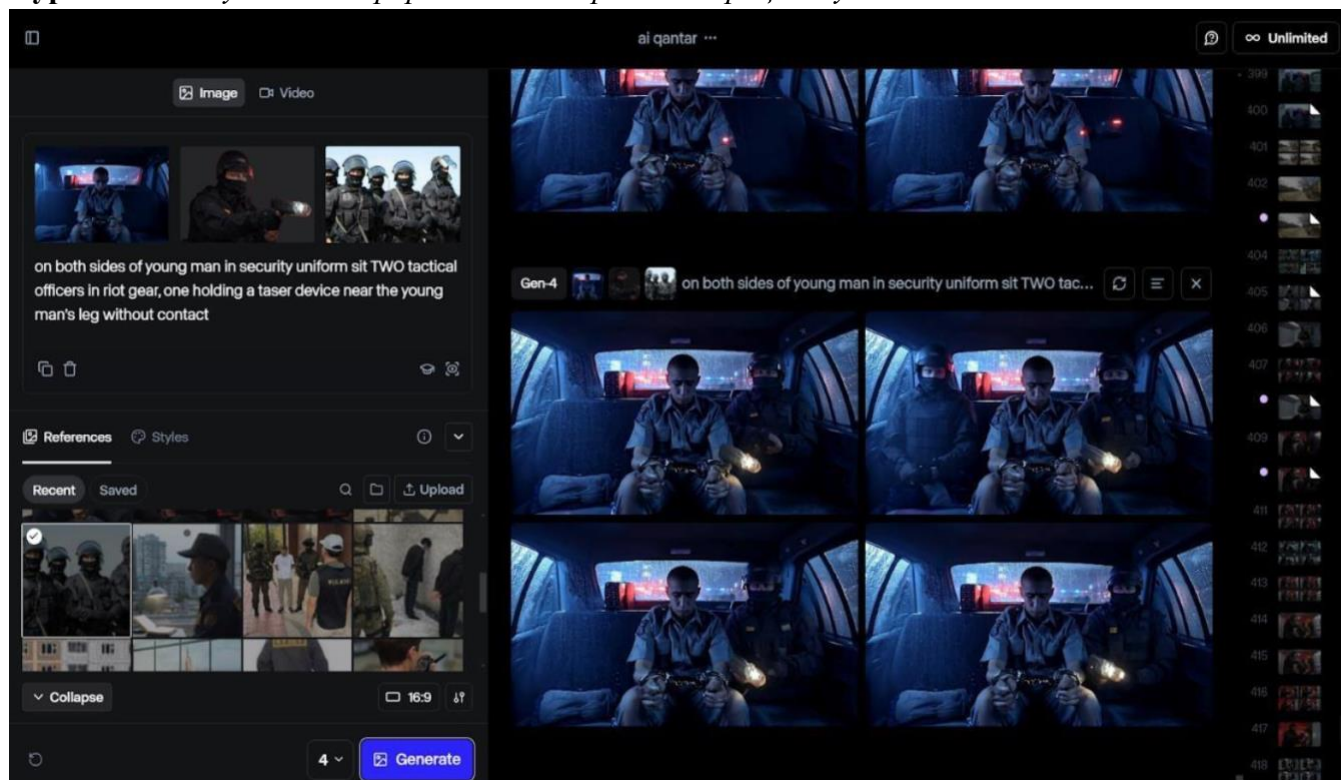
1. Теориялық және әдіснамалық дайындық кезеңі;
2. Медиа өнімді жасау және сынақтан өткізу кезеңі;
3. Нәтижелерді талдау және бағамдау кезеңі.

Бірінші кезеңде жасанды интеллекттің журналистикадағы қолданысына қатысты отандық және шетелдік ғылыми еңбектерге, сондай-ақ Freedom House, INMA, Reuters Institute және LSE JournalismAI сияқты халықаралық ұйымдардың баяндамаларына шолу жасалды. Бұл кезең зерттеудің теориялық және контекстуалдық негізін қалыптастыруға мүмкіндік берді. Сондай-ақ, медиа жобаны іске асыру барысында қолданылатын генеративті құралдардың техникалық ерекшеліктері зерттеліп, олардың функциялары мен шектеулері салыстырмалы түрде сипатталды. Осы дайындық кезеңінде жобаның концепциясын, этикалық талаптарын және техникалық параметрлері нақтылап алынды. Жобаның екінші кезеңінде оның мазмұнын нақтылау және көркемдік дәлдігін арттыруға бағытталған жұмыстар жүргізілді. Генератив контент жасау процесі үшін визуалды архивтік база құрылып, оған ашық дереккөздерден алынған, фактчекингтен өткен сенімді фотосуреттер мен видеолар енгізілді. Бұл база жасанды

интеллектің реконструкция кезінде тарихи және кеңістіктік дәлдікпен визуалды құрылым жасауына мүмкіндік берді. Бірінші кезеңде ЖИ-ға берілген нұсқаулар көбіне субъективті естеліктер мен сұхбаттарға негізделсе, екінші кезеңде нақты фото және видеоматериалдар тарихи шындықты бекіте түсті. Осы мақсатта Қаңтар оқиғасына қатысты визуалды деректер жиналып, сілтеме ретінде пайдаланылды.

Материалдар Алматы қаласында түсірілген кадрлардан алынды, себебі контексті бұлыңғыр етпеу үшін зерттеу нысаны ретінде дәл осы қала таңдалды. Архивке Аяна Ғабдуллина, Павел Михеев, Нұртай Лаханұлы сынды журналистердің және Reuters пен Azattyq Radiosy тілшілерінің фото және мақалалары енгізілді. Бұл кадрларда қала көшелері, әкімдік ғимаратының өртенуі, бейбіт тұрғындар мен күштік құрылымдар арасындағы қақтығыстар көрініс тапқан. Архив негізінде кеңістік композициясы, камера ракурсы, жарық пен түстер палитрасы анықталып, реконструкциядағы шынайылық деңгейі жоғарылады. Мысалы, әкімдік алдындағы алаңның масштабын, адамдардың қозғалысын және қар басқан көшелерді көрсету үшін нақты фотосуреттерден алынған деректер қолданылды. Генератив видео жасау барысында қолданылған Gen-4 Turbo және Gen-3 Alpha платформаларына промпт жазу кезінде архивтік суреттер көмекші құрал болды. *“Building burning slowly, wide angle shot of protestors, foggy street with riot police”* (ғимарат баяу жанып жатыр, наразылық білдірушілердің қарасы қалың, тәртіп сақшыларына толы тұманды көше) сияқты сипаттамалар визуалды фрагменттерді жылдам әрі дәл генерациялауға мүмкіндік берді.

Сурет 1. Runway ML платформасындағы фото генерациялау

Ескерту. Медиа жобаның Runway ML платформасында генерациялануы

Барлық материалдар ашық дереккөздерден алынғандықтан, авторлық құқық мәселелерін болдырмау мақсатында соңғы видеоларда фотосурет пен бейнематериал авторлары міндетті түрде көрсетілді. Яғни, оқиға желісі куәгерлердің сұхбаттары, ресми баяндамалар, ашық дереккөздердегі материалдар және хроникалық видеолар негізінде қайта құрылды. Алынған

мәтіндік, аудио және визуалды материалдар генератив нейрожелілердің көмегімен өңделіп, біріктірілді. Негізгі құрал ретінде DALL-E, Midjourney, RunwayML және Stable Diffusion жүйелері қолданылды. Әр құралдың өз ерекшелігі ескерілді. Мысалы, Midjourney визуалды көркем атмосфераны қалыптастыруда, RunwayML бейне реконструкция жасау кезінде, ал Stable Diffusion күрделі детальдарды нақтылауда пайдаланылды. Әр визуалды және аудио элемент үшін қолданылған мәтіндік промпттар, құрал түрлері және нәтижелік файлдар мұқият тіркеліп отырды. Бұл тәсіл зерттеу процесінің экстремалды мөлдірлік қағидасына сай болуын қамтамасыз етті (Tarsney, 2025). Үшінші кезеңде зерттеу тобы бейнематериалды YouTube платформасында жариялап, көрермендердің пікірлерін, реакцияларын және көру статистикасын сапалық тұрғыдан талдады. Бұл тәсіл аудиторияның когнитивті (ақпараттық) және аффективті (эмоциялық) қажеттіліктерінің өтелуін бағалауға мүмкіндік берді.

Зерттеу нысаны болған медиа жоба үш түрлі дереккөзге сүйенді: бастапқы дереккөз, қосымша дереккөз және техникалық деректер. Бастапқы дереккөздер (primary sources): Қаңтар оқиғасы кезінде және кейін жарық көрген ресми баяндамалар, тәуелсіз ақпарат көздеріндегі мәлімдемелер, куәгерлердің сұхбаттары, фото және бейнематериалдар. Бұл деректер оқиға реконструкциясының фактологиялық негізін қамтамасыз етті. Қосымша дереккөздер (secondary sources): ғылыми мақалалар, Freedom House, HWR, LSE JournalismAI сынды халықаралық ұйымдардың есептері медиа этика жөніндегі нұсқаулықтар, сондай-ақ қазақстандық және шетелдік медиа сарапшылардың пікірлері. Бұл материалдар зерттеудің контекстін кеңейтіп, медиаэтикалық өлшемдерді нақтылауға мүмкіндік берді. Техникалық деректер: генератив нейрожелілермен (DALL-E, Midjourney, RunwayML, Stable Diffusion) жасалған визуалды материалдар, олардың сипаттамалары және қолданылған промпттардың тізімі. Бұл деректер медиа өнімнің жасалу процесін талдауға және ЖИ құралдарының өнім сапасына әсерін бағалауға мүмкіндік берді.

Визуалды реконструкция жасауға Runway ML және ComfyUI жүйелері пайдаланылды. Промпттар ағылшын тілінде құрастырылды. Бұған ірі тілдік модельдер мен генеративті жүйелердің ағылшын тіліндегі сұраныстарға жоғары дәлдікпен жауап беретіні жөніндегі зерттеулер негіз болды (Dey et al., 2024). Промпттарда оқиға орны, кейіпкерлер әрекеті, атмосфералық ерекшеліктер және операторлық шешімдер сипатталды. Сонымен қатар, визуалды нәтижелердің тарихи және кеңістікке қатысты дәлдігін арттыру үшін архивтік фотосуреттер сілтеме ретінде берілді. Аудио контентті генерациялау үшін Stable Audio платформасы пайдаланылып, әйнектің сынуы, көлік қозғалысы, аяқ киімнің дыбысы сияқты элементтер дайындалды. Финалдық өңдеу Adobe Premiere Pro бағдарламасында жасалып, монтаж барысында оқиғаның тұтастығы мен баяндау логикасы сақталды. Бұл генератив жасанды интеллекттің реконструкция жасау мүмкіндіктерін тәжірибелік тұрғыдан бағалауға мүмкіндік берді.

Медиа жобада қолданылған дисклеймер мазмұны келесідей болды. “Бұл видео Қаңтар оқиғасы кезінде зардап шеккен адамдардың оқиғаларын генератив жасанды интеллект технологияларының көмегімен қайта құрастырады. Видео көркем реконструкция түрінде ұсынылады және оқиғаның әлеуметтік-психологиялық маңызын көрсетуге бағытталған. Контентті дайындау барысында ашық дереккөздерден алынған және генерацияланған фотоматериалдар пайдаланылды. Видеодағы визуалды көріністер деректілікке ұмтылғанымен, жасанды интеллект арқылы жасалғандықтан олардың шынайы оқиғалармен сәйкестігіне кепілдік берілмейді. Бейнематериалда күш қолдану, қару қолдану, ұрып-соғу сияқты зорлық көріністері кездеседі. Бұл кадрлар кей көрермендерге жағымсыз психоэмоциялық әсер етуі мүмкін екенін ескертеміз. Визуалды материалдарды жасау үшін

Stable Diffusion және RunwayML генератив нейрожелілері қолданылды.”

Аудитория реакциясын талдау үшін тақырыптық талдау тәсілі қолданылды (Braun & Clarke, 2006). Деректер үш категория бойынша кодталды: (1) эмоционалды реакция (лайк, эмодзи, пікір мазмұны), (2) қатысу белсенділігі (көру ұзақтығы, қайту жиілігі), (3) географиялық және демографиялық таралым. Аудитория деректерінің шектеулі сипатына байланысты талдау сипаттамалық-интерпретативтік деңгейде жүргізілді.

Зерттеу нәтижелері

Зерттеу аясындағы медиа жоба «AIQantar» YouTube арнасында жарық көрді. Талдауларда манипуляция орын алмауы үшін арна жаңадан құрылды. 2025 жылдың маусым айында Қаңтар оқиғасының жәбірленушілерінің оқиғасын баяндайтын толыққанды үш видео және сол материалдардың негізінде 16 қысқа видео (shorts) жарияланды.

Кесте 1. *YouTube платформасында жарияланған генератив өнімдер туралы негізгі ақпарат*

Видеонь атауы	Кейіпкер	Ұзақтығы	Көрілім саны	Көру ұзақтығы	Трафик көзі	Пікір
«Үйден келіп, азаптауға алып кетті»	Қайсар Қауымбек	7:15	13	1:49 (25,3%)	Іздеу жүйесі	—
«17 жаста қамауға алынған қаңтаршы»	Сәкен Тәліпов	7:08	82	2:15 (31,6%)	Шолу функциялары	—
«Қаңтарды еске салатын тұман»	Әйгерім Ниязбаева	7:45	191	1:29 (19,1%)	Ұсыным жүйесі	😞😞😞

Ескерту. Авторлар талдау барысында дайындаған кесте

Бейнелердің қаралым саны әртүрлі болды. Зерттеу мақаласы дайындалған кезеңге дейін арнада жалпы 2000-нан астам қаралым, 11 жазылушы, 19 лайк және 1 пікір тіркелді. Аудиторияның бейнені көру ұзақтығын талдау көрермендердің назарын ұстап тұру деңгейінде айырмашылықтар бар екенін көрсетті. Үшінші бейненің орташа көру ұзақтығы 1 минут 29 секундты (19,1%), бірінші бейненікі 1 минут 49 секундты (25,3%), ал екінші бейненікі 2 минут 15 секундты (31,6%) құрады. Трафик көздерін талдау бейнелердің YouTube платформасында әртүрлі деңгейде таралғанын көрсетті. Үшінші бейнеге келушілердің 89,6%-ы YouTube-тің ұсыным жүйесі арқылы келген. Ал бірінші бейнені аудиторияның басым бөлігі іздеу жүйесі арқылы тапқан. Аудиторияның демографиялық және географиялық сипаттамалары бойынша көрермендердің басым бөлігі Қазақстаннан болғанымен, Өзбекстаннан да қаралымдар тіркелді. YouTube-та үшінші бейнеге “😞😞😞” эмодзилерден тұратын пікір қалдырылған. Бұған дейінгі зерттеулер де интерактивтіліктің аз болуы аудитория қызығушылығының жоқтығын білдірмейтінін, әсіресе қоғамдық-саяси және травмалық тақырыптарда пайдаланушылардың

пассивті тұтынуы жиі кездесетінін көрсеткен (Jenkins, 2006). Сәйкесінше, абсолютті көрсеткіштер жоғары болмаса да, бұл пікір аудиторияның мазмұнмен белгілі бір деңгейде өзара әрекеттескенін байқатты.

Ал TikTok парақшаға жарияланған бейнелердің қаралымдары 450-682 аралығында болды. Ең жоғары көрсеткіш 682 қаралымды құрады. Бұл нәтижелер қысқа форматтағы контенттің аудиторияға жылдам жету мүмкіндігі жоғары екенін аңғартады. Географиялық тұрғыдан аудиторияның басым бөлігі Қазақстаннан болғанымен, Ресей, Украина мен Қырғызстаннан да қаралымдар тіркелді. Бұл контенттің Қазақстан аудиториясымен ғана шектелмей, посткеңестік ақпараттық кеңістікке де жеткенін көрсетті. Сәкен Тәліповтің оқиғасына *«тыныш тұрмайсың ба»* деген мазмұндағы пікір аудиторияның контентті жай ғана тұтынушы емес, оқиғаға қатысты көзқарасын білдіруші ретінде қатысқанын аңғартады. Ал аудиторияның демографиялық құрылымы YouTube аудиториясынан ерекшеленеді. Мысалы, YouTube-та 35-64 жас аралығында, TikTok-та 18-24 жас аралығындағы қолданушылар басым болды. Екі платформада да ер адамдар үлесі жоғары. Бұл нәтижелер аудиторияның жас ерекшелігі мен контентті тұтыну тәжірибесі пайдаланылатын платформаға байланысты өзгеретінін айқындады. MAIN моделі тұрғысынан бағалағанда, аудиторияның платформаға байланысты ерекшеленетін демографиялық профилі «навигация мүмкіндігі» компонентінің тікелей көрінісі ретінде түсіндіріледі: пайдаланушылар контентті өзі іздеп табады (Sundar & Limperos, 2013). Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері болжамды тұрғыда генератив жасанды интеллект арқылы жасалған реконструкциялық бейнелердің жеке тәжірибелерді визуалды баяндаудың балама құралы бола алатынын және аудитория тарапынан эмоционалды реакция тудыру әлеуеті бар екенін көрсетеді.

Зерттеудің әдіснамалық шектеулері бірнеше факторға тәуелді болды. Біріншіден, зерттеу бір ғана медиажоба мысалында жүргізілгендіктен, алынған нәтижелерді барлық генератив журналистік жұмыстарға қатысты тікелей таңу мүмкін емес. Стэйк (1995) кейс-стади зерттеулерінің статистикалық жалпылауға емес, аналитикалық сараптауға бағытталатынын жазған. Екіншіден, генератив ЖИ құралдарының тілдік және мәдени контексті толық жеткізе алмауы мүмкін. Дэй және әріптестері (2024) жазғандай, ірі тілдік модельдер аз ресурсты тілдерде ағылшын тіліне қарағанда айтарлықтай төмен сапалы нәтиже береді. Промпттардың тек ағылшын тілінде жазылуы бұл мәселені жартылай ғана шешеді, себебі мәдени нюанстарды жеткізу мүмкіндігі белгілі бір деңгейде бәрібір шектеулі күйінде қалады. Алайда, аталған шектеулерге қарамастан, алынған тәжірибе қазақстандық медиада генератив жасанды интеллекттің қолданылу әлеуетін бағалауға және болашақ эмпирикалық зерттеулерге негіз бола алады.

Қорытынды

Бұл зерттеу жұмысы жасанды интеллект технологияларының қазақ журналистикасындағы жаңа қолдану формаларын, соның ішінде оқиғаны реконструкциялау тәсілін қарастырды. «Қаңтар құрсауында» медиа жобасы арқылы ЖИ журналистикасының теориялық және практикалық негіздері талданып, оның әлеуметтік және кәсіби тұрғыдағы ықпалы бағаланды. Зерттеу нәтижелері жасанды интеллектіні журналистика саласында қолданудың бірнеше маңызды тұстарын айқындады. Біріншіден, генератив нейрожелілер журналистерге күрделі немесе цензураға ұшырайтын тақырыптарды визуалды тұрғыда жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл тәсіл дәстүрлі медианың шектеулерін айналып өтіп,

аудиторияға жаңа форматтағы контент ұсынуға жағдай жасайды. Екіншіден, жасанды интеллект медиаконтент өндірісінің тиімділігін арттырады. Нақты айтсақ, фактчекинг пен сценарий жазу үдерістері оңтайланады. Автоматтандырылған бейне және сурет генерациясы арқылы визуалды материал дайындау процесі тезірек жүреді. Үшіншіден, ЖИ құралдарының кеңеюі журналистиканың кәсіби және этикалық стандарттарына жаңа талаптар қойып отыр. Аудитория медиаконтентті тұтыну барысында когнитивті (білім алу, түсіну) және аффективті (сезіну, эмоциялық әсер алу) қажеттіліктерін өтей отырып, генератив контент арқылы жаңа эмоциялық тәжірибе алады. Ал қолдану және қанағаттану теориясы тұрғысынан қарағанда, тұтынушы медианы белсенді түрде өз қажеттілігін қанағаттандыру үшін таңдайды (Katz, Blumler & Gurevitch, 1974). Сонымен қатар, зерттеу жұмысы журналистикадағы цифрлық трансформацияны сипаттау үшін MAIN моделі (modality, agency, interactivity, navigability) компоненттерін қолданды. Бұл компоненттер қазақ медиасындағы цифрлық журналистиканың даму тенденцияларын теориялық тұрғыдан кеңірек сипаттауға мүмкіндік берді.

Этикалық тұрғыдан алғанда, зерттеу нәтижелері көрерменнің сенімін сақтау үшін “экстремалды мөлдірлік” принципін ұстанудың маңызын көрсетті. Генератив контентпен жұмыс істейтін журналистер мен редакциялар көрерменге контенттің қалай жасалғанын, қандай құралдар қолданылғанын ашық көрсеткені жөн. Бұл аудиториямен сенімді қарым-қатынас орнатуға және манипуляция қаупін азайтуға көмектеседі. Яғни, технологиялық инновацияны жұмыс процесіне енгізбей тұрып, алдымен кәсіби және этикалық бағыттың анықталғаны дұрыс. Қазақстан медиасында жасанды интеллектіні қолдану инновациялық бағыт ретінде жаңадан қалыптасуда. Ол журналистерге әлеуметтік шектеулер жағдайында да қоғамдық пікір қалыптастыру, азаматтық дискурсты кеңейту және оқиғаларды альтернативті форматта баяндау мүмкіндігін ұсынады. Дегенмен, бұл технологияның этикалық, құқықтық және кәсіби салдарын ескеріп отыру маңызды. Атап айтқанда, генератив контенттің шынайылығы, авторлық құқық мәселелері, деректердің дербестігі және аудиторияны жаңсақ бағытқа бұру қаупі бары басты назарда болуы тиіс.

Зерттеу нәтижесінде авторлар төмендегідей ұсыныстарды алға тартады.

Этикалық стандарттарды жетілдіру. Генератив контентті пайдалану кезінде бірыңғай кәсіби ережелер мен дисклеймер үлгісін бекіту маңызды. Бұл аудиторияға контенттің қалай жасалғаны, қандай құралдар қолданылғаны және визуалды немесе мәтіндік реконструкциялардың нақты деңгейі туралы ақпарат беруге мүмкіндік жасайды. Мұндай стандарттар журналистикадағы жасанды интеллект қолданылуына қатысты сенімділік пен ашықтықты арттырып, манипуляция қаупін азайтады.

Журналистердің цифрлық сауаттылығын арттыру. Университеттер мен редакциялар деңгейінде «ЖИ қолданылатын журналистика» бағытында арнайы оқу модульдерін енгізу ұсынылады. Бұл сала мамандарына генератив нейрожелілерді кәсіби тұрғыдан пайдалану, этикалық нормаларды сақтау және аудиториямен сенімді қарым-қатынас орнату мүмкіндігін береді. Сонымен қатар, білім беру бағдарламалары жасанды интеллектінің техникасы мен оның журналистикадағы қолданылуын терең түсінуге көмектеседі.

Ғылыми зерттеулерді кеңейту. Қазақстандық контексте ЖИ қолданылатын журналистиканы жүйелі түрде зерттеу, оның аудиторияның қабылдауына, медиаға деген сенімге және қоғамдық дискурсқа әсерін нақты индикаторлар бойынша талдау қажет. Мұндай зерттеулер нейрондық желілерді қолдану тәжірибесінің тиімділігін бағалап, оның әлеуметтік әсерін ғылыми тұрғыдан негіздеуге мүмкіндік береді.

Мәдени және тілдік бейімдеу. Қазақ тілді медиада ЖИ құралдарын жергілікті мәдени контекст пен тілдік ерекшелікке сәйкестендіру маңызды. Бұл контенттің аудиторияға

қолжетімділігін, түсініктілігін және эмоционалды әсерін реттейді. Жергілікті мәдениетке сай бейімделген материалдар аудиторияның қызығушылығын және сенімін күшейтеді.

Кросс-секторлық ынтымақтастық. Медиаменеджерлер, IT-инженерлер және құқықтанушылардың бірлескен жобалары ЖИ қолданылатын журналистиканың сапалы әрі қауіпсіз дамуына ықпал етеді. Мұндай ынтымақтастық технологиялық, заңнамалық және этикалық аспектілерді тең дәрежеде қарастыруға мүмкіндік береді.

Қорытындылай келе, жасанды интеллект қазақ журналистикасының жаңа кезеңін бастап берді. Ол медианың техникалық әлеуетін арттырып қана қоймай, ақпаратты қайта баяндау мен ұсыну мәдениетін өзгертуге қауқарлы. Ұсынылған шаралар ЖИ технологияларын этикалық әрі әлеуметтік тұрғыда жауапты қолдануға бағытталады. Бұл ұсыныстар болашақтағы ғылыми және практикалық талқылауларға нақты негіз қалдырып, қазақ журналистикасының инновациялық дамуындағы жаңаша зерттеулерге бастама береді деп күтіледі.

Пайдаланылган әдебиеттер

- Аяпова, Ч. М. (2021). Зарубежные и казахстанские медиа об использовании искусственного интеллекта в журналистике. *Вестник КазНУ. Серия Журналистики*, 60(2), 95–104. <https://doi.org/10.26577/HJ.2021.v60.i2.10>
- Залова, С. М. (2022). Журналистика, основанная на технологиях искусственного интеллекта. *Известия Южного федерального университета. Филологические науки*, 26(3), 184–195. <https://doi.org/10.18522/1995-0640-2022-3-184-195>
- Alpi, K. M., & Evans, J. J. (2019). Distinguishing case study as a research method from case reports as a publication type. *Journal of the Medical Library Association*, 107(1), 1–5. <https://doi.org/10.5195/jmla.2019.615>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Cao, Y., Li, S., Liu, Y., Yan, Z., Dai, Y., Yu, P. S., & Sun, L. (2023). A comprehensive survey of AI-generated content (AIGC): A history of generative AI from GAN to ChatGPT (arXiv:2303.04226). *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2303.04226>
- Chesney, R., & Citron, D. K. (2019). Deep fakes: A looming challenge for privacy, democracy, and national security. *California Law Review*, 107(6), 1753–1820. <https://doi.org/10.15779/Z38RV0D15J>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (5th ed.). SAGE Publications.
- Dal, A., & Nisbet, E. C. (2022). Walking through firewalls: Circumventing censorship of social media and online content in a networked authoritarian context. *Social Media + Society*, 8(4), 1–13. <https://doi.org/10.1177/20563051221137738>
- De la Peña, N., Weil, P., Llobera, J., Giannopoulos, E., Pomés, A., Spanlang, B., Friedman, D., Sanchez-Vives, M. V., & Slater, M. (2010). Immersive journalism: Immersive virtual reality for the first-person experience of news. *Presence: Teleoperators and Virtual Environments*, 19(4), 291–301. https://doi.org/10.1162/PRES_a_00005
- Dey, K., Tarannum, P., Hasan, M. A., Razzak, I., & Naseem, U. (2024). Better to ask in English: Evaluation of large language models on English, low-resource and cross-lingual settings (arXiv:2410.13153). *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2410.13153>
- Diakopoulos, N. (2019). *Automating the News: How Algorithms are Rewriting the Media*. Harvard University Press.
- Dodds, T., van der Velden, L., Torres, G., El-Masri, A., Reese, S. D., Fiorella, G., Row Farr, R. A., Ivens, G., & Kotišová, J. (2025). On the institutionalization of OSINV in journalistic practice. *Journalism & Mass Communication Quarterly*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/10776990251334382>
- Eskiadi, I. G., & Panagiotou, N. (2025). Virtual production in news media: Transforming storytelling, audience engagement, and ethical practices in the digital age. *Convergence*, 32, 390–409. <https://doi.org/10.1177/13548565251393886>
- Gümrükçü, S. B. (2025, June 18). Artificial intelligence-based aesthetics of dissent in Turkey. *Public Seminar*. <https://publicseminar.org/2025/06/turkey-protesters-using-ai/>
- Hayes, P., & Fitzpatrick, N. (2024). Narrativity and responsible and transparent AI practices. *AI & Society*, 40(2), 605–625. <https://doi.org/10.1007/s00146-024-01881-8>
- Hermida, A. (2024). From automata to algorithms: A jobs-to-be-done approach to AI in journalism. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, 30(3), 671–675. <https://doi.org/10.5209/emp.97746>

- Hobbs, W. R., & Roberts, M. E. (2018). How sudden censorship can increase access to information. *American Political Science Review*, 112(3), 621–636. <https://doi.org/10.1017/S0003055418000084>
- Jin, Y., Chandra, M., Verma, G., Hu, Y., De Choudhury, M., & Kumar, S. (2024). Better to ask in English: Cross-lingual evaluation of large language models for healthcare queries. In *Proceedings of the ACM Web Conference 2024* (pp. 2627–2638). ACM. <https://doi.org/10.1145/3589334.3645643>
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1973). Uses and gratifications research. *Public Opinion Quarterly*, 37(4), 509–523. <https://doi.org/10.1086/268109>
- Kothari, A., & Cruikshank, S. A. (2021). Artificial intelligence and journalism: An agenda for journalism research in Africa. *African Journalism Studies*, 43, 17–33. <https://doi.org/10.1080/23743670.2021.1999840>
- Li, H., Wang, Y., Liao, Q. V., & Qu, H. (2023). Why is AI not a panacea for data workers? An interview study on human-AI collaboration in data storytelling. *arXiv*. <https://arxiv.org/abs/2304.08366>
- Pavlik, J. V. (2023). Collaborating with ChatGPT: Considering the implications of generative artificial intelligence for journalism and media education. *Journalism & Mass Communication Educator*, 78(1), 84–93. <https://doi.org/10.1177/10776958221149577>
- Roberts, M. E. (2018). *Censored: Distraction and diversion inside China's Great Firewall*. Princeton University Press.
- Ruggiero, T. E. (2000). Uses and gratifications theory in the 21st century. *Mass Communication and Society*, 3(1), 3–37. https://doi.org/10.1207/S15327825MCS0301_02
- Simon, F. M. (2024). *Artificial intelligence in the news: How AI retools, rationalizes, and reshapes journalism and the public arena*. Tow Center for Digital Journalism, Columbia University. https://www.cjr.org/tow_center_reports/artificial-intelligence-in-the-news.php
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Stray, J. (2019). Making artificial intelligence work for investigative journalism. *Digital Journalism*, 7(8), 1076–1097. <https://doi.org/10.1080/21670811.2019.1630289>
- Sundar, S. S., & Limperos, A. M. (2013). Uses and Grats 2.0: New gratifications for new media. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 57(4), 504–525. <https://doi.org/10.1080/08838151.2013.845827>
- Tarsney, C. (2025). Deception and manipulation in generative AI. *Philosophical Studies*, 182(7), 1865–1887. <https://doi.org/10.1007/s11098-024-02259-8>
- Thurman, N., Dörr, K., & Kunert, J. (2017). When reporters get hands-on with robo-writing: Professionals consider automated journalism's capabilities and consequences. *Digital Journalism*, 5(10), 1240–1259. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1289819>
- VG launches true crime series, uses AI to animate re-enactments of actual events. (2023). *Nieman Lab*. <https://www.inma.org/blogs/video-innovations/post.cfm/vg-launches-true-crime-series-uses-ai-to-animate-re-enactments-of-actual-events>
- Whiting, A., & Williams, D. (2013). Why people use social media: A uses and gratifications approach. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 16(4), 362–369. <https://doi.org/10.1108/QMR-06-2013-0041>
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods* (5th ed.). SAGE Publications.
- Zhaxylykbayeva, R., Burkitbayeva, A., Zhakhyp, B., Kabylgazina, K., & Ashirbekova, G. (2025). Artificial intelligence and journalistic ethics: A comparative analysis of AI-generated content and traditional journalism. *Journalism and Media*.

<https://doi.org/10.3390/journalmedia6030105>

Zhang, W., Pérez Tornero, J. M., & Tian, Q. (2023). Dissecting automated news production from a transdisciplinary perspective: Methodology, linguistic application, and narrative genres. *SAGE Open*, 13(4), 1–12. <https://doi.org/10.1177/21582440231206372>

References

- Alpi, K. M., & Evans, J. J. (2019). Distinguishing case study as a research method from case reports as a publication type. *Journal of the Medical Library Association*, 107(1), 1–5. <https://doi.org/10.5195/jmla.2019.615>
- Ayapova, Ch. M. (2021). *Zarubezhnye i kazakhstanskije media ob ispolzovanii iskusstvennogo intellekta v zhurnalistike* [Foreign and Kazakhstani media on the use of artificial intelligence in journalism]. *KazNU Bulletin. Journalism Series*, 60(2), 95–104.. <https://doi.org/10.26577/HJ.2021.v60.i2.10>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Cao, Y., Li, S., Liu, Y., Yan, Z., Dai, Y., Yu, P. S., & Sun, L. (2023). A comprehensive survey of AI-generated content (AIGC): A history of generative AI from GAN to ChatGPT (arXiv:2303.04226). *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2303.04226>
- Chesney, R., & Citron, D. K. (2019). Deep fakes: A looming challenge for privacy, democracy, and national security. *California Law Review*, 107(6), 1753–1820. <https://doi.org/10.15779/Z38RV0D15J>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (5th ed.). SAGE Publications.
- Dal, A., & Nisbet, E. C. (2022). Walking through firewalls: Circumventing censorship of social media and online content in a networked authoritarian context. *Social Media + Society*, 8(4), 1–13. <https://doi.org/10.1177/20563051221137738>
- De la Peña, N., Weil, P., Llobera, J., Giannopoulos, E., Pomés, A., Spanlang, B., Friedman, D., Sanchez-Vives, M. V., & Slater, M. (2010). Immersive journalism: Immersive virtual reality for the first-person experience of news. *Presence: Teleoperators and Virtual Environments*, 19(4), 291–301. https://doi.org/10.1162/PRES_a_00005
- Dey, K., Tarannum, P., Hasan, M. A., Razzak, I., & Naseem, U. (2024). Better to ask in English: Evaluation of large language models on English, low-resource and cross-lingual settings (arXiv:2410.13153). *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2410.13153>
- Diakopoulos, N. (2019). *Automating the News: How Algorithms are Rewriting the Media*. Harvard University Press.
- Dodds, T., van der Velden, L., Torres, G., El-Masri, A., Reese, S. D., Fiorella, G., Row Farr, R. A., Ivens, G., & Kotišová, J. (2025). On the institutionalization of OSINV in journalistic practice. *Journalism & Mass Communication Quarterly*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/10776990251334382>
- Eskiadi, I. G., & Panagiotou, N. (2025). Virtual production in news media: Transforming storytelling, audience engagement, and ethical practices in the digital age. *Convergence*, 32, 390–409. <https://doi.org/10.1177/13548565251393886>
- Gümrükçü, S. B. (2025, June 18). Artificial intelligence–based aesthetics of dissent in Turkey. *Public*

- Seminar. <https://publicseminar.org/2025/06/turkey-protesters-using-ai/>
- Hayes, P., & Fitzpatrick, N. (2024). Narrativity and responsible and transparent AI practices. *AI & Society*, 40(2), 605–625. <https://doi.org/10.1007/s00146-024-01881-8>
- Hermida, A. (2024). From automata to algorithms: A jobs-to-be-done approach to AI in journalism. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, 30(3), 671–675. <https://doi.org/10.5209/emp.97746>
- Hobbs, W. R., & Roberts, M. E. (2018). How sudden censorship can increase access to information. *American Political Science Review*, 112(3), 621–636. <https://doi.org/10.1017/S0003055418000084>
- Jin, Y., Chandra, M., Verma, G., Hu, Y., De Choudhury, M., & Kumar, S. (2024). Better to ask in English: Cross-lingual evaluation of large language models for healthcare queries. In *Proceedings of the ACM Web Conference 2024* (pp. 2627–2638). ACM. <https://doi.org/10.1145/3589334.3645643>
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1973). Uses and gratifications research. *Public Opinion Quarterly*, 37(4), 509–523. <https://doi.org/10.1086/268109>
- Kothari, A., & Cruikshank, S. A. (2021). Artificial intelligence and journalism: An agenda for journalism research in Africa. *African Journalism Studies*, 43, 17–33. <https://doi.org/10.1080/23743670.2021.1999840>
- Li, H., Wang, Y., Liao, Q. V., & Qu, H. (2023). Why is AI not a panacea for data workers? An interview study on human-AI collaboration in data storytelling. *arXiv*. <https://arxiv.org/abs/2304.08366>
- Pavlik, J. V. (2023). Collaborating with ChatGPT: Considering the implications of generative artificial intelligence for journalism and media education. *Journalism & Mass Communication Educator*, 78(1), 84–93. <https://doi.org/10.1177/10776958221149577>
- Roberts, M. E. (2018). *Censored: Distraction and diversion inside China's Great Firewall*. Princeton University Press.
- Ruggiero, T. E. (2000). Uses and gratifications theory in the 21st century. *Mass Communication and Society*, 3(1), 3–37. https://doi.org/10.1207/S15327825MCS0301_02
- Simon, F. M. (2024). *Artificial intelligence in the news: How AI retools, rationalizes, and reshapes journalism and the public arena*. Tow Center for Digital Journalism, Columbia University. https://www.cjr.org/tow_center_reports/artificial-intelligence-in-the-news.php
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Stray, J. (2019). Making artificial intelligence work for investigative journalism. *Digital Journalism*, 7(8), 1076–1097. <https://doi.org/10.1080/21670811.2019.1630289>
- Sundar, S. S., & Limperos, A. M. (2013). Uses and Grats 2.0: New gratifications for new media. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 57(4), 504–525. <https://doi.org/10.1080/08838151.2013.845827>
- Tarsney, C. (2025). Deception and manipulation in generative AI. *Philosophical Studies*, 182(7), 1865–1887. <https://doi.org/10.1007/s11098-024-02259-8>
- Thurman, N., Dörr, K., & Kunert, J. (2017). When reporters get hands-on with robo-writing: Professionals consider automated journalism's capabilities and consequences. *Digital Journalism*, 5(10), 1240–1259. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1289819>
- VG launches true crime series, uses AI to animate re-enactments of actual events. (2023). *Nieman Lab*. <https://www.inma.org/blogs/video-innovations/post.cfm/vg-launches-true-crime-series-uses-ai-to-animate-re-enactments-of-actual-events>
- Whiting, A., & Williams, D. (2013). Why people use social media: A uses and gratifications approach. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 16(4), 362–369.

<https://doi.org/10.1108/QMR-06-2013-0041>

Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods* (5th ed.). SAGE Publications.

Zhaxylykbayeva, R., Burkitbayeva, A., Zhakhyp, B., Kabylgazina, K., & Ashirbekova, G. (2025). Artificial intelligence and journalistic ethics: A comparative analysis of AI-generated content and traditional journalism. *Journalism and Media*.

<https://doi.org/10.3390/journalmedia6030105>

Zhang, W., Pérez Tornero, J. M., & Tian, Q. (2023). Dissecting automated news production from a transdisciplinary perspective: Methodology, linguistic application, and narrative genres. *SAGE Open*, 13(4), 1–12. <https://doi.org/10.1177/21582440231206372>

Zalova, S. M. (2022). *Zhurnalistika, osnovannaya na tekhnologiyakh iskusstvennogo intellekta* [Journalism based on artificial intelligence technologies]. *Bulletin of the Southern Federal University. Philological Sciences*, 26(3), 184–195. <https://doi.org/10.18522/1995-0640-2022-3-184-195>

IRSTI: 19.71

Event Reconstruction in Kazakh Media Using Artificial Intelligence Tools

Danagul Naukhan

SDU University, Kaskelen, Kazakhstan

email: danagul.naukhan@sdu.edu.kz

Alisher Altay

SDU University, Kaskelen, Kazakhstan

email: alisher.altay@sdu.edu.kz

Askhat Yerkimbay

SDU University, Kaskelen, Kazakhstan

email: askhat.yerkimbay@sdu.edu.kz

Abstract

This study explores ways of effectively presenting underreported topics in Kazakhstani online media through the use of AI technologies. The media project «*Qañtar qursayında*» was selected as the empirical basis of the research. Information about the victims of the January Events was collected from official reports and open sources. The authenticity of the materials was verified through fact-checking procedures applied to textual, audio, photographic, and video content. Based on the collected data, an audiovisual reconstruction was produced, with each video focusing on the experience of a single participant. The study also reviews the application of artificial intelligence in journalism, examples of its use in Western media, as well as scholarly research and critical perspectives on the topic. In addition, the challenges and limitations encountered during the project are discussed, and recommendations for future research are provided. Finally, the authors assess the potential and risks of using generative artificial intelligence to cover sensitive topics in Kazakh journalism and offer practical recommendations for improving similar projects.

Keywords: GenAI, artificial intelligence, reconstruction, ethics, Kazakh media

МРНТИ: 19.71

Реконструкция событий с использованием инструментов искусственного интеллекта в казахстанских медиа

Наухан Данагуль
SDU University, Каскелен, Казахстан
email: danagul.naukhan@sdu.edu.kz

Алтай Әлішер
SDU University, Каскелен, Казахстан
email: alisher.altay@sdu.edu.kz

Еркімбай Асхат
SDU University, Каскелен, Казахстан
email: askhat.yerkimbay@sdu.edu.kz

Аннотация

Данное исследование рассматривает способы эффективного представления аудитории малообсуждаемых тем в казахстанских онлайн-медиа с помощью ИИ. В качестве эмпирической основы исследования был выбран медиапроект «Қаңтар құрсауында». Данные о жертвах Январских событий были собраны на основе официальных отчетов и открытых источников. Достоверность материалов проверялась с использованием методов фактчекинга в текстовом, аудио, фото и видеоформатах. На основе собранных данных в рамках медиапроекта была создана аудиовизуальная реконструкция, при этом каждый видеоматериал рассказывал историю одного героя. Также, для реализации медиапроекта проводится обзор технологий искусственного интеллекта в журналистике, примеров их применения в западных медиа, а также научных работ и дискуссионных мнений исследователей по данной теме. В работе также открыто рассматриваются возникшие трудности и недостатки проекта, а также предлагаются рекомендации, которые следует учитывать в будущих исследованиях. В заключение авторы оценивают потенциал и риски использования генеративного искусственного интеллекта для освещения чувствительных тем в казахстанской журналистике и предлагают практические рекомендации по совершенствованию подобных исследований.

Ключевые слова: GenAI, искусственный интеллект, реконструкция, этика, казахстанские медиа.

*Келіп түсті: 11 маусым, 2026 жыл
Қабылданды: 27 маусым, 2026 жыл*

IRSTI: 19.31

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v59i.002>

Strengthening National Unity through Media in Kazakhstan: A Case Study of *qazaqgrammar*

Nuriya Zhexenova

International University of Japan, Minamiuonuma, Japan

email: nuriya.1400604@gmail.com

Abstract

This study aims to examine the role of the social media as one of the most significant instruments contributing to the reinforcement of Kazakhstan's ethno-linguistical national identity. The study of new media tools reveals an entirely new dimension of national identity formation that fundamentally differs from traditional top-down approaches to identity transformation, as it enables ordinary individuals themselves to actively participate in shaping the ethno-linguistic nationalist discourse in the digital and social platforms. More specifically, this research seeks to investigate why *qazaqgrammar* demonstrates a strong preference toward the use of the Kazakh language in managing its blog and how the informational content published on the platform generates the sense of national belonging. For the purpose of conducting a more detailed analytical investigation, a sample of twenty consecutive newest posts published during the data collection time period on the *qazaqgrammar* page between 4 March 2026 and 12 April 2026 were selected, alongside the most popular comments posted beneath these publications, in order to examine the relationship between user interactions and the published content. The results of the data analysis demonstrated that all twenty sampled publications, as well as the comments posted beneath them function as an important ethno-linguistic marker aimed at reinforcing linguistic nationalist values, thereby contributing to the growing prominence of cultural solidarity. This study strongly argues that social media platforms such as Instagram on the example of *qazaqgrammar* represent significantly influential bottom-up mechanisms of identity formation among social groups in the contemporary Kazakhstan.

Keywords: Kazakh, Kazakhstani, language, Instagram, national identity, publications

Introduction

The contemporary era of information technology has fundamentally transformed traditional mechanisms of national identity formation and nationalism. While in the twentieth century national identity was largely constructed by state actors through the implementation of government initiatives and institutional frameworks, today a more bottom-up process is increasingly evident. Public opinion, shaped and amplified through digital media platforms, such as Instagram plays a significant role in influencing narratives of national identity. In the case of independent Kazakhstan, the formation of a distinct national identity has been shaped by various historical, political, and sociocultural constraints. At the same time, contemporary digital environments reveal emerging contradictions between state-driven narratives and user-generated discourse.

This study aims to examine these dynamics by focusing on how social media platforms contribute to the construction of national unity, particularly through shared markers such as language and ethnicity. More specifically, this research investigates whether Kazakhstani media platforms, such as the Instagram page *qazaqgrammar*, contribute to strengthening the sense of shared Kazakh ethnic and cultural identity, and why such platforms are able to influence strengthening of ethno-linguistic narratives in Kazakhstan. The central research question is: How do media platforms, such as Instagram

page *qazaqgrammar* contribute to bottom-up transformation of national identity among ordinary Kazakh people? This research will start analyzing the extensive scope of pre-existing works and developing an analysis on national identity and nationalism issues in Kazakhstan in literature review and theoretical framework using relevant studies of such scholars as Burkhanov, Tajfel and Jaffrelot, thus providing precise definitions on central concepts of national identity, social categorization and “Kazakhization”.

This study adopts a qualitative research design, analyzing posts published on the *qazaqgrammar* Instagram page between 4 March 2026 and 12 April 2026 as independent variables and a selected sample of user comments as dependent variables. This article uses the primary data of all the selected Instagram publications and popular comments for content analysis and discusses the complexity of social categorization through media influence, specifically Instagram page *qazaqgrammar*. Selected 20 publications were categorized into four broad categories such as: political content, language-related content, cultural and traditional heritage, including significant dates, and entertainment-oriented informational content based on the contents visual and informative narration. Thus, four categories were selected in order to identify the most prominent trends on the *qazaqgrammar* page and to trace audience behaviour toward particular publications and forms of content through an analysis of the most popular user comments. These trends help reveal which types of media content published on the internet are perceived as the most desirable and widely consumed, thereby acquiring an instrumental role in the enhancement of patriotic sentiments among Instagram users.

The central focus of this research is the question of how media platforms, such as the Instagram page *qazaqgrammar*, contribute to the bottom-up transformation of national identity among ordinary Kazakh citizens. On a broader level, however, the study is primarily aimed at examining the contemporary tension between two parallel forms of national identity currently coexisting within Kazakhstan, while also identifying the extent to which digital media spaces, particularly Instagram platforms administered by independent online users, assist Kazakhstan in adopting a more distinctive ethnic character. The findings of the study proved particularly valuable in identifying visibly prominent nationalist tendencies among Instagram users and followers of the *qazaqgrammar* page, which play a significant role in the construction of ethno-national identity.

Literature review

Following the collapse of the Soviet Union, one of the principal priorities of regional cultural and ethnic revival in the Central Asian region, as well as throughout the broader post-Soviet space, became de-Russification and the gradual transition away from the overarching legacy of the Soviet system, which left a negative, traumatic, and long-lasting impact on the histories of the fifteen now independent republics. This process has largely been pursued through the strengthening of national languages, cultural traditions, and indigenous historical consciousness (Sikhimbayeva & Sadvokassova, 2025). According to Kulsariyeva et al., the formation of a Kazakh ethno-linguistic identity, which is closely interconnected with the broader Central Asian republics, would become possible through the revival of ancient Turkic elements that had historically prevailed in the region, including Tengrian beliefs, ethnic folklore, and traditional historical practices. Such a revival would contribute to the creation of a more distinctive and multifaceted national identity unprecedented in the modern world (Kulsariyeva et al., 2016).

However, this idea sharply contradicted the officially proclaimed national identity promoted in Kazakhstan during the early years of independence. If one turns to the early years of independence

under the leadership of then Kazakhstani President Nursultan Nazarbayev, the Assembly of the Peoples of Kazakhstan emerged as one of the most prominent institutions that succeeded in translating the previously “invisible” objectives of identity formation into tangible state reforms and more proactive political measures. Consequently, the Assembly of the Peoples of Kazakhstan was renamed in the singular form, thereby emphasizing the unity of the Kazakhstani civic political nation, composed of multiple ethnic groups and a distinct collective identity (Rees & Williams, forthcoming). Initially, this institution, established by decree of the first president on March 1, 1995, and consisting of 583 members, pursued six central objectives. The institution’s principal mandate has been the preservation of multinational and multireligious unity and harmony among all ethnic groups residing within the territory of Kazakhstan, while guaranteeing the protection of civil and human rights for all citizens without exception (Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan, n.d.). The Assembly of the Peoples of Kazakhstan functioned as a mechanism and driving force behind Nursultan Nazarbayev’s presidential discourse on “Kazakhness,” which more substantially emphasized the necessity for a grand revival, or rebirth, of the original Kazakh nomadic culture. The foundations of this discourse were largely constructed around historical and cultural elements such as the yurt, the *shanyrak*, the Golden Man, the nomadic way of life, and other symbols associated with Kazakh heritage. However, the very elements that were intended to constitute this unique and historically deep-rooted nomadic identity ultimately contradicted and intersected problematically with the existing concept of “Kazakhstanness.” (Omelicheva, 2015). On the other hand, the state-building as well as identity-building capacities of President Nazarbayev were considerably limited and cautious in reinterpreting these highlighted historical elements within official narratives, primarily due to the necessity of maintaining balance and equality among the highly diverse concentration of ethnic groups and peoples residing in Kazakhstan (Anceschi, 2014). For instance, by 1994 archival data concerning the ethnic composition of the Kazakhstani Parliament demonstrated that only 59% of parliamentary seats were occupied by representatives of the Kazakh ethnic group, while Russians accounted for 27%. Consequently, interethnic balance constituted a fundamental factor influencing the functioning of state apparatuses and institutions (Oka, 2009).

Parallel to Kazakhstan’s deeply diverse interethnic and interreligious domestic composition, which required substantial attention from the government, external factors likewise emerged as instruments of pressure upon the Kazakhstani authorities. Following the collapse of the Soviet Union in 1991, Kazakhs and Russians each constituted nearly 40% of Kazakhstan’s population, with only a marginal demographic difference between them, thereby intensifying the burden of the post-Soviet transition, particularly among segments of the population that opposed the dissolution of the USSR (The Economist, 2022). According to Graham Smith, Kazakhstan experienced particularly acute influence from the newly independent Russia due to the large number of ethnic Russians who became “foreigners” after 1991, yet did not lose the invisible and enduring social connection with their homeland (Smith, 1999). Consequently, while acknowledging that similar dynamics were present across other post-Soviet states, Kazakhstani government adopted what may be regarded as a necessary political measure by aligning itself with a broader “Kazakhstani” identity.

Nonetheless, what does it truly mean to be “Kazakhstani”? Moreover, how do individuals construct their self-identification in relation to the official state-promoted narratives surrounding this identity? According to Diana Kudaibergenova, the “Kazakhstani” identity itself does not constitute a unique and multifaceted political synthesis of the two presently existing forms of identity based on citizenship and ethnicity. Rather, it represents a contradictory and unfinished product of Nursultan Nazarbayev’s domestic policy. Indeed, the government’s inconsistency in selecting a coherent discourse for identity development resulted in even more ambiguous and complicated relations

between the “Kazakh” and “Kazakhstani” narratives. According to the author, instead of undertaking a categorical and revolutionary reassessment of Soviet and colonial forms of categorization, Nazarbayev merely further politicized existing ethnic divisions (Kudaibergen, 2025). However, due to the combination of multiple contextual and historical developments, Kazakhstan has moved beyond its focus on civic identity directly related to its Soviet institutional legacy dependency to nationalism to a more ethnic Kazakh identity building phase.

On a broader societal level, the tendency to identify with a “Kazakhstani” identity is partially dependent upon the linguistic predominance of the Russian language over Kazakh. According to Aziz Burkhanov, a considerable proportion of ethnic Kazakhs residing in Kazakhstan associated themselves with the “Kazakhstani” identity precisely because they were speakers of more than one language. Nevertheless, Kazakhstan’s efforts to preserve linguistic pluralism, alongside President Kassym-Jomart Tokayev’s initiatives aimed at the cultural rebirth of the Kazakh language, have simultaneously generated an atmosphere of antagonism (Rees & Burkhanov, 2018).

The political landscape changed dramatically following the resignation of Nursultan Nazarbayev in 2019 and the accession of the new president, Kassym-Jomart Tokayev. The initial years of the second president’s rule were marked by a series of major events that produced profound political and social transformations. In particular, the absence of proactive reforms aimed at addressing the deteriorating economic situation and the increasingly oppressive political atmosphere resulted in *Qandy Qantar* during January 2022, which became the largest revolutionary protest movement in the history of independent Kazakhstan. It was precisely *Qandy Qantar*, together with the subsequent full-scale Russian invasion of Ukraine, that served as a catalyst for the awakening of Kazakh national identity. This development subsequently became one of the principal reasons why President Tokayev has been inclined to pursue “Kazakhisation” as a tool for political consolidation and for strengthening nationalist and patriotic sentiments among Kazakh youth (Kurmanov & Abishev, 2026). As of 2026, following the constitutional amendments and national reforms introduced by Kassym-Jomart Tokayev, the principal responsibilities of the Assembly of the People of Kazakhstan were reassigned to the People’s Council, which henceforth functions not only as an institution responsible for maintaining interethnic and interreligious balance within the republic, but also as a central mechanism for the construction of national identity. The amendments additionally revealed plans for the transformation of the Parliament of the Republic into a unicameral body to be designated as *Qurultai*, a term possessing profound historical significance within traditional Kazakh political culture (The Astana Times, 2026). Thus, the new national reforms aimed at clearly articulating the creation of a new national identity, closely interconnected with state initiatives such as *Adal Azamat* and *Ruhani Jangyru*, may be interpreted as evidence of Kassym-Jomart Tokayev’s dramatic transition away from the era of Nursultan Nazarbayev and his model of state-building. In particular, as it was stated by Diana Kudaibergenova, these reforms appear to represent an attempt to restructure the long-standing Soviet system that politicized the concepts of ethnicity in the identity building realm (Kudaibergen, 2025).

Within a highly globalized, technologically advanced, and rapidly evolving environment characterized by an unprecedented pace of social and political change, ethnic Kazakh identity, much like individuals themselves, has become increasingly subject to external influences. The range of trends and variables that shape national identity has expanded significantly and has become far more complex. In the contemporary era, information technologies, social media, and digital communication platforms are actively utilized as powerful instruments capable of influencing mass audiences, their ideological orientations, and patterns of thinking, including the formation of new cultural and national values or the reinforcement of pre-existing ones (Aubakirova et al., 2016). Consequently, information platforms and emerging technologies increasingly establish frameworks and norms of social behavior

while simultaneously promoting particular societal orientations. These include, among others, norms governing intercultural dialogue among the citizens of Kazakhstan, new social communication trends among younger generations, and the growing shift toward the intensified use of the Kazakh language. In practice, digital information platforms, particularly social media have come to perform functions comparable to those of state-led initiatives introduced by Kazakhstan's political institutions aimed at shaping national identity, such as the Assembly of People of Kazakhstan. In this sense, they have effectively transformed into contemporary "media policy-makers", exerting significant influence over the construction and evolution of national identity in modern Kazakhstani society.

However, in what specific ways do media platforms influence national identity in Kazakhstan? Social media platforms such as Instagram and, more specifically, particular Instagram accounts have increasingly become contemporary repositories of knowledge about the culture, historical traditions, language, and everyday life of the Kazakh people. Through these platforms, such knowledge is effectively preserved and disseminated to a broad audience of global internet users. Media thus represents one of the most accessible mechanisms for revitalizing and popularizing the cultural heritage of a given people, while simultaneously functioning as an effective instrument for consolidating a nation around shared values (Assyltayeva et al., 2023).

This research, particularly through its detailed analytical examination of a sample of Instagram posts published on the *qazaqgrammar* page, revealed that such independent national media platforms constitute one of the most active bottom-level instruments for the popularization of the state language. The selected sample of user comments further demonstrated that media consumers and subscribers of the *qazaqgrammar* Instagram page are unafraid to express candid opinions regarding the various agendas promoted by the platform, thereby forming distinct social groups and subdivisions within the online community. Nevertheless, all of these groups remain united by a common objective: the promotion of the use and grammatically correct application of the state language in Kazakhstan, which has likewise emerged as one of the government's most significant priorities in 2026.

Theoretical framework

To fully engage with the analytical dimension of this study, it is necessary to outline its theoretical significance, namely by addressing an existing gap in the study of national identity and processes of individual self-identification. What constitutes the theoretical depth underlying the formation of national identity, and for what reasons do individuals divide themselves into distinct social groups? Social identity theory, particularly as developed in the work of Van Lange, Kruglanski, and Tory Higgins, seeks to explain the general patterns behind social identification and the reasons why individuals in society differentiate into various groups.

According to social researchers and psychologists, social identity theory is grounded in the concept of an individual's relationship to a particular social group of which they are a part, as well as the degree of attachment individuals feel toward membership in the various social groups and communities with which they identify. The theory places significant emphasis on psychological processes, particularly critical cognition among members of society, in the emergence of social identity. This, in turn, helps explain why individuals become attached to specific social groups, within which they operate as cohesive units, and how such affiliations influence behavior. It is also important to highlight the concept of "social categorization," which represents one of the most essential factors in any study of national identity (Tajfel, 1974). This concept encapsulates the fundamental idea of why some people within a society who identify with a particular social group tend to exclude others who do not conform to the group's defining standards, including the nationality in this context ethnicity,

religion, sexual orientation, gender and so on.

Social categorization constitutes a central analytical concept for understanding the so-called “tension” between “Kazakh” national identity and “Kazakhstani” civic identity. Within this framework, the principal factors uniting individuals who mostly prefer a “Kazakh” national identity include, first and foremost, Kazakh nationality, a high level of fluency and comfort in the everyday use of the Kazakh language, as well as more pronounced nationalist and patriotic sentiments. By contrast, “Kazakhstani” civic identity among its adherents is not contingent upon ethnic affiliation with the Kazakh nation. Rather, the majority of those who identify with the “Kazakhstani” identity are ethnic minorities of independent Kazakhstan, among whom the use of the Kazakh language tends to be less widespread.

The prioritization of proficiency in the Kazakh language, as well as its widespread use in both daily and professional contexts, constitutes an undeniably important aspect of life for the indigenous Kazakh population, in accordance with theories of nationalism. Drawing on the subtopic “The Making of Ethnic Boundaries” by Christophe Jaffrelot, the use of the state language is identified as a key element in constructing ethnic boundaries between “Kazakh” national identity and “Kazakhstani” civic identity (Jaffrelot, 2003). According to the author, language functions as independent variable that delineate clear and enduring boundaries between ethnic groups and nations. For this reason, the consistent use of the Kazakh language, alongside its regular auditory and visual presence within the media space, plays a crucial role in reinforcing the significance of cultural values. This, in turn, contributes to the strengthening of well-defined social boundaries between Kazakh national identity and Kazakhstani civic identity.

Alongside theories of nationalism and Social Identity Theory, it is equally important to consider Digital Media Theory, as it provides a theoretical explanation for the mechanisms through which content disseminated via social media platforms, such as *qazaqgrammar*, may influence ordinary Instagram users. Ralph Schroeder argues that contemporary digital media fundamentally differ from traditional mass media in that they facilitate horizontal rather than one-directional communication. Unlike conventional broadcasting, digital platforms enable users not only to consume information but also to actively participate in its dissemination, discussion, and production. Consequently, audiences increasingly assume the dual role of media consumers and content producers, creating a more interactive and participatory communication environment (Schroeder, 2018).

However, understanding the technological characteristics of digital media alone is insufficient to explain why *qazaqgrammar* has emerged as one of the most influential digital platforms promoting the Kazakh language and, potentially, strengthening ethnic national identity in Kazakhstan. This requires an additional theoretical perspective that focuses on audience behaviour. Uses and Gratifications Theory, developed by Elihu Katz, Jay G. Blumler, and Michael Gurevitch, shifts the analytical focus from media effects to audience motivations. Rather than viewing individuals as passive recipients of media messages, the theory conceptualizes audiences as active participants who consciously select media content that satisfies their informational, educational, social, cultural, or identity-related needs (Katz et al., 1973).

From this perspective, media consumption constitutes only one of several mechanisms through which individuals seek to fulfil personal and social needs. Consequently, the popularity of *qazaqgrammar* should not be interpreted solely as evidence of the persuasive power of its content, but also as an indication that users voluntarily engage with material they perceive as meaningful and relevant to their linguistic, cultural, or national identity. The platform’s high levels of engagement, reflected in its substantial following and the interaction generated through comments and discussions, suggest that its content corresponds to the motivations and interests of its audience. Therefore, when

combined, Digital Media Theory and Uses and Gratifications Theory provide a complementary analytical framework: while Schroeder explains how digital media create participatory communication environments, Katz, Blumler, and Gurevitch explain why individuals actively choose to participate in those environments. Together, these perspectives offer a coherent theoretical foundation for examining how *qazaqgrammar* may contribute to the reinforcement of national identity and social cohesion in Kazakhstan.

Methodology

Instagram, a globally recognized media platform, previously described as a contemporary instrument within the broader process of national policy-making that provides valuable opportunities to examine how specific audiences engage with and respond to particular forms of content. A high level of engagement, reflected in the number of “likes,” comments, and reposts associated with particular Instagram publications, may serve as an indicator of users’ affiliation with certain national and cultural identities (Faria, 2024).

As previously noted, in the era of information technologies and artificial intelligence, numerous new instruments have emerged that shape the development of national identity, one of which is Instagram. This study constitutes an analytical review focused on one of the most prominent Kazakhstan-based, specifically fully Kazakh-language public *qazaqgrammar*. *qazaqgrammar* is a widely recognized and influential Instagram page that publishes online content centered on the correct use of the Kazakh language, common grammatical and orthographic errors, Kazakh cultural traditions and customs, and the promotion of national values, including traditional holidays. Its content also incorporates humorous elements and historical facts about Kazakhstan, all presented in the Kazakh language. As of June 2026, the page has published 1,213 posts, features 20 thematic highlight collections (i.e., grouped Instagram stories), follows 51 other accounts, and has accumulated more than 83,000 followers. Given the considerable popularity of *qazaqgrammar*, this study primarily aims to identify the trends that the page promotes to a broad audience, as well as to assess the potential impact of such content on the patriotic sentiments of citizens.

This study employs a qualitative case study approach, conducting an in-depth analysis of the 20 most recent posts published by the *qazaqgrammar* Instagram account between 4 March 2026 and 12 April 2026, with particular attention to the language of the posts and their captions. For the purpose of this study, a randomly sampled time framework and Instagram publications within 4 March 2026 and 12 April 2026 were chosen to analyze *qazaqgrammar*’s published content and users’ interactions with the posts. The paper examines how, through the example of *qazaqgrammar*, online media platforms can play a critical role in reinforcing national and cultural “boundaries” within Kazakh society in relation to the post-Soviet space, as well as highlighting the role of promoting the Kazakh language in the media sphere as a contemporary pathway toward the development of a more distinctly “Kazakh” national identity. The 20 posts were categorized into the following groups: political content, language-related content, cultural and traditional heritage, including significant dates, and entertainment-oriented informational content. The study analyzes Instagram posts published on the *qazaqgrammar* page as independent variables, produced by the page’s editors, as well as the most popular comments under the analyzed posts as dependent variables. In order to accurately and comprehensively assess the direct impact of posts published on the *qazaqgrammar* Instagram page on a broad audience of users, it would be methodologically insufficient to analyze only the published content and the language of captions. A more transparent and reliable outcome can be achieved through the systematic examination and categorization of the most popular user comments and reactions. The comments and the tone of users

are shaped by the content being published, which renders them dependent variables.

Results

To provide a clearer illustration, this study presents a structured analysis of a post published on 31 March 2026 by the *qazaqgrammar* account. The publication consists of a carousel containing five images, the cover image featuring a bold title stating: “TOP 4 Films That Will Make You Appreciate the Value of Language. After watching these films, you will view the Kazakh language differently.” The subsequent images present a list of four historical and everyday dramatic films recommended by the editors of the *qazaqgrammar* page, all of which are intended to enhance the significance and value of the national language as a foundation for national identity and social unity. The first featured film is *Mal-Mo-E: The Secret Mission* (2019, South Korea), accompanied by the description: “During the Japanese colonial occupation, when restrictions on the Korean language became increasingly severe, the characters work together to compile a Korean dictionary.” The second film, *Kneecap* (2024, Ireland), is described as follows: “A rap group performing in the Irish language attempts to preserve and promote their native tongue among young people through their music.” The third film, *The Professor and the Madman* (2019, United States), is summarized by the editors as: “A historical drama about Professor James Murray, who began compiling the Oxford English Dictionary, and William Minor, a psychiatric patient who contributed thousands of example entries to the dictionary from a mental hospital.” Finally, the Japanese film *The Great Passage* (2013) is described in the following manner: “A reserved young man working at a publishing company struggles with social interaction, yet his love for books and linguistics leads him to participate in the creation of a major Japanese dictionary” (See Appendix A, Post 1, Sample Instagram Posts). All films selected by the editors share a similar nationalist and patriotic character, specifically emphasizing the preservation of national language, music, and indigenous traditions as fundamental symbols of cultural and national identity. The first film, *Mal-Mo-E: The Secret Mission*, partially based on biographical and historical events, serves as a vivid example of how the Korean nation was able to preserve its unique national identity during the period of Japanese occupation through the preservation of Korean literature and the teaching of the native language to future generations. According to the *qazaqgrammar* editors, the caption accompanying the publication states: “Which film from this list have you watched? Leave a comment” (See Appendix B, Post 1, for Translated Captions). The purpose of this statement was most likely to encourage Instagram users to share their opinions regarding the films they had watched, identify like-minded individuals inspired by the same works, and motivate other users to view the films if they had not previously done so. The publication gained considerable popularity, as demonstrated by the high level of user engagement. For instance, the most popular comment under the post expressed admiration for the first film while quoting a notable phrase from the movie itself: “One step taken by ten people is more important than ten steps taken by one person” (See Appendix C, Post 1, for Users’ Comments). This quotation reflects the notion that collective effort is more valuable than individual labor and that societal unity enables communities to overcome even the most difficult challenges, including the restoration and preservation of an entire language. The comment received 22 likes, which may suggest that at least 22 users agreed with the author of the comment and similarly perceived the quotation as inspiring or patriotic. This publication falls under the category of entertainment-oriented informational content.

On the other hand, 7 out of the 20 posts published during the same period are devoted to the use of the Kazakh language, including correct grammar, contextual usage, and orthography. This

constitutes the largest category among the four examined, which represents a logical pattern given the focus implied by the *qazaqgrammar* account. To illustrate this category, two specific posts published on 12 March 2026 and 26 March 2026 are analyzed. The post published on 12 March 2026 consists of a carousel of ten images, all centered on the correct spelling of traditionally Kazakh names, as well as the most common errors associated with their spelling and pronunciation. For example, the traditionally Kazakh name *Aigul* does not include a soft sign at the end, a feature absent in the Kazakh language and employs a distinct Kazakh vowel not found in the Russian alphabet in place of the Russian letter “u.” Although *Aigul* is a common female name in Kazakhstan, it is frequently written and pronounced in its “Russified” form in both written and spoken usage. The remaining images in the post further illustrate common orthographic errors in names such as Asel, Al-Farabi, Gulzhan, Gulsim, Amangeldi, Dilnaz, Edil, and Yeldos. The caption under the publication states: “If your name is spelled incorrectly in your documents, you are not obliged to write it that way everywhere. At the very least, write the correct Kazakh version of your name on the internet” (see Appendix B, Post 2, for Translated Captions). The underlying message conveyed by the authors is that inaccuracies in the spelling of historically rooted Kazakh names, even in official documents such as birth certificates and identification cards are a widespread phenomenon in Kazakhstan. It would be misleading, however, to attribute these errors solely to the Russian-speaking population or to individuals socialized during the Soviet period, as such inaccuracies are also frequently committed by ethnic Kazakhs themselves (Tolybai, n.d.).

The post published on 26 March 2026 features content that is both informational and visually similar to the publication of 12 March, differing primarily in its focus on the correct spelling of Kazakh surnames. The first image presents a humorous visual, specifically an internet meme depicting a caricature of a foolish-looking individual accompanied by the caption: “Fix your surname so you don’t embarrass yourself” (see Appendix A, Post 2, Sample Instagram Posts).

Beginning with the second image, the post provides a list of Kazakh surnames alongside their incorrect “Russified” versions. The list includes twelve examples, such as Kosshygul (Russified as Koshchegulov/a), Musa (Musin/a), Uali (Ualiev/a), Shokai (Chokaev), Bokeikhan (Bokeikhanov/a), Tursyn (Tursunov/a), Tilepkali (Tlepkaliev/a), Bekbolat (Bekbulatov/a), Koishybek (Koichubekov/a), Tileuberdi (Tleuberdiyev/a), and Duisenbai (Dyusembaev/a). The final image emphasizes that traditionally Russian surnames are not modified through the addition of foreign suffixes, thereby highlighting a perceived asymmetry and suggesting the marginalization of Kazakh historical and cultural naming practices. Surnames of Russian origin, which became widespread during the Soviet era, remain highly prevalent across the post-Soviet space to this day, typically distinguished by the suffixes “-ov” for men and “-ova” for women (Shodmonkulova, n.d.). The caption accompanying the post serves as a call to action for Kazakh individuals to reconsider and potentially modify their surnames, gradually moving away from Soviet-imposed naming conventions and restoring traditional Kazakh forms for future generations. It concludes with the question: “Is your full name entirely in Kazakh?” (see Appendix B, Post 3, for translated captions).

A more detailed analysis was conducted of a post featuring an original commentary by the editor of the Instagram page *qazaqgrammar*, addressing aspects of contemporary Kazakh society that the author finds difficult to understand. Of particular analytical interest is the post published on 11 April 2026, explicitly titled in its first image, “Things I do not understand, Part 2.” The author begins with a striking observation, asking: “Why are the children of those who study and promote Kazakh public figures, the Kazakh language, history, and who contribute to the development of Kazakh culture are Russian-speaking?” (see Appendix A, Post 3, Sample Instagram posts). This opening statement directly highlights a central issue that aligns with the broader objectives of the page’s content creators.

The argument is presented in a rational and logically structured manner, accompanied by a subtle degree of irony. At the same time, it appears to evoke a sense of national pride among ethnic Kazakhs by raising a fundamental question: why do individuals who are fluent in the Kazakh language continue to prefer Russian in their everyday communication? The author expresses concern not only about the limited use of spoken Kazakh in daily interactions but also about the widespread practice of configuring personal and mobile devices in Russian even among individuals with limited proficiency in that language, despite the minimal effort required to change language settings. One of the more controversial aspects of the post concerns the claim that individuals who actively use the Kazakh language may face ridicule or criticism. According to the author, speaking Kazakh in certain contexts can result in being labeled as “overly patriotic” or “nationalistic.” This perceived misunderstanding may stem from underlying nationalist sentiments, reflected in implicit questions such as: why should one not have the right to speak their national language freely, and why should expressions of patriotism or nationalism be a source of embarrassment?

Finally, the author also draws attention to a parallel form of social tension, noting that individuals who are often ethnic Kazakhs, who predominantly use Russian in their daily lives may likewise be subjected to mockery. Such individuals, according to the author, may be labeled with derogatory terms such as “you’re a dog” or “you’re an idiot,” illustrating the existence of linguistic polarization and mutual stigmatization within contemporary Kazakh society.

Turning to the category of cultural and traditional heritage, five posts were analyzed, addressing topics such as the 160th anniversary of the national independence activist Alikhan Bokeikhanov, two posts dedicated to International Women's Day, as well as Oraza Ait and the national Kazakh holiday Nauryz. Among these, the most notable is the post published on March 6, 2025, commemorating the 160th anniversary of Bokeikhanov, a prominent Kazakh public and cultural figure, independence activist, and founder of the Alash Party. In this post, the editors of *qazaqgrammar* shared one of Bokeikhanov’s well-known statements, which can be interpreted as an ideologically charged reflection on the preservation and future of the Kazakh language. The quotation, consisting of four sentences arranged across eight lines, conveys a central concern: why have the Kazakh people historically been compelled to struggle for the survival of their own language? Embedded within this reflection is a broader expression of concern regarding the ideological and political tensions between Kazakh cultural values, embodied in language and the dominance of the Russian language. The statement also raises a more philosophical question concerning the very nature of the Kazakh language: what does it represent, and to what extent does it fully exist as a living and autonomous linguistic system? A key argument advanced in the text is that the core issue of language is intrinsically linked to land. Bokeikhanov emphasizes the principle that “who owns the land determines the language spoken,” suggesting that the increased prominence of the Kazakh language is closely tied to the country’s attainment of independence. The concluding idea asserts that the preservation of the native language is deeply intertwined with the maintenance of Kazakh identity which is essential for safeguarding the integrity of Kazakh lands. Here, “protection” is understood not only in territorial terms but also as the preservation of the cultural and social fabric of the Kazakh steppe, which depends on its people. The words of such a significant historical figure convey both strength and hope, reinforcing the belief that the Kazakh language can endure and overcome external pressures that hinder its development. This ideological message resonates strongly with the mission of *qazaqgrammar*, which actively advocates for the strengthening of Kazakh national identity.

Finally, but no less importantly, the category of entertainment-oriented informational content comprised six posts, making it the most extensive in scope. This category includes a diverse range of materials, such as humorous depictions of regional differences in Kazakh terminology, curated

selections of educational films highlighting the importance of preserving language and culture, introductions to new geographical terms with translations into Kazakh and English, and humorous memes portraying everyday situations that are likely relatable to a broad segment of the population. For instance, the post published on 4 April 2026 is both highly entertaining and informative for a wide audience, including Kazakh-speaking users as well as more Russian-speaking individuals who may be less familiar with regional linguistic variation within Kazakhstan. The post takes the form of a carousel of memes, a collage consisting of seven images illustrating how certain Kazakh words differ across regions, including the south, north, west, east, central Kazakhstan, and the capital. Specifically, the carousel highlights regional variation in terms such as “trousers,” “recently,” “egg,” “spoon,” “chair,” “melon,” and “kettle.” For example, one image demonstrates that in the west, east, north, central regions, and the capital, the word for “trousers” is “shalbar,” whereas in Almaty and the southern regions, the term “sym” is commonly used. The accompanying imagery depicts animated characters reacting negatively to the divergent term, while the character representing southern Kazakhstan appears confused by the criticism, underscoring the arbitrariness of such reactions.

Another notable comment was posted by a follower of the *qazaqgrammar* page under the publication dated 11 April 2026, and received 134 likes. As discussed in the previous paragraph, the April 11 post consists of a series of images in which the page editor shares personal reflections on the perceived low prevalence of the Kazakh language within Kazakh society. In response, the Instagram user explicitly characterized the widespread use of the Russian language as a “slave mentality” inherited from the Soviet period (see Appendix C, for Users Comments). The commenter appears to have strongly identified with the author’s perspective, expressing hope for a better future while emphasizing that society should not settle for minimal standards. At the same time, the user underscored the importance of continuing to promote and develop the use of the Kazakh language in everyday life. The 134 likes received by this comment indicate a clear level of agreement among other users, who likely share similar views regarding the desirability of a broader transition to the Kazakh language in daily communication.

Importantly, the caption adopts a clear normative stance against discrimination and intolerance based on regional linguistic differences. It emphasizes the evolving social and cultural environment shaped by several factors, including internal migration across Kazakhstan’s vast territory, the development of a more standardized educational system, and, most significantly, the influence of media. Through this, the authors encourage mutual understanding, the strengthening of shared moral values, and respect among individuals regardless of their region of residence or linguistic variation. In doing so, they highlight the inherent flexibility of the Kazakh language, demonstrating that variation across regions, between urban and rural contexts, and even among different age groups is both natural and unproblematic. Overall, through a systematic analysis, it was identified that two posts fell under the category of political content, seven publications were classified as language-related content, five were associated with cultural and traditional heritage, including significant national dates, and six belonged to the category of entertainment-oriented informational content.

Discussion

The findings derived from the analysis of *qazaqgrammar* publications and user comments suggest that the platform consistently publishes all of its content in the Kazakh language. Furthermore, the page does not merely function as an educational media platform dedicated to linguistic issues; rather, it positions itself as a significant digital space that reinforces Kazakh ethno-linguistic identity

by uniting Instagram users around shared national and cultural values. Consequently, the platform has evolved into a transformative instrument for strengthening national unity, diverging from conventional state-driven approaches to nation-building and the reinforcement of collective belonging. The analysis revealed that all twenty examined and translated posts, as well as the accompanying comments, were published exclusively in the Kazakh language. This observation raises an important question regarding the role of language in shaping national belonging and facilitating the process of community formation.

According to Benedict Anderson in *Imagined Communities*, all societies, regardless of whether they are vast or relatively small in population, are inherently imagined and limited communities, primarily because individuals perceive themselves as belonging to a particular collective through shared categorical imperatives, including common language, traditions, and cultural practices. However, a long-standing issue within post-colonial development is that decolonization has often failed to fully liberate newly independent states from the legacy of colonial domination, as many of these countries consciously continue to employ colonial languages in place of indigenous ones. This persistence significantly constrains the development of domestic institutions, particularly within the educational and cultural sectors, where colonial linguistic dominance may inhibit the formation of an autonomous national identity and the preservation of indigenous cultural expression (Anderson, 2006). This argument was further developed by Manuel Castells, who emphasized the greater role of language as the organic foundation of a nation's collective historical memory. According to Castells, language is not merely an additional factor for categorizing a distinct group of people; rather, it performs a symbolic function as a form of "cultural resistance" that transcends the significance of territorial boundaries (Castells, 2010). In this sense, the Kazakh language functions as a principal marker of national identity and serves as the central element through which the nation is united by a shared sense of belonging. This perspective helps explain why *qazaqgrammar* conducts its media content primarily in the Kazakh language and deliberately adopts a nationalist discourse centered on linguistic development. Such an approach reflects the perceived importance of the national language as a fundamental instrument for the preservation of the nation, beyond territorial boundaries, economic prosperity, or other material foundations of statehood.

It may be reasonable to assume that within an increasingly interconnected, globalized, and technologically advanced world, smaller societal groups and communities would gradually be absorbed by larger ones and ultimately incorporated into a single extensive communal structure characterized by linguistic and cultural homogeneity. However, according to Ernest Gellner industrialization has actively reinforced smaller ethno-linguistic communities by enabling them to represent themselves and construct distinct spaces grounded in shared linguistic, cultural, and ideological values. Through the extensive exchange of opinions, symbols, and cultural narratives across multiple channels of communication, these communities strengthen their collective identity. Whilst, it is obviously argued by Gellner that industrialization has reinforced strengthening of community representation, within the context of modern digital era, channels of communication have transformed respectively now including social media platforms. (Gellner, 1983).

Consequently, user interactions and comment sections on platforms such as Instagram may contribute to processes of social categorization, whereby individuals increasingly identify themselves as members of particular digital societal and ethno-linguistic communities by sharing opinions and finding like-minded individuals. It is precisely the process of categorization on social media, facilitated through the sharing of personal experiences, opinions, and perspectives, that enables individuals to affirm their digital self-identification, which may substantially differ from their formal or physically defined national identity (Dekhila & Sarnou, 2022).

Nevertheless, digital networks particularly social media platforms such as Instagram create a space in which individuals are able to represent their communities freely and independently while simultaneously strengthening communal ties through platforms such as *qazaqgrammar*, which consequently encourages users to express their opinions openly in the comment sections of publications addressing a wide range of social, cultural, and political issues. On the example of *qazaqgrammar*'s posts it was already identified why exactly the editors chose to lean towards Kazakh language in its development. However, the manner in which *qazaqgrammar* contributes to the bottom-up transformation of national identity possesses a significantly deeper emotional dimension. According to Dan Jin, Robin B. DiPietro, and Nicholas M. Watanabe, individuals do not share personal experiences and perceptions on the internet unconsciously; rather, they tend to establish meaningful, emotionally embedded social structures through which they identify themselves. These digital social formations are not substantially different from real-life social groups in which individuals seek like-minded allies and communities of shared understanding. Consequently, communities created within the informational sphere should not be perceived as something "alien" or artificial, since internet users construct them on the basis of mutual trust, shared values, and collective beliefs to which they attach profound social and emotional significance (Jin et al., 2021). Likewise, *qazaqgrammar* provides online users with an opportunity to reinforce a shared national identity primarily on the basis of the Kazakh ethno-linguistic factor, thereby strengthening the sense of national unity among participants within the digital sphere. The case of *qazaqgrammar* demonstrates the validity of Anthony D. Smith's argument that national identities in the modern era are significantly more resilient and durable due to the influence of mass media, digital technologies, and other contemporary communicative instruments that reinforce collective identities (Smith, 1992).

Accordingly, it may be argued that the publications disseminated by *qazaqgrammar*, as well as the topics raised by the page's editors, function as linguistic markers intended to enhance the significance of indigenous Kazakh national and cultural elements, which in turn contribute to the strengthening of national unity and collective belonging.

Conclusion

Kazakhstan, a country that has long existed under the enduring influence of historical transformations and the legacy of the Soviet period, gained the opportunity to construct its own distinct national identity only after achieving full independence and sovereignty. The formation of Kazakhstan's national identity is closely tied to the preservation of the Kazakh language, for whose survival prominent writers, historians, linguists, and national activists have struggled for decades and continue to do so. Despite its status as the state language, Kazakh has not become the primary medium of everyday intercultural communication among the diverse ethnic groups residing in Kazakhstan, which has contributed to its relatively limited use, particularly among generations raised during the Soviet era.

However, in contrast to the previous century, national identity is no longer constructed solely through top-down mechanisms. Instead, it is increasingly shaped through bottom-up processes as well. In other words, national identity today is not formed exclusively through state initiatives, reforms, institutional frameworks, or presidential discourse, but is also significantly influenced by contemporary technologies and digital media environments, which have introduced an entirely new dimension to identity formation. As a result, individuals who engage with the internet and social media platforms such as Instagram are not only subject to the influence of broader public discourse but also possess the capacity to actively contribute to the construction of national identity. This conclusion is

based on the analysis of a sample of posts and the most popular user comments from the *qazaqgrammar* Instagram page, one of the largest and most influential Kazakh-language platforms promoting cultural and ethno-linguistic values. The page serves as a compelling example of how a single digital platform can contribute meaningfully to the popularization of the Kazakh language. The content published on the page demonstrates consistent thematic patterns, which can be categorized into four broad groups, the largest of which is language-related content, specifically focused on the Kazakh language. This includes the introduction of new vocabulary, correct spelling and grammar, and even guidance on the proper representation of traditionally Kazakh names and surnames, implicitly encouraging users to move away from Russian-style suffixes in both official documentation and everyday life.

Such content encourages users to critically reconsider routine aspects of daily life, ranging from orthography and naming practices to the language used in public signage and advertising. The comment sections under these posts provide a space where users can openly express their thoughts and experiences, regardless of whether they are positive or negative. As such, comments represent a particularly effective means of assessing audience reactions to published content. Across numerous posts, users engage in critical reflection on pressing societal issues, articulate their perspectives, find like-minded individuals, and unite around shared values, thereby contributing to the ongoing formation of national identity and the promotion of the Kazakh language.

This study represents a preliminary and limited data analysis, primarily due to the relatively short time frame selected for the examination of published content and the focus on only the most popular user comments. Accordingly, the main limitations include the restricted scope of the study and the relatively small sample size of analyzed comments. Nevertheless, the analyzed content, supported by a solid theoretical framework, allows for meaningful conclusions regarding the influence of the *qazaqgrammar* Instagram page. To achieve a more comprehensive understanding, further research is required. Future studies should adopt a broader temporal scope and incorporate a larger and more diverse sample of user interactions in order to more fully capture the impact of the *qazaqgrammar* page, as well as the broader role of the Kazakh media landscape in shaping national identity.

References

- Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (Rev. ed.). Verso.
- Anceschi, L. (2014). Regime-building, identity-making and foreign policy: Neo-Eurasianist rhetoric in post-Soviet Kazakhstan. *Nationalities Papers*, 42(5), 733–749. <https://doi.org/10.1080/00905992.2014.928276>
- Aitymbetov, N., Toktarov, E., & Ormakhanova, Y. (2015). Nation-building in Kazakhstan: Kazakh and Kazakhstani identities controversy. *Bilig*, 75, 1–20. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/234215>
- Assyltayeva, E., Ishmukhamedov, S., Tolen, Z., & Agybay, Z. (2023). The influence of mass media on the formation of civic identity: The example of Kazakhstan (content analysis). *Quarterly Review of Film and Video*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/10509208.2023.2259260>
- Aubakirova, S. S., Ismagambetova, Z. N., Karabayeva, A. G., Rysbekova, S. S., & Mirzabekova, A. S. (2016). Tolerance issue in Kazakh culture. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(9), 5034–5048. <https://sciresol.s3.us-east-2.amazonaws.com/IJST/Articles/2016/Issue-9/Article15.pdf>
- Becker, S. (1968). *Russia's protectorates in Central Asia: Bukhara and Khiva, 1865–1924*. Harvard University Press.
- Burkhanov, A. (2020). Multiculturalism and nation-building in Kazakhstan: Trends in media discourse, state policy, and popular perceptions. *The Muslim World*, 110(1), 24–39. <https://doi.org/10.1111/muwo.12316>
- Castells, M. (2010). *The power of identity* (2nd ed.). Wiley-Blackwell.
- Dekhila, A. K., & Sarnou, H. (2022). Investigating the impact of Instagram application on Algerian individuals' self-identifications: The case of Algerian teenagers. Abdelhamid Ibn Badis University.
- Faria, J. I. A. (2024). *Instagram algorithm changing the cultural identity: The impact of the content recommended by the Instagram algorithm on users' cultural identity formation* (Publication No. 31790405) [Master's thesis, Universidade NOVA de Lisboa]. ProQuest Dissertations & Theses Global. <https://www.proquest.com/docview/3143985705>
- Gellner, E. (1983). *Nations and nationalism*. Cornell University Press.
- Jaffrelot, C. (2003). *For a theory of nationalism*. Sciences Po, Centre d'études et de recherches internationales (CERI). <https://hal.sciencespo.hal.science/hal-01065058>
- Jin, D., DiPietro, R. B., & Watanabe, N. M. (2021). Customer online feedback with an identity versus no identity: The influence on review comments. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 46(2), 336–361. <https://doi.org/10.1177/1096348020988889>
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1973). Uses and gratifications research. *Public Opinion Quarterly*, 37(4), 509–523. <https://doi.org/10.1086/268109>
- Kudaibergen, D. T. (2025). Introduction. In *What does it mean to be Kazakhstani? Power, identity and nation-building* (pp. 1–18). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197820704.003.0001>
- Kulsariyeva, A., Shaigozova, Z., & Sultanova, M. (2016). One nation—different fates: Kazakhstan in pursuit of cultural identity. *Philosophy and Religious Studies*, 18(451). <https://doi.org/10.22353/prs20161.2>
- Kurmanov, B., & Abishev, G. (2026). From margins to mainstream: National-patriots and

- Kazakhisation in the making of post-Nazarbayev Kazakhstan. *Asian Affairs*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/03068374.2025.2605288>
- Kuzio, T. (2002). History, memory and nation building in the post-Soviet colonial space. *Nationalities Papers*, 30(2), 241–264. <https://doi.org/10.1080/00905990220140649>
- Loftus, S. (2023, June 30). *Ethnic divisions and ensuring stability in Kazakhstan: A guide for U.S. policy*. Quincy Institute for Responsible Statecraft. <https://quincyinst.org/research/ethnic-divisions-and-ensuring-stability-in-kazakhstan-a-guide-for-u-s-policy/>
- Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan. (n.d.). *Assembly of the People of Kazakhstan*. Gov.kz
- Oka, N. (2009). *Ethnicity and elections under authoritarianism: The case of Kazakhstan* (IDE Discussion Paper No. 195). Institute of Developing Economies, Japan External Trade Organization (JETRO). https://www.researchgate.net/publication/46473420_Ethnicity_and_Elections_under_Authoritarianism_The_Case_of_Kazakhstan
- Omelicheva, M. Y. (Ed.). (2015). *Nationalism and identity construction in Central Asia: Dimensions, dynamics, and directions*. Lexington Books.
- President of the Republic of Kazakhstan. (2024, April 25). *Address by the Head of State Kassym-Jomart Tokayev at the 33rd Session of the Assembly of the People of Kazakhstan "Unity. Creation. Progress"*. Akorda. <https://www.akorda.kz/en/address-by-the-head-of-state-kassym-jomart-tokayev-at-the-33rd-session-of-the-assembly-of-the-people-of-kazakhstan-unity-creation-progress-2534151>
- Rees, K., & Burkhanov, A. (2018). Constituting the Kazakhstani nation: Rhetorical transformation of national belonging. *Nationalism and Ethnic Politics*, 24(4), 433–455. <https://doi.org/10.1080/13537113.2018.1522758>
- Rees, K. M., & Webb Williams, N. (2017). Explaining Kazakhstani identity: Supraethnic identity, ethnicity, language, and citizenship. *Nationalities Papers*, 45(5), 815–839. <https://doi.org/10.1080/00905992.2017.1288204>
- Schroeder, R. (2018). Towards a theory of digital media. *Information, Communication & Society*, 21(3), 323–339. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1289231>
- Shodmonqulova, O. B. (n.d.). Genealogical properties of name-forming indicators. *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*.
- Sikhimbayeva, D., & Sadvokassova, A. (2025). Re-defining Kazakh national identity: Interplay of Islam and ethnonationalism in post-Soviet nation-building in Kazakhstan. *Central Asian Survey*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/02634937.2025.2589221>
- Smith, A. D. (1992). National identity and the idea of European unity. *International Affairs*, 68(1), 55–76. <https://www.jstor.org/stable/2620461>
- Smith, G. (1999). The masks of Proteus: Russia, geopolitical shift and the new Eurasianism. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 24(4), 481–494. <https://www.jstor.org/stable/623236>
- Svanberg, I. (1994). In search of a Kazakhstani identity. *Journal of Area Studies*, 2(4), 113–123. <https://doi.org/10.1080/02613539408455710>
- Tajfel, H. (1974). Social identity and intergroup behaviour. *Social Science Information*, 13(2), 65–93. <https://doi.org/10.1177/053901847401300204>
- The Astana Times. (2026, January 20). *Tokayev unveils new Kazakhstan's political architecture at National Kurultai*. <https://astanatimes.com/2026/01/tokayev-unveils-new-kazakhstans-political-architecture-at-national-kurultai/>

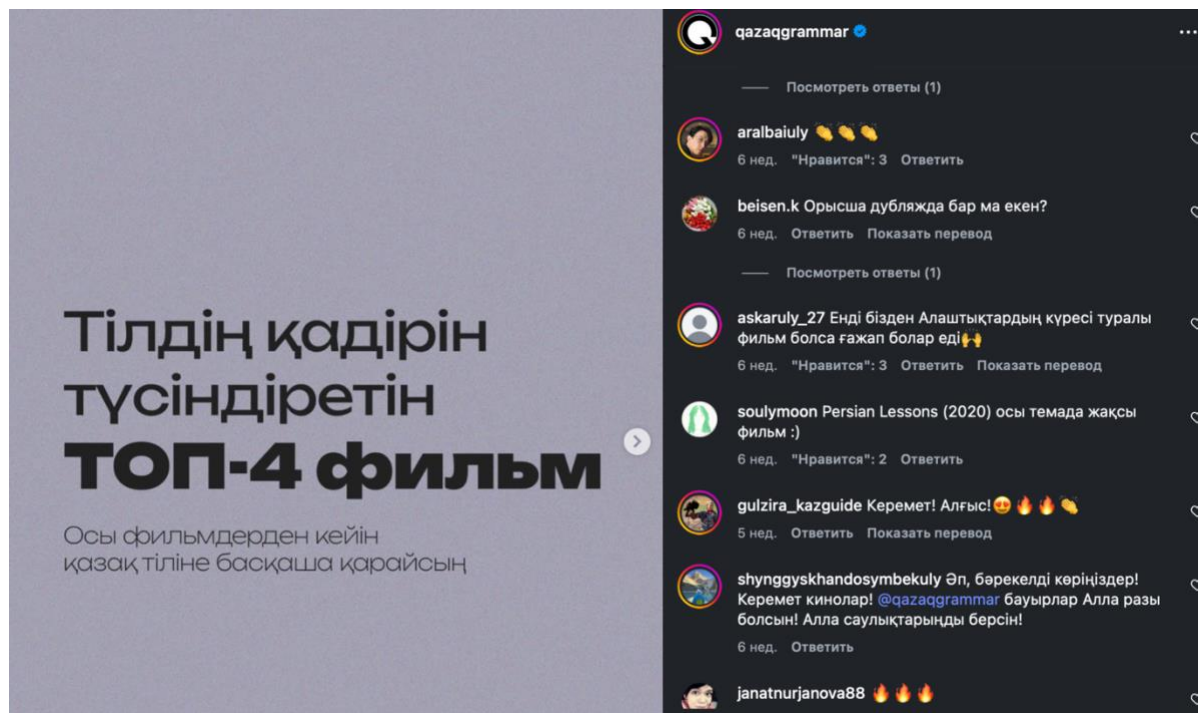
The Economist. (2022, January 29). *How Kazakhstan became more Kazakh*. <https://www.economist.com/asia/2022/01/29/how-kazakhstan-became-more-kazakh>
Tolybai, M. (n.d.). *Kazakh names*. Tolybai Blog. <https://tolybai.blog/en/kazakh-names/>

*All the translations from Kazakh to English were conducted by the author.

Appendices

Appendix A. Sample Instagram Posts from Qazaqgrammar Page

Post 1 (31 March 2026)

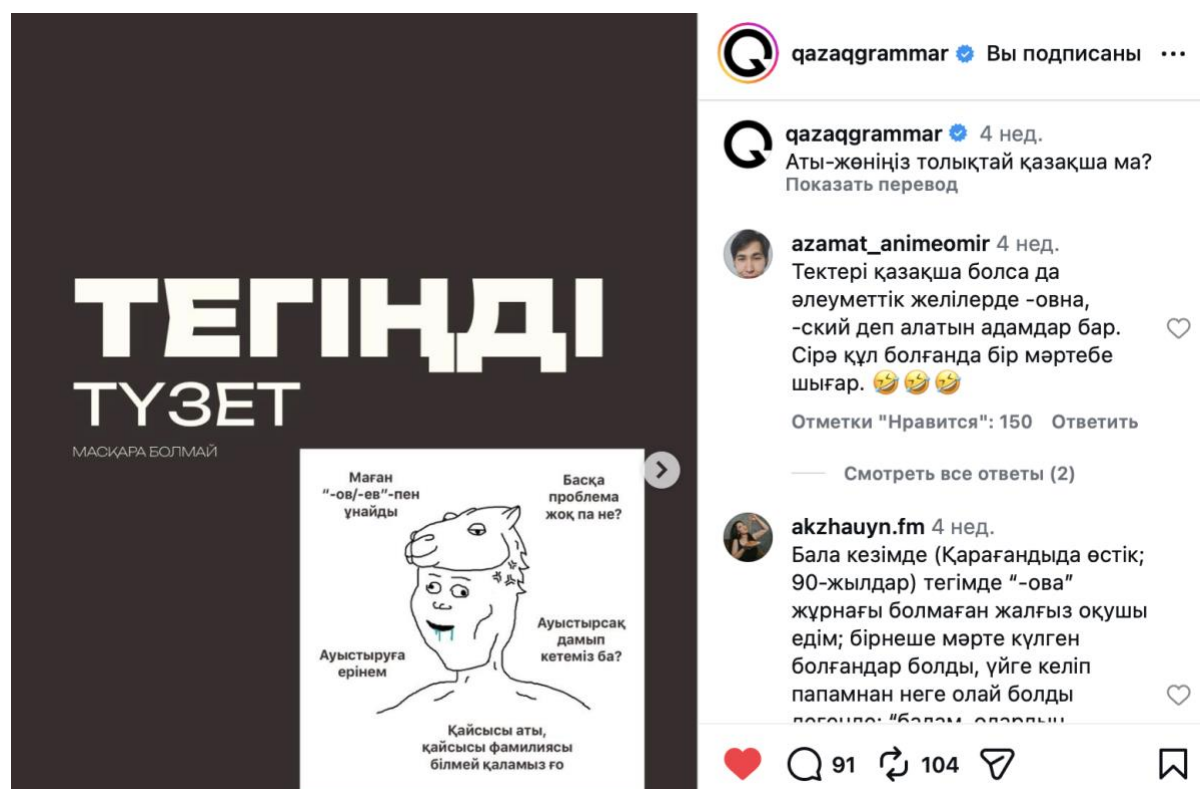

The publication consists of a carousel containing five images, the cover of which displays only a light purple background accompanied by the prominent inscription: “Тілдің қадірін түсіндіретін ТОП-4 фильм. Осы фильмдерден кейін қазақ тіліне басқаша қарайсың” (“Top 4 Films That Help You Understand the Value of Language. After watching these films, you will perceive the Kazakh language differently”). This introductory image is followed by four posters of widely recognized nationalist films, all united by a common underlying theme concerning the reconstruction of identity through language, culture, and music. The films presented, respectively, are: 1) *Mal-Mo-E: The Secret Mission* (2019, South Korea); 2) *Kneecap* (2024, Ireland); 3) *The Professor and the Madman* (2019, United States); and 4) *The Great Passage* (2013, Japan). All of the selected films, recommended by the editors of the Qazaq Grammar page, have attained the status of culturally influential dramatic works, partially based on historical events, and are presented as essential viewing material for the page’s readership.

Texts on the image (Kazakh): Тілдің қадірін түсіндіретін ТОП-4 фильм. Осы фильмдерден кейін қазақ тіліне басқаша қарайсың.

Translation (English): Top 4 Films That Help You Understand the Value of Language. After watching these films, you will perceive the Kazakh language differently.

Post 2 (26 March 2026)

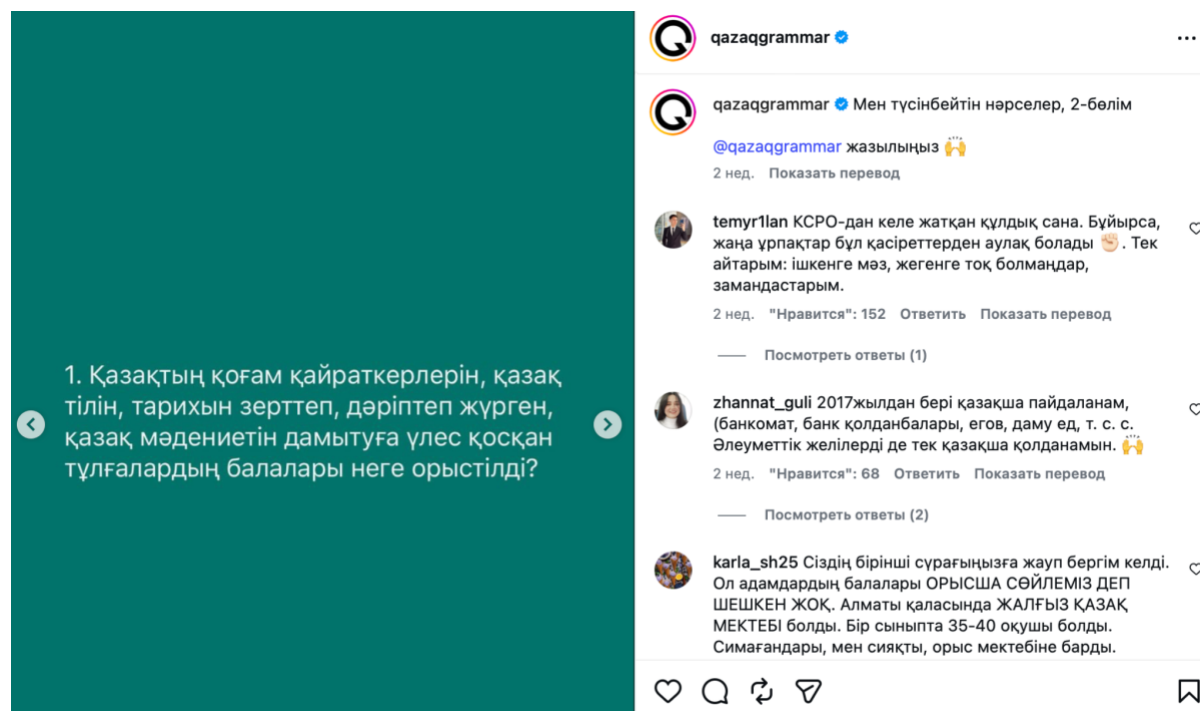

The image prominently features the phrase “Тегіңді түзет масқара болмай” (Correct your surname so you don’t embarrass yourself). Alongside it is a humorous depiction of a foolish-looking individual wearing a horse mask, surrounded by five phrases representing conventionally unreasonable justifications for why people are reluctant to change their surnames in official documents. Through this visual composition, the editors implicitly equate individuals who rely on such unfounded reasons with the figure portrayed in the comical image.

Texts on the image (Kazakh): Тегіңді түзет масқара болмай. Маған “-ов/-ев”-пен ұнайды. Ауыстыруға ерінем. Басқа проблема жоқ па не? Ауыстырсақ дамып кетеміз ба? Қайсысы аты, қайсысы фамилиясы білмей қаламыз ғо.

Translation (English): Correct your surname so you don’t embarrass yourself. I like mine with “-ov/-ev.” I’m too lazy to change it. Don’t we have other problems? Will we suddenly develop if we change it? We’ll end up not knowing which is the first name and which is the surname.

Post 3 (11 April 2026)

The post takes the form of a carousel consisting of seven images, unified under the main title “Мен түсінбейтін (түсінгім де келмейтін нәрселер) 2 бөлім” (Things I don’t understand [and don’t even want to understand], Part 2). The carousel includes seven slides, six of which present a list format, with each image containing one item representing issues that the editor of the *qazaqgrammar* page finds difficult to understand. All listed points are connected to challenges faced by contemporary Kazakh society, particularly the increasing prevalence of the Russian language in Kazakhstan and the gradual decline of everyday Kazakh speech.

Text on the image (Kazakh): Қазақтың қоғам қайраткерлерін, қазақ тілін, тарихын зерттеп, дәріптеп жүрген, қазақ, мәдениетін дамытуға үлес қосқан тұлғалардың балалары неге орыстілді?

Translation (English): Why are the children of those who study and promote Kazakh public figures, the Kazakh language, and history, and who contribute to the development of Kazakh culture are Russian-speaking?

Appendix B. Captions Translation

Post 1 (31 March 2026)

Caption (Kazakh): Осы тізімнен қай фильмді көрдің, жаза кет.

Translation (English): Which film from this list have you watched? Feel free to share.

Post 2 (12 March 2026)

Caption (Kazakh): құжаттарыңызда есіміңіз қате жазылса, оны барлық жерде дәл солай жазуға міндетті емессіз. тым болмаса интернетте атыңыздың қазақша дұрыс нұсқасын жазып қойыңыз

Translation (English): if your name is spelled incorrectly in your documents, you are not obligated to use that same spelling everywhere. At the very least, you can use the correct Kazakh version of your name online.

Post 3 (26 March 2026)

Caption (Kazakh): Аты-жөніңіз толықтай қазақша ма?

Translation (English): Is your full name entirely in Kazakh?

Appendix C. Users Comments

Comment 1 (31 March 2026)

Comment (Kazakh): Мальмой керемет фильм “Бір адамның он қадамынан он адамның бір қадамы маңызды”.

Translation (English): Mal-Mo-E is an excellent film “One step taken by ten people is more important than ten steps taken by one person.”

Comment 2 (11 April 2026)

Comment (Kazakh): КСРО-дан келе жатқан құлдық сана. Бұйырса, жаңа ұрпақтар бұл қасіреттерден аулақ болады. Тек айтарым: ішкенге мәз, жегенге тоқ болмаңдар, замандастарым.

Translation (English): A slave mentality inherited from the USSR. God willing, the new generations will stay away from these misfortunes. All I want to say: don't be satisfied with just eating and drinking, my contemporaries.

Source: Instagram page *qazaqgrammar*.

FTAMP: 19.31

Қазақстандағы медиа арқылы ұлттық бірлікті нығайту: *qazaqgrammar* мысалы

Нүрия Жексенова

Жапония халықаралық университеті, Минамиуонума, Жапония

email: nuriya.1400604@gmail.com

Аңдатпа

Бұл зерттеудің мақсаты – әлеуметтік желілердің Қазақстандағы этнолингвистикалық ұлттық бірегейлікті нығайтудың маңызды құралдарының бірі ретіндегі рөлін талдау. Жаңа медиа құралдарын зерттеу ұлттық бірегейліктің қалыптасуының мүлде жаңа қырын ашады. Бұл үдеріс ұлттық бірегейлікті қалыптастырудың дәстүрлі жоғарыдан төменге бағытталған (top-down) тәсілдерінен түбегейлі ерекшеленеді, өйткені цифрлық және әлеуметтік платформаларда қарапайым азаматтардың өздері этнолингвистикалық ұлттық дискурсты қалыптастыруға белсенді қатысуына мүмкіндік береді. Нақтырақ айтқанда, бұл зерттеу *qazaqgrammar* парақшасының не себепті өз қызметін жүргізуде қазақ тіліне айқын басымдық беретінін және осы платформада жарияланатын ақпараттық контенттің ұлттық тиістілік сезімін (sense of national belonging) қалыптастыруға қалай ықпал ететінін анықтауға бағытталған. Талдауды жан-жақты жүргізу мақсатында деректерді жинау кезеңінде, яғни 2026 жылғы 4 наурыз бен 12 сәуір аралығында, *qazaqgrammar* парақшасында жарияланған соңғы жиырма бірізді жарияланым, сондай-ақ осы жарияланымдарға жазылған ең көп қолдау тапқан пікірлер іріктеліп алынды. Бұл пайдаланушылардың өзара әрекеттесуі мен жарияланған контент арасындағы байланысты талдауға мүмкіндік берді. Зерттеу нәтижелері іріктелген жиырма жарияланымның да, олардың астында қалдырылған пікірлердің де тілдік ұлтшылдық құндылықтарын нығайтуға бағытталған маңызды этнолингвистикалық маркер қызметін атқаратынын және сол арқылы мәдени ынтымақтастықтың күшеюіне ықпал ететінін көрсетті. Зерттеу *qazaqgrammar* мысалында Instagram секілді әлеуметтік желі платформалары қазіргі Қазақстан жағдайында әлеуметтік топтар арасында ұлттық бірегейліктің қалыптасуына әсер ететін төменнен жоғарыға бағытталған (bottom-up) маңызды механизмдердің бірі болып табылатынын негіздейді.

Кілт сөздер: қазақ, қазақстандық, тіл, Instagram, ұлттық бірегейлік, жарияланымдар

МРНТИ: 19.31

Укрепление национального единства через медиа в Казахстане: исследование *qazaqgrammar*

Жексенова Нурия

Международный университет Японии, Минамиуонума, Япония

email: nuriya.1400604@gmail.com

Аннотация

Данное исследование направлено на изучение роли социальных сетей как одного из наиболее значимых инструментов, способствующих укреплению этнолингвистической национальной идентичности Казахстана. Исследование новых медиа раскрывает совершенно новое измерение формирования национальной идентичности, принципиально отличающееся от традиционных подходов к трансформации идентичности, осуществляемых «сверху вниз» (top-down), поскольку предоставляет обычным пользователям возможность самостоятельно и активно участвовать в формировании этнолингвистического националистического дискурса в цифровом и социальном медиапространстве. В частности, настоящее исследование направлено на выяснение причин, по которым *qazaqgrammar* демонстрирует устойчивое предпочтение использованию казахского языка при ведении своего блога, а также на анализ того, каким образом информационный контент, публикуемый на данной платформе, способствует формированию чувства национальной принадлежности. Для проведения более детального аналитического исследования была сформирована выборка из двадцати последних последовательных публикаций, размещённых на странице *qazaqgrammar* в период сбора данных с 4 марта по 12 апреля 2026 года. Кроме того, были проанализированы наиболее популярные комментарии, опубликованные под этими материалами, с целью изучения взаимосвязи между пользовательскими взаимодействиями и опубликованным контентом. Результаты анализа показали, что все двадцать отобранных публикаций, а также комментарии пользователей, размещённые под ними, выполняют функцию важного этнолингвистического маркера, направленного на укрепление лингвистических националистических ценностей и тем самым способствуют усилению культурной солидарности. Настоящее исследование убедительно демонстрирует, что социальные сети, такие как Instagram, на примере платформы *qazaqgrammar* представляют собой значимый механизм формирования идентичности «снизу вверх» (bottom-up) среди социальных групп в современном Казахстане.

Ключевые слова: Казах, казахстанец, язык, Instagram, национальная идентичность, публикации

Received: May 27, 2026

Accepted: June 29, 2026

FTAMP: 19.21.07

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v59i.001>

Қысқа форматтағы деректі фильмдерде шындықты құрастыру модельдерін The New York Times Op-Docs пен Azattyq материалдары негізінде салыстырмалы талдау

Бағдат Сұлтанқызы
SDU University, Қаскелең, Қазақстан
email: 241308002@sdu.edu.kz

Аңдатпа

Зерттеу мақаласында қысқа форматтағы деректі фильмдерде әлеуметтік шындықтың қалай құрастырылатыны The New York Times Op-Docs (NYT Op-Docs) және Azattyq платформаларының материалдары негізінде салыстырмалы түрде талданады. Қазіргі медиа кеңістікте деректі фильм фактілерді тіркейтін аудиовизуал жанр аясынан шығып, қоғамдық оқиғаларды іріктеу, құрылымдау және түсіндіру арқылы мағына өндіретін эпистемологиялық медиа формаға айналды. Осы тұрғыдан зерттеудің мақсаты – әртүрлі медиалық платформада деректі фильмдердің әлеуметтік шындықты ұйымдастыру тәсілдерін анықтау және олардың басым эпистемологиялық модельдерін сипаттау. Зерттеудің теориялық негізін фрейминг теориясы, нарративтік журналистика және көпмодальды дискурс талдауы құрайды. Эмпирикалық материал мақсатты іріктеу әдісімен таңдалған он қысқа форматтағы деректі фильмнен тұрады. Зерттеу корпусындағы материалдар 45 нарративтік сегментке бөлініп, нарративтік құрылым, дәлел түрі, визуал режим, институционалдық көріну және аффективтік ұйымдасу категориялары бойынша сапалық контент талдау және көпмодальды талдау әдістері арқылы сарапталды. Зерттеу нәтижелері NYT Op-Docs фильмдерінде нарративтік-аффективтік модельдің, ал Azattyq фильмдерінде дәлелдік-куәгерлік модельдің басым екенін көрсетті. Нарративтік-аффективтік модельде әлеуметтік шындық жеке тәжірибе, кейіпкерлік фокус, эстетикалық визуал және эмоциялық рефлексия арқылы құрастырылады. Дәлелдік-куәгерлік модельде куәлік, айғақ, өңделмеген визуал және институционалдық жауапкершілік негізгі мағына тудырушы элементтер ретінде алдыңғы қатарға шығады. Мақала қысқа форматтағы деректі фильмдерді платформалық медиа логикамен байланыста зерттеудің маңызын негіздеп, деректі фильмнің қоғамдық шындықты ұйымдастырудағы эпистемологиялық қызметін теориялық тұрғыдан нақтылайды.

Кілт сөздер: деректі фильм, фрейминг теориясы, нарративтік журналистика, көпмодальды дискурс талдауы, медиа эпистемология, куәгерлік дәлел

Кіріспе

Қазіргі медиа кеңістікте деректі фильмдер тек ақпарат жеткізу құралы емес, шындықты ұйымдастырудың күрделі эпистемологиялық формасына айналды. Әсіресе қысқа форматтағы деректі фильмдер журналистикамен визуал сторителлингтің тоғысқан нүктесінде орналасып, факті мен интерпретация арасындағы шекараны қайта анықтайды. Бұл форматта шындық тікелей берілмейді, керісінше нарратив, визуал және дыбыс арқылы қайта құрастырылады. Медиа шындықты бейтарап жеткізбейді, ол белгілі бір фреймдер арқылы ұйымдастырылады (Entman, 1993). Аталған үдеріс алғаш рет Гоффман (1974) еңбегінде әлеуметтік тәжірибені құрылымдау ретінде қарастырылған. Медиа зерттеулерде фрейминг теориясы (Entman, 1993) ақпараттың қалай құрылатынын түсіндіреді, ал нарратив концепциясы (Bell, 1998; Bird & Dardenne, 2009) фактілердің оқиғаға айналу механизмін реттейді. Сонымен қатар, көпмодальды дискурс талдауы (Kress & van Leeuwen, 2001) визуал және дыбыстық элементтердің мағына қалыптастырудағы рөлін көрсетеді. Алайда осы теориялық бағыттар деректі фильмдерді көбіне жеке-жеке қарастырады және олардың медиалық платформа арасындағы айырмашылығын

жүйелі түрде салыстырмайды.

Қолданыстағы зерттеулердің көпшілігі деректі фильмдерді ұлттық немесе тақырыптық деңгейде талдаумен шектеледі. Батыс медиасындағы кейіпкерге бағытталған нарративтік баяндау Бёрд пен Дарденн (2009), ван Крикен мен Сандерс (2021) еңбектерінде қарастырылған. Ал куәгер тәжірибесінің журналистік бедел қалыптастырудағы рөлі Зелизердің (2007) зерттеуінде талданған.

Осы контекстте зерттеу жұмысы екі түрлі медиалық кеңістікті, яғни «The New York Times Op-Docs» (NYT Op-Docs) және «Azattyq» деректі фильмдерін салыстырмалы түрде талдауға бағытталған. Осы платформалар өндірістік логикасы, аудиториясы және редакциялық стратегиясы бойынша айқын ерекшеленеді, сондықтан оларды салыстыру деректі фильмнің шындықты құрастыру механизмдерін терең түсінуге мүмкіндік береді. Зерттеудің негізгі мақсаты – қысқа форматтағы деректі фильмдерде шындықтың қалай ұйымдастырылатынын анықтау және әр платформада қандай шындықты түсіндіру моделі басым екенін көрсету.

Әлеуметтік шындық – қоғамдағы оқиғалар, қатынастар мен тәжірибелердің адамдар арасындағы өзара әрекет, тіл, ортақ мағына және институционалданған түсіндіру үлгілері арқылы қалыптасуы. П. Бергер мен Т. Лукман әлеуметтік шындықты дайын күйінде берілетін объективті құбылыс емес, қоғам мүшелері күнделікті қарым-қатынас барысында құрастырып, тұрақтандыратын мағыналар жүйесі ретінде түсіндіреді (Berger & Luckmann, 1966). Деректі фильм контекстінде бұл ұғым нақты әлеуметтік мәселенің экранда қалай іріктеліп, түсіндіріліп және бағаланатынын білдіреді. Б. Николстың тұжырымынша, деректі фильм шындықты сол күйінде көшірмейді; ол өмірлік әлемді белгілі бір авторлық көзқарас, репрезентация және дәлелдеу тәсілі арқылы ұсынады (Nichols, 2017). Сондықтан бұл зерттеуде әлеуметтік құбылыс қысқа деректі фильмдердегі кейіпкер таңдауы, оқиға желісі, куәгер сөзі, дерекке сүйену, визуалдық бейне, дыбыс, монтаж және эмоциялық әсер арқылы құрастырылатын медиалық мағына ретінде қарастырылады.

Осы мақсатқа жету үшін келесідей зерттеу сұрағы қойылды: NYT Op-Docs пен Azattyq қысқа деректі фильмдерінде әлеуметтік шындық қандай нарративтік құрылымдар, дәлел түрлері және визуал-аффективтік тәсілдер арқылы құрастырылды?

Зерттеу жұмысы сапалық контент талдау және көпмодальды дискурс талдауы әдістеріне сүйене отырып, деректі фильмдерді мәтін ретінде емес, күрделі мультимодальды құрылым ретінде қарастырады. Зерттеудің ғылыми жаңалығы қысқа форматтағы деректі фильмдердегі әлеуметтік шындықты ұйымдастыру логикасын түсіндіруге арналған концептуалдық талдау үлгісін ұсынуымен сипатталады. Ұсынылған тәсіл әртүрлі медиалық платформалардың эпистемологиялық ерекшеліктерін салыстыруға мүмкіндік береді.

Әдебиетке шолу

Қысқа деректі фильмді зерттеу саласы соңғы жылдары үш ірі бағытта дамыды. Біріншісі – нарративтік журналистика мен танымдық бедел, екіншісі – визуалды және көпмодальды фрейминг, үшіншісі – деректі фильмді дерек көзі әрі зерттеу әдісі ретінде қарастыру. Осы үш желі бір-бірімен түйіскен жерде қысқа деректі фильмнің қоғам туралы білімді қалай өндіретіні туралы неғұрлым күрделі түсінік қалыптасады. Қазіргі әдебиет дәл осы түйісу нүктесінде фильмді иллюстрация ретінде ғана емес, оқиға интерпретациясын құрастыратын медиалық форма.

Нарративтік журналистика қазіргі медиа зерттеулерінде ақпаратты баяндау тәсілі ғана емес, қоғамдық шындық туралы білім өндіретін журналистік модель ретінде қарастырылады.

Бёрд пен Дарденн (2009) жаңалықтың әлеуметтік тәжірибені жай сипаттамайтынын, оны оқиға құрылымы арқылы мағыналандыратынын көрсетеді. Ван Крикен мен Сандерс (2021) аталған тұжырымды дамыта отырып, нарративтік журналистика аудиторияның оқиғаны қабылдауына ғана емес, қоғамдық мәселені бағалауына да ықпал ететінін дәлелдейді. Осылайша, нарратив фактілерді көркемдеу құралы емес, оларды себеп-салдарлық байланысқа біріктіріп, белгілі бір интерпретациялық жүйеде ұйымдастыратын журналистік механизм ретінде танылады. Қысқа форматтағы деректі фильмдерде аталған ерекшелік кейіпкердің өмірлік тәжірибесін қоғамдық мәселені түсіндіретін негізгі аналитикалық құрылымға айналдырады. Сондықтан мұндай фильмдерді зерттеу барысында нарративтік ұйымдасу тәсілін анықтау әлеуметтік шындықтың қалай құрастырылатынын түсіндірудің негізгі алғышарттарының бірі саналады.

Визуал фреймингке арналған қазіргі зерттеулер бейнені мәтінді толықтыратын иллюстрация ретінде емес, дербес мағына өндіретін семиотикалық жүйе ретінде қарастырады. Родригес пен Димитрова (2011) визуал фреймдерді денотативтік, стилистикалық, коннотативтік және идеологиялық деңгейлер арқылы талдауды ұсынып, кадр композициясы мен бейнелік шешімдердің аудитория интерпретациясына тікелей ықпал ететінін дәлелдейді. Кресс пен ван Левен (2001) визуал коммуникацияның грамматикасын негіздей отырып, мағынаның мәтін арқылы ғана емес, композиция, перспектива, түс, кеңістік және кадр құрылымы арқылы да қалыптасатынын көрсетеді. Кейінгі мультимодальдық зерттеулері аталған тұжырымды кеңейтіп, дыбыс, монтаж, сөйлеу және визуал элементтердің өзара әрекеті қоғамдық оқиғалардың медиалық интерпретациясын қалыптастыратынын дәлелдейді. Осы теориялық ұстаным қысқа форматтағы деректі фильмдерді талдау барысында оқиғаның тек вербалды мәтін арқылы емес, кадр, дыбыс және монтаждың бірлескен қызметі арқылы ұйымдастырылатынын түсіндіруге мүмкіндік береді.

Визуал фреймингке арналған эмпирикалық зерттеулер кадр композициясы, камера қашықтығы, монтаж және визуал контекст аудиторияның эмоциялық қабылдауына ғана емес, оқиғаның себептері мен жауапкершілігін бағалауына да ықпал ететінін көрсетеді. Мұндай ықпал визуалды элементтердің жеке әсерінен емес, олардың мәтін және дыбыспен бірлескен қызметі арқылы қалыптасады. Сондықтан деректі фильмдерді талдау барысында визуал қатарды эстетикалық шешім ретінде ғана емес, әлеуметтік шындықты ұйымдастыратын дербес аналитикалық компонент ретінде қарастыру қажет. Осы теориялық ұстаным зерттеу барысында NYT Op-Docs пен Azattyq фильмдеріндегі визуал стратегиялардың әлеуметтік шындықты қалыптастырудағы айырмашылықтарын салыстырмалы түрде талдауға негіз болды.

Деректі фильмге арналған қазіргі зерттеулер аталған жанрды шынайы оқиғалардың қарапайым аудиовизуалды тіркелімі ретінде емес, қоғамдық білім өндіретін медиалық практика ретінде қарастырады. Николс (2017) деректі фильмнің басты ерекшелігі өмір шындығын механикалық түрде көшіруінде емес, белгілі бір көзқарас пен дәлелдеу логикасы арқылы қайта ұйымдастыруында екенін көрсетеді. Осы ұстанымды Бориш және әріптестері (2021) жалғастырып, деректі фильмнің сапалық зерттеуде деректерді жинау, талдау және ғылыми нәтижелерді ұсыну құралы ретінде де қолданылатынын дәлелдейді. Фицджеральд пен Лоу (2020) деректі фильмді ғылыми зерттеу нәтижесін визуалды түрде ұсынатын шығармашылық өнім ғана емес, зерттеу үдерісінің ажырамас бөлігі ретінде бағалайды. Ортақ тұжырым – деректі фильм әлеуметтік шындықты дайын күйінде көрсетпейді; ол оқиғаларды іріктеу, құрылымдау, дәлелдерді ұйымдастыру және визуалды баяндау арқылы жаңа мағыналық құрылым қалыптастырады. Сондықтан қысқа форматтағы деректі фильмдерді талдау барысында олардың мазмұнын ғана емес, әлеуметтік шындықты қандай нарративтік, визуалды және дәлелдік тәсілдер арқылы құрастыратынын анықтау маңызды.

Деректі фильмдегі деректерді нарративтік құрылымға ұйымдастыру мәселесі қазіргі медиа зерттеулеріндегі маңызды бағыттардың біріне айналды. Деректі баяндауда фактілер хронологиялық ретпен ғана ұсынылмайды, олар белгілі бір драматургиялық логикаға сәйкес іріктеліп, өзара байланыстырылып, көрерменге түсінікті мағыналық құрылым ретінде беріледі. Осындай ұйымдастыру тәсілі деректі фильмнің дәлелдеу қабілетін күшейтіп қана қоймай, қоғамдық оқиғаларды қабылдау ерекшелігіне де ықпал етеді. Сондықтан деректі фильмді талдау барысында деректердің қандай ретпен ұсынылғанын ғана емес, олардың қандай нарративтік және визуал стратегия арқылы біртұтас қоғамдық мағынаға айналғанын анықтау қажет. Аталған теориялық ұстаным зерттеу барысында NYT Op-Docs пен Azattyq фильмдеріндегі деректерді ұйымдастыру тәсілдерін салыстыруға әдіснамалық негіз болды.

Деректі фильмнің цифрлық ортаға бейімделуі аудиторияның медиамен өзара әрекеттесу мүмкіндіктерін кеңейтті. Интерактивті деректі фильмдерге арналған зерттеулер көрерменнің пассивті қабылдаушыдан белсенді қатысушыға айналу үдерісін сипаттайды. Алайда аталған зерттеудің нысаны интерактивті медиажобалар емес, қысқа форматтағы сызықтық деректі фильмдер болғандықтан, интерактивтілік мәселесі цифрлық медида деректі баяндаудың эволюциясын сипаттайтын теориялық контекст ретінде ғана қарастырылады. Сондықтан зерттеу аудиторияның өзара әрекеттесу деңгейіне емес, қысқа форматтағы деректі фильмдердің әлеуметтік шындықты қандай нарративтік, визуал және дәлелдік стратегиялар арқылы ұйымдастыратынын салыстырмалы талдауға бағытталған.

Деректі фильмдегі куәлік, жарақат және қоғамдық жады мәселелері қазіргі медиа зерттеулеріндегі негізгі теориялық бағыттардың бірін құрайды. Николс (2017) деректі фильмнің тарихи шындықты механикалық түрде тіркемейтінін, оны белгілі бір дәлелдеу логикасы мен репрезентациялық стратегия арқылы қайта құрастыратынын көрсетеді. Осы тұрғыдан алғанда, деректі фильм оқиғаның өзі емес, оның қоғамдық мағынаға айналу үдерісін бейнелейтін медиалық форма ретінде қарастырылады.

Қоғамдық жады мен куәлік мәселесіне арналған зерттеулер деректі фильмдегі аутенттіліктің куәгердің сөзімен ғана анықталмайтынын көрсетеді. Сара Джонс (2013) аутенттілік монтаж, кадр, дыбыс және баяндау құрылымы арқылы қалыптасатынын дәлелдейді. Сондықтан куәлік өздігінен қалыптасатын абсолютті ақиқат емес, медиалық репрезентация нәтижесінде қоғамдық легитимдікке ие болатын құрылым ретінде қарастырылады. Осындай тұжырымдар қысқа форматтағы деректі фильмдерді талдау барысында куәлік, визуал репрезентация және редакциялық шешімдерді біртұтас аналитикалық жүйеде қарастыру қажеттігін негіздейді.

Ұжымдық жады мен постжады теориялары тарихи жараның медида берілу ерекшеліктерін түсіндіруге мүмкіндік береді. Хирш (2008) ұсынған кейінгі ұрпақ жады тұжырымдамасы жарақатты тәжірибенің кейінгі буынға отбасылық әңгімелер, бейнелер және мәдени репрезентациялар арқылы берілуін түсіндіреді. Кейінгі зерттеулер деректі фильмнің дәл осы үдерістегі негізгі мәдени медиаторлардың біріне айналғанын дәлелдейді. Соның нәтижесінде деректі фильм өткен оқиғаларды сақтау құралы ғана емес, тарихи жақты қайта құрып, қоғамдық интерпретацияны қалыптастыратын медиалық механизм ретінде қарастырылады.

Жүргізілген әдебиетке шолу нарративтік журналистика, мультимодалды фрейминг, деректі фильм теориясы, куәлік және қоғамдық жады зерттеулерінің қысқа форматтағы деректі фильмдерді түсіндіруде өзара толықтыратын теориялық негіз қалыптастыратынын көрсетті. Сонымен бірге халықаралық ғылыми әдебиетте әртүрлі медиалық платформалардың қысқа форматтағы деректі фильмдерін бірыңғай теориялық және әдіснамалық негізде салыстырған

зерттеулер жеткіліксіз. Әсіресе әлеуметтік шындықтың нарративтік, визуал, дәлелдік және аффективтік деңгейлерде қалай ұйымдастырылатынын кешенді талдайтын еңбектер аз. Осы ғылыми олқылық аталған зерттеудің теориялық негізін құрайды. Зерттеу нарративтік журналистика, мультимодальды фрейминг және деректі фильм теориясын біріктіре отырып, NYT Op-Docs пен Azattyq қысқа форматтағы деректі фильмдеріндегі әлеуметтік шындықты ұйымдастырудың әртүрлі медиалық модельдерін салыстырмалы түрде талдайды.

Теориялық негіздеме

Зерттеу қысқа форматтағы деректі фильмдерде әлеуметтік шындықтың ұйымдастырылуын түсіндіру үшін үш өзара байланысты теориялық бағытқа сүйенеді: фрейминг теориясы, нарративтік журналистика және көпмодальды дискурс талдауы. Аталған теориялар деректі фильмді дайын шындықты бейнелейтін медиаөнім ретінде емес, оқиғаларды іріктеу, құрылымдау және мағыналық жүйеге келтіру арқылы қоғамдық білім өндіретін медиалық-эпистемологиялық механизм ретінде қарастыруға мүмкіндік береді. Фрейминг теориясы медианың әлеуметтік шындықты толық күйінде ұсынбайтынын, керісінше оның жекелеген элементтерін таңдап, маңыздандыру арқылы интерпретациялық құрылым қалыптастыратынын түсіндіреді (Entman, 1993; Scheufele, 1999). Энтман (1993) фреймдеуді мәселені анықтау, себептерін түсіндіру, бағалау және ықтимал шешімдерді ұсыну логикасы ретінде сипаттайды. Деректі фильм контекстінде аталған ұстаным кадрларды іріктеу, кейіпкерлерді таңдау, куәліктерді орналастыру және монтаждық шешімдер арқылы белгілі бір оқиғаға басым мағына беру механизмдерін талдауға мүмкіндік береді. Осы себепті фрейминг теориясы зерттеуде нарративтік құрылым, дәлел түрі және институционалдық көріну категорияларын түсіндіретін негізгі аналитикалық негіз ретінде қолданылады.

Нарративтік журналистика қоғамдық мәселені жекелеген деректер жиынтығы ретінде емес, оқиға, кейіпкер және уақыттық даму арқылы ұйымдастырылған мағыналық құрылым ретінде қарастырады (Bird & Dardenne, 2009; van Krieken & Sanders, 2021). Мұндай тәсілде әлеуметтік құбылыс жеке тәжірибе арқылы ашылып, аудиторияның эмоциялық және когнитивтік қатысуын күшейтеді. Сондықтан зерттеу барысында нарративтік журналистика NYT Op-Docs фильмдеріндегі кейіпкерлік фокус, уақыттық бірізділік, тәжірибелік дәлел және эмоциялық рефлексияның ұйымдастырылуын талдау үшін пайдаланылды.

Көпмодальды дискурс талдауы мағынаның тек вербалды мәтін арқылы емес, визуал композиция, кадр, монтаж, дыбыстық орта және олардың өзара байланысы арқылы қалыптасатынын көрсетеді (Kress & van Leeuwen, 2001; Jewitt, 2014). Деректі фильм жағдайында визуал шешімдер ақпаратты толықтыратын элемент қана емес, оқиғаның интерпретациясына тікелей ықпал ететін семиотикалық ресурс қызметін атқарады. Аталған тәсіл зерттеуде визуал режим, монтаж, дыбыстық ұйымдасу және куәліктің берілу формасы арқылы әлеуметтік шындықтың қалай құрастырылатынын түсіндіруге мүмкіндік береді.

Үш теориялық бағыт зерттеудің ортақ талдау моделін құрайды. Фрейминг теориясы деректі фильмде оқиғаның қандай бөліктері таңдалып, қайсысына басымдық берілетінін түсіндіреді. Нарративтік журналистика таңдалған деректердің біртұтас оқиға желісіне қалай біріктірілетінін көрсетеді. Көпмодальды дискурс талдауы мағынаның визуал, дыбыс және монтаж арқылы қалай жасалатынын анықтауға мүмкіндік береді. Осы теорияларды біріктіру деректі фильмді шындықты жай көрсететін өнім ретінде емес, оны редакциялық және

платформалық ерекшеліктерге сәйкес іріктеп, түсіндіретін медиалық модель ретінде қарастыруға негіз болады.

Аталған теориялық негіз зерттеу барысында екі медиалық модельді салыстыруға мүмкіндік береді. Нарративтік-аффективтік модельде әлеуметтік шындық кейіпкердің жеке тәжірибесі, уақыттық сабақтастық және эмоциялық қатысу арқылы ұйымдастырылады. Дәлелдік-куәгерлік модельде шындық куәлік, визуал айғақ, фактілік дерек және институционалдық ақпараттың өзара байланысы арқылы негізделеді. Сондықтан салыстырмалы талдау платформалар арасындағы айырмашылықтарды стильдік немесе жанрлық ерекшелік ретінде емес, әлеуметтік шындықты ұйымдастырудың әртүрлі эпистемологиялық режімі ретінде түсіндіруге бағытталды.

Зерттеу әдіснамасы

Зерттеу қысқа форматтағы деректі фильмдерде әлеуметтік шындықтың қалай ұйымдастырылатынын анықтауға бағытталған сапалық салыстырмалы дизайнға негізделеді. Зерттеудің басты мақсаты – NYT Op-Docs пен Azattyq платформаларындағы деректі фильмдердің әлеуметтік шындықты құрастыру тәсілдерін салыстырып, олардың нарративтік, визуал, дәлелдік және аффективтік ерекшеліктерін айқындау. Осы мақсатқа сәйкес зерттеуде сапалық контент-талдау мен көпмодальды дискурс талдауы біріктірілді. Мұндай әдіснамалық ұстаным деректі фильмді тек мәтін немесе дайын аудиовизуал өнім ретінде емес, бейне, дыбыс, монтаж, куәлік, кейіпкерлік фокус және баяндау құрылымы өзара байланыста қызмет ететін күрделі медиалық жүйе ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Зерттеу корпусы мақсатты іріктеу әдісі арқылы қалыптастырылды. Бұл әдіс зерттеу сұрағына тікелей қатысы бар, салыстырмалы талдауға жарамды және теориялық тұрғыдан маңызды материалдарды таңдауға мүмкіндік береді. Жалпы корпусқа он қысқа форматтағы деректі фильм енгізілді. Олардың бесеуі The New York Times басылымының NYT Op-Docs сериясынан, қалған бес деректі фильм Azattyq платформасынан алынды. Екі платформаның таңдалуы олардың редакциялық ұстанымы, аудиториясы және деректі баяндау дәстүрінің айырмашылығына негізделді. NYT Op-Docs халықаралық аудиторияға арналған авторлық деректі фильмдерді жариялайтын редакциялық жоба ретінде танылса, Azattyq қоғамдық-саяси мәселелерді деректік материалдар мен куәліктерге сүйене отырып ұсынатын тәуелсіз медиаплатформа болып табылады. Сондықтан екі платформаны салыстыру қысқа форматтағы деректі фильмдерде әлеуметтік шындықтың әртүрлі баяндау логикасы арқылы қалай ұйымдастырылатынын анықтауға мүмкіндік береді.

Іріктеу бірнеше нақты өлшемге сүйенді. Біріншіден, зерттеуге ұзақтығы шамамен 7–31 минут аралығындағы қысқа форматтағы деректі фильмдер енгізілді. Қысқа формат ұғымы бұл зерттеуде абсолютті уақыт өлшемімен емес, редакциялық жарияланым форматы мен ықшам нарративтік құрылым негізінде анықталды. Сондықтан ұзақтығы 20 минуттан асатын жекелеген фильмдер де NYT Op-Docs пен Azattyq платформаларындағы қысқа форматтағы деректі жобалардың құрамдас бөлігі ретінде зерттеу корпусына енгізілді.

Зерттеуге NYT Op-Docs платформасында жарияланған бес қысқа деректі фильм енгізілді: Бен Праудфут пен Крис Бауэрс түсірген *A Concerto Is a Conversation* (2020, 13:24), Лора Никстің *Walk, Run, Cha-Cha* фильмі (2019, 20:23 минут), Гарретт Брэдлидің *Alone* туындысы (2017, 12:26), *Cause of Life: Jerry Givens* фильмі (2020, 7:16 минут) және Бен Праудфуттың *Almost Famous: The Lost Astronaut* деректі фильмі (2019, 12:38 минут). Аталған туындыларда нәсілдік теңсіздік, тарихи жады, миграция, түрме жүйесі, өлім жазасы және

әлеуметтік әділет мәселелері жеке кейіпкерлердің өмір жолы мен тәжірибесі арқылы ашылады.

Azattyq платформасынан бес деректі материал іріктелді: «Екінші мүмкіндік. Сириядағы соғыстан оралған қазақтардың қазіргі өмірі» (2021, 30:34), «Диктатура мен демократия арасы. Сайрагүл Сауытбайдың Швециядағы өмірі» (2021, 27:57), «Өлтірді, мама! Полициямен арпалыста көз жұмған адамның хикаясы» (2020, 20:21), «Пышақ сұғып, балғамен ұрды. Күйеуінен қорлық көрген әйелдің әңгімесі» (2020, 17:59) және «Ұйқыдағы қауым: құпия дертке шалдыққан Калачи ауылының өмірі» (2020, 24:52). Фильмдерде соғыс аймағынан оралған азаматтардың қоғамға бейімделуі, саяси қуғын мен босқындық, полиция әрекетінен болған өлім, тұрмыстық зорлық-зомбылық және экологиялық қауіп мәселелері куәгерлердің сөзі, оқиға орнынан алынған бейнематериалдар, ресми деректер мен сараптамалық түсіндірмелер арқылы баяндалады.

Әр сегмент бес негізгі категория бойынша талданды. Олар: нарративтік құрылым, дәлел түрі, визуал режим, институционалдық репрезентация және аффективтік ұйымдасу. Нарративтік құрылым оқиғаның қалай басталып, қалай дамитынын және қандай мағыналық түйінге келетінін анықтауға бағытталды. Дәлел түрі куәлік, мұрағат, дерек, ресми акпарат немесе визуал айғақтың қалай қолданылатынын көрсетті. Визуал режим кадр композициясы, бейне сапасы, монтаж ырғағы және көрініс сипаты арқылы бағаланды. Институционалдық репрезентация мемлекет, сот, полиция, медиа, отбасы немесе қоғамдық ұйымдардың фильмдегі орны арқылы анықталды. Аффективтік ұйымдасу эмоция, жанашырлық, үрей, әділетсіздік сезімі немесе рефлексияның қалай қалыптасатынын талдауға мүмкіндік берді.

Сапалық контент-талдау фильмдердегі негізгі тақырыптар, дәлел түрлері және қайталанатын мағыналық үлгілерді анықтау үшін қолданылды. Көпмодальды дискурс талдауы визуал, дыбыс, монтаж және мәтіндік элементтердің әлеуметтік шындықты құрастырудағы қызметін түсіндіруге мүмкіндік берді. Осы екі әдістің біріктірілуі деректі фильмдерді тек мазмұн деңгейінде емес, мағына өндіру тәсілі ретінде талдауға жағдай жасады. Осы аналитикалық модель қысқа форматтағы деректі фильмдердегі нарративтік құрылым, дәлелдеу стратегиясы, визуал режим, институционалдық көріну және аффективтік ұйымдасу ерекшеліктерін екі платформа арасында жүйелі салыстыруға мүмкіндік берді.

Зерттеудің талдау бірлігі ретінде нарративтік сегмент қолданылды. Сегмент деп фильм ішіндегі құрылымдық және мағыналық тұрғыдан тұтас бөліктер (экспозиция, оқиға дамуы, кульминация, куәлік блоктары) анықталды. Жалпы 45 сегмент кодталды, соның ішінде, NYT Op-Docs фильмдерінен – 20 сегмент, Azattyq фильмдерінен – 25 сегмент.

Кодтау категориясы алдын ала теориялық әдебиет негізінде әзірленіп, барлық фильмге бірдей қолданылды. Мұндай тәсіл платформа арасындағы айырмашылықтарды бірыңғай аналитикалық өлшемдер арқылы салыстыруға мүмкіндік берді. Бірінші кезеңде корпуста енгізілген барлық фильмдер толық қаралып, әр материал бойынша бастапқы сипаттама жасалды. Бұл кезеңде фильмнің тақырыбы, негізгі кейіпкері, оқиға желісі, визуал стилі, дыбыстық шешімі және негізгі мағыналық акценттері белгіленді. Екінші кезеңде фильмдер нарративтік және мағыналық ауысымдарға қарай сегменттерге бөлінді. Сегменттеу кезінде оқиға желісінің өзгеруі, жаңа кейіпкердің немесе куәліктің пайда болуы, визуал режимнің ауысуы, дәлел түрінің өзгеруі және монтаждық үзілістер негізгі өлшем ретінде алынды. Үшінші кезеңде әр сегмент алдын ала анықталған сараптамалық категориялар бойынша кодталды. Төртінші кезеңде алынған кодтар платформалар арасында салыстырылып, NYT Op-Docs пен Azattyq материалдарындағы қайталанатын нарративтік, дәлелдік, визуал және аффективтік үлгілер анықталды.

Кодтау үшін бес негізгі сараптамалық категория қолданылды. Бірінші категория –

нарративтік құрылым. Осы категория фильмдегі оқиғаның сызықтық, фрагменттелген немесе рефлексиялық түрде ұйымдасуын анықтауға бағытталды. Екінші категория – дәлел түрі. Мұнда жеке тәжірибе, куәгерлік, институционалдық дерек және сараптамалық пікірдің фильмдегі орны мен қызметі белгіленді. Үшінші категория – визуал режим. Бұл өлшем эстетикалық визуал, деректік бейне, репортаждық кадр, архивтік материал және өңделмеген визуал айғақтың қолданылуын талдауға мүмкіндік берді. Төртінші категория – институционалдық көріну. Бұл категория мемлекет, сот, полиция, құқық қорғау органдары, медиа ұйымдар немесе қоғамдық институттардың фильмде жанама не ашық түрде қалай көрінетінін анықтады. Бесінші категория – аффективтік режим. Мұнда фильмнің эмоциялық әсері, эмпатия, рефлексия, шок, жеделдік, үрей немесе әділетсіздік сезімі арқылы қалай ұйымдастырылатыны талданды. Төменде кодтау үшін қолданылған аналитикалық категориялар көрсетілді:

- *нарративтік құрылым (сызықтық / фрагменттелген);*
- *дәлел түрі (тәжірибелік / куәгерлік / институционалдық / сараптамалық);*
- *визуал режим (эстетикалық / деректік, репортаждық);*
- *институционалдық көріну (жанама / ашық);*
- *аффективтік режим (эмпатия, рефлексия / шок, жеделдік).*

Әр сегмент осы категориялардың барлығы бойынша бір уақытта кодталды, бұл көпөлшемді талдау жүргізуге мүмкіндік берді. Кодтау бір зерттеуші тарапынан жүргізілді. Субъективтілікті барынша азайту мақсатында барлық фильм бірнеше рет қайта қаралып, алдын ала әзірленген кодтау нұсқаулығы барлық материалға бірдей қолданылды. Әрбір кодтау кезеңінен кейін бұрын кодталған сегменттер қайта тексеріліп, категориялардың қолданылу бірізділігі сақталды. Интеркодерлік сенімділік коэффициенті есептелмегендіктен, аталған жағдай зерттеудің шектеулерінің бірі ретінде қарастырылады және болашақ зерттеуде бірнеше тәуелсіз кодтаушыны тарта отырып Коэннің каппа коэффициенті немесе Криппендорфтың альфа коэффициенті сияқты келісім көрсеткіштерін есептеу ұсынылады.

Зерттеу нәтижелері

Зерттеу жұмысы деректі фильмдердегі шындықтың ұйымдастырылуы медиалық платформаға тәуелді екенін айқындайды, ал сегменттік кодтау нәтижесі NYT Op-Docs пен Azattyq фильмдері арасында құрылымдық қана емес, эпистемологиялық айырмашылық бар екенін дәлелдейді, өйткені талдау нарративтік құрылым, дәлел түрі, визуал режим, институционалдық көріну және аффективтік режим категориялары бойынша жүргізіліп, екі түрлі интерпретациялық логика қалыптасқанын көрсетеді. NYT Op-Docs фильмдерінде шындық негізінен тәжірибеге сүйенген фрейминг арқылы ұйымдастырылып, кейіпкердің жеке өмірлік тәжірибесі басты дерек көзі ретінде ұсынылады, ал Azattyq фильмдерінде шындық куәгерлік құрылым арқылы беріліп, оқиға куәлік пен фактілік дәлел арқылы бекітіледі.

Зерттеуге енгізілген деректі фильмдер корпусы әртүрлі медиалық жүйеде шындықтың қалай құрылатынын салыстырмалы түрде талдауға мүмкіндік береді. NYT Op-Docs фильмдері медиалық репрезентацияны жеке тәжірибе, естелік және тұлғалық нарратив арқылы ашса, Azattyq фильмдері зорлық, әділетсіздік және институционалдық жауапкершілік мәселелерін куәлік пен айғақтық дерек арқылы көрсетеді. Бұл айырмашылық тек тақырыпта емес, шындықты ұсыну логикасында жатыр.

Кесте 1. Талдауға енгізілген деректі фильмдер корпусы

Платформа	Фильм атауы	Жылы	Ұзақтығы	Автор(лар)/режиссер(лер)
NYT	<i>A Concerto Is a Conversation</i>	2020	13:24	Бен Праудфут, Крис Бауэрс
NYT	<i>Walk, Run, Cha-Cha</i>	2019	20:23	Лора Никс
NYT	<i>Alone</i>	2017	12:26	Гарретт Брэдли
NYT	<i>Cause of Life: Jerry Givens</i>	2020	7:16	Бен Праудфут
NYT	<i>Almost Famous: The Lost Astronaut</i>	2019	12:38	Бен Праудфут
Azattyq	«Екінші мүмкіндік». Сириядағы соғыстан оралған қазақтардың қазіргі өмірі	2021	30:34	Шахида Туляганова
Azattyq	«Диктатура мен демократия арасы». Сайрағұл Сауытбайдың Швециядағы өмірі	2021	27:57	Нұрбек Түсіпхан, Ұлан Асаналиев
Azattyq	«Өлтірді, мама!». Полициямен арпалыста көз жұмған адамның хикаясы	2020	20:21	Аян Қалмұрат, Оңғар Саймосаев, Дана Сансей
Azattyq	«Пышақ сұғып, балғамен ұрды». Күйеуінен қорлық көрген әйелдің әңгімесі	2020	17:59	Мәншүк Асаутай, Ринат Фазылбаев, Дана Сансей
Azattyq	«Ұйқыдағы қауым: құпия дертке шалдыққан Калачи ауылының өмірі»	2020	24:52	Пётр Троценко, Ержан Әмірханов

Ескерту. Платформалар арасындағы негізгі айырмашылық көтерілген тақырыптардан емес, әлеуметтік шындықты ұсыну және негіздеу логикасынан көрінеді.

Кесте 2. Сегменттік кодтау нәтижесі

Аналитикалық категория	NYT Op-Docs (n = 20)	Azattyq (n = 25)
Нарративтік құрылым	Сызықтық құрылым – 18 сегмент; фрагменттелген құрылым – 2 сегмент	Сызықтық құрылым – 15 сегмент; фрагменттелген құрылым – 10 сегмент
Дәлел түрі	Тәжірибелік дәлел – 20 сегмент	Куәгерлік дәлел – 25 сегмент; институционалдық дерек – 12 сегмент; сараптамалық пікір – 6 сегмент
Визуал режим	Эстетикалық визуал – 17 сегмент	Репортаждық және өңделмеген визуал – 18 сегмент
Институционалдық көріну	Жанама – 13 сегмент; ашық – 7 сегмент	Ашық – 21 сегмент; жанама – 4 сегмент
Аффективтік режим	Эмпатия мен рефлексия – 15 сегмент	Шок пен жеделдік – 12 сегмент

Ескерту. Талдау бірлігі ретінде нарративтік сегмент NYT Op-Docs корпусынан 20, Azattyq

корпусынан 25 сегмент алынды. Нарративтік құрылым мен институционалдық көріну өзара балама категориялар ретінде кодталды. «Дәлел түрі» категориясында бір сегментке бірнеше код қатар берілуі мүмкін болғандықтан, кодтардың жиынтық саны сегменттердің жалпы санынан артуы ықтимал. Визуалдық және аффективтік режим бойынша кестеде әр платформада басым анықталған кодтар ғана көрсетілді.

Кесте 3. Жалпылама медиалық модель

Аналитикалық өлшем	NYT Op-Docs	Azattyq
Нарративтік құрылым	Кейіпкерге бағытталған, оқиға желісі біртіндеп дамитын сызықтық құрылым	Куәлік, дерек және оқиға фрагменттері қатар берілетін аралас құрылым
Дәлел түрі	Жеке тәжірибе, өмірбаяндық естелік және субъективті рефлексияға негізделген дәлел	Куәгер сөзі, нақты айғақ, оқиға дерегі және институционалдық жауапкершілікке негізделген дәлел
Визуал режим	Эстетикалық өңделген, кинематографиялық композицияға құрылған визуал	Репортаждық, өңделмеген және айғақтық сипаттағы визуал
Институционалдық көріну	Институционалдық контекст көбіне жанама түрде беріледі	Мемлекет, полиция, сот және құқық қорғау құрылымдары ашық көрінеді
Аффективтік режим	Эмпатия, ішкі рефлексия және кейіпкерге эмоциялық жақындасу басым	Шок, жеделдік, әділетсіздік сезімі және қоғамдық дабыл басым

Ескерту. Автордың зерттеуі барысында құрастырылды.

Кесте нәтижесі NYT Op-Docs пен Azattyq фильмдерінің әлеуметтік шындықты әртүрлі тәсілмен ұсынатынын көрсетеді. NYT Op-Docs корпусында оқиға көбіне сызықтық құрылыммен беріліп, кейіпкердің жеке тәжірибесі негізгі дәлел ретінде қолданылады; визуалдық шешімдер эстетикалық сипат алып, эмоциялық қатысу мен рефлексияны күшейтуге бағытталады. Azattyq материалдарында куәгер сөзі, институционалдық дерек және сараптамалық пікір қатар қолданылып, оқиға репортаждық және өңделмеген кадрлар арқылы негізделеді; мемлекеттік және қоғамдық институттар ашық көрініп, шок, жеделдік және әділетсіздік сезімі алдыңғы қатарға шығады. Демек, NYT Op-Docs әлеуметтік мәселені кейіпкердің өмірлік тәжірибесі арқылы түсіндірсе, Azattyq оны куәлік, нақты айғақ және институционалдық жауапкершілік арқылы дәлелдеуге ұмтылады.

NYT Op-Docs корпусында нарративтік құрылым айқын басымдыққа ие болды. Кодталған 20 сегменттің 18-і сызықтық құрылыммен ұйымдастырылған. Фильмдердің басым бөлігінде оқиға экспозиция, даму, шиеленіс және қорытынды кезеңдері арқылы бірізді өрбиді. *A Concerto Is a Conversation* фильмінде алғашқы 2 минут 30 секунд кейіпкер мен әлеуметтік контекстті таныстыруға арналған экспозициялық бөлім ретінде берілсе, 2:30–6:00 аралығында отбасы тарихы мен тарихи жады ашылады. 6:00–9:00 аралығында негізгі әлеуметтік мәселе тереңдеп, фильмнің соңғы бөлігінде барлық оқиға желісі ортақ мағыналық қорытындыға бірігеді. Ұқсас құрылым *Walk, Run, Cha-Cha* фильмінде де байқалады. Мұнда кейіпкерлердің миграциялық тәжірибесі, мәдени сәйкестігі және жеке қарым-қатынасы кезең-кезеңімен ұсынылады.

Дәлел түрі бойынша NYT Op-Docs фильмдерінің барлық 20 сегментінде тәжірибелік

дәлел басым қолданылды. Әлеуметтік мәселе кейіпкердің өмірлік тәжірибесі, жеке естелігі және субъективті рефлексиясы арқылы баяндалады. Архивтік материалдар мен тарихи деректер негізгі дәлел қызметін атқармай, кейіпкер баяндауын толықтыратын қосымша контекст ретінде қолданылады. *I Was Poised to Be the First Black Astronaut* фильмінің 4:30–6:30 аралығында нәсілдік теңсіздік мәселесі ресми статистика немесе институционалдық дерек арқылы емес, кейіпкердің жеке тәжірибесі арқылы ұсынылады.

Визуал режим бойынша эстетикалық тәсілдер 20 сегменттің 17-сінде анықталды. Кадр композициясы, жақын пландар, жарық шешімі және баяу монтаж жүйелі түрде қолданылды. Институционалдық көріну көбіне жанама сипат алды. Кодталған 20 сегменттің 13-інде мемлекеттік немесе қоғамдық институттар оқиғаның негізгі субъектісі ретінде емес, кейіпкер тәжірибесінің контексті ретінде ғана көрінеді. Аффективтік ұйымдасу бойынша эмпатия мен рефлексия 20 сегменттің 15-сінде басым тіркелді.

Azattyq платформасының деректі фильмдерінде басқа құрылым анықталды. Кодталған 25 сегменттің 15-інде сызықтық, 10-ында фрагменттелген нарративтік құрылым қолданылды. Дәлел түрі бойынша барлық 25 сегментте куәгерлік дәлел тіркелді. Сонымен қатар 12 сегментте институционалдық дерек, 6 сегментте сараптамалық пікір қолданылды. *Өлтірді, мама!* фильмінің алғашқы секундтарында өңделмеген бейнематериал ұсынылып, кейінгі баяндау куәгер сөзімен және қосымша деректермен жалғасады. *Екінші мүмкіндік* фильмінде куәгерлік, сараптамалық және институционалдық деректер бір сегмент шегінде қатар қолданылады.

Визуал режим бойынша Azattyq фильмдерінің 25 сегментінің 18-інде өңделмеген және репортаждық кадрлар басым болды. Институционалдық көріну 21 сегментте ашық түрде тіркелді. Мемлекеттік органдар, құқық қорғау құрылымдары, сот немесе ресми мекемелер фильмдердің негізгі баяндау желісіне тікелей енгізілген. Аффективтік ұйымдасу бойынша 12 сегментте шок пен жеделдік басым анықталды.

Жинақталған кодтау нәтижелері екі платформа арасында тұрақты айырмашылықтардың бар екенін көрсетті. NYT Op-Docs фильмдерінде сызықтық нарратив, тәжірибелік дәлел, эстетикалық визуал режим, жанама институционалдық көріну және эмпатияға негізделген аффективтік ұйымдасу жиі кездессе, Azattyq фильмдерінде куәгерлік дәлел, репортаждық визуал режим, ашық институционалдық көріну, аралас нарративтік құрылым және шокқа негізделген аффективтік ұйымдасу басым анықталды. Кесте 2-де ұсынылған сегменттік кодтау нәтижелері аталған айырмашылықтардың барлық аналитикалық категория бойынша жүйелі түрде қайталанатынын көрсетті.

Талқылау

NYT Op-Docs корпусында сызықтық нарратив пен тәжірибелік дәлелдің басым болуы нарративтік журналистиканың негізгі қағидаларымен сабақтасады. Бёрд пен Дарденн жеке адамның өмір жолына құрылған баяндау әлеуметтік оқиғаларды біртұтас мағыналық құрылымға біріктіріп, олардың қоғамдық мәнін ашуға мүмкіндік беретінін көрсетеді (Bird & Dardenne, 2009). Талданған NYT Op-Docs фильмдерінде де кейіпкердің өмірбаяны қосымша иллюстрация ретінде қолданылмайды. Жеке естелік, өмірлік тәжірибе мен эмоциялық рефлексия әлеуметтік мәселенің себептері мен салдарын түсіндіретін негізгі нарративтік өзекке айналады.

Аталған нәтиже Ван Крикен және әріптестері жүргізген эксперименттік зерттеумен де үндеседі. Зерттеушілер 128 қатысушыға жаппай атыс оқиғасы туралы нарративтік және

дәстүрлі жаңалық мәтіндерін ұсынып, баяндау формасының оқырман қабылдауына ықпалын салыстырған. Нарративтік нұсқаны оқыған қатысушылар оқиға куәгерлерімен күштірек сәйкестеніп, оқиға орнында өздері болғандай әсерді жиірек сезінген. Авторлар мұндай қабылдауды аудиторияның оқиғаға «медиа арқылы куә болуы» деп түсіндіреді (van Krieken et al., 2015). Қазіргі зерттеуде аудиторияның қабылдауы тікелей өлшенген жоқ. Дегенмен NYT Op-Docs корпусындағы 20 сегменттің 18-інде сызықтық құрылымның, барлық 20 сегментте тәжірибелік дәлелдің тіркелуі көрерменді кейіпкердің өмірлік әлеміне енгізетін ұқсас нарративтік тетіктің бар екенін көрсетеді.

Тәжірибелік дәлелдің басымдығы Николстың деректі фильмнің репрезентациялық табиғаты жөніндегі тұжырымын нақтылайды. Николс деректі фильмді шындықтың дайын көшірмесі емес, оқиғаларды белгілі бір көзқарас пен дәлелдеу логикасына сәйкес қайта ұйымдастыратын медиалық форма ретінде қарастырады (Nichols, 2017). NYT Op-Docs материалдарында әлеуметтік шындық кейіпкердің естелігі, өмірбаяндық баяндауы және эмоциялық рефлексиясы арқылы құрастырылады. Архивтік кадрлар мен тарихи мәліметтер дербес дәлел қызметін атқармай, кейіпкердің сөзін толықтыратын контекст ретінде беріледі. Соның нәтижесінде фильмнің танымдық беделі ресми деректердің көптігіне емес, жеке тәжірибенің ішкі тұтастығы мен бірізділігіне сүйенеді.

Azattyq фильмдерінде куәгер сөзі, институционалдық дерек және репортаждық визуал әлеуметтік шындықты негіздеудің басқа тәсілін қалыптастырады. Талданған материалдарда оқиғаны баяндаумен қатар, оның болғанын растау, салдарын көрсету және жауапты институттарды айқындау міндеті алдыңғы қатарға шығады. Сол себепті бір сегмент аясында куәгер сөзі, ресми құжат, сараптамалық пікір және оқиға орнынан түсірілген бейнематериал қатар қолданылады. Әртүрлі дерек түрлерінің байланысы жеке куәлікті субъективті пікір деңгейінде қалдырмай, қоғамдық маңызы бар дәлелге айналдырады.

Azattyq корпусындағы визуалдың қызметі Бьеркнестің цифрлық зерттеу журналистикасындағы визуалды айғақ туралы тұжырымымен сәйкес келеді. Бьеркнес The New York Times басылымының Visual Investigations бөлімі дайындаған 14 видео-зерттеуді талдап, фото мен бейнематериалдың өздігінен дайын дәлел саналмайтынын анықтаған. Визуалды материал журналистік тексеру, салыстыру, түсіндіру және қайта контекстендіру арқылы айғақтық мәнге ие болады (Bjerknes, 2022). Azattyq фильмдерінде де өңделмеген кадрлардың дәлелдік қызметі олардың табиғи көрінуінен ғана туындамайды. Бейнематериал куәгер сөзімен, ресми мәліметпен және журналистік түсіндірмемен байланысқанда оқиғаның материалдық белгісіне айналады. Корпустағы 25 сегменттің 18-інде репортаждық және өңделмеген визуалдың тіркелуі бейненің оқиғаны иллюстрациялаумен шектелмей, куәлікті бекітуге және институционалдық жауапкершілікті негіздеуге қызмет еткенін көрсетеді.

Фрейминг теориясы тұрғысынан анықталған айырмашылықтар Энтман ұсынған іріктеу мен айқындау қағидаларын деректі фильм формасында нақтылайды (Entman, 1993). Екі платформа да әлеуметтік маңызы бар мәселелерді көтереді, алайда оқиғаның қай қырына басымдық беретіні және қандай деректі сенімді білімнің негізі ретінде ұсынатыны бірдей емес. NYT Op-Docs әлеуметтік мәселені кейіпкердің жеке тәжірибесі мен эмоциялық рефлексиясы арқылы түсіндірсе, Azattyq куәлік, фактілік айғақ және институционалдық жауапкершілік арасындағы байланысты алдыңғы қатарға шығарады. Демек, платформалар арасындағы негізгі айырмашылық тақырып таңдаудан емес, әлеуметтік шындықты түсіндіру және негіздеу тәсілінен көрінеді.

Көпмодалды талдау визуал, дыбыс және монтаждың екі корпуста әртүрлі қызмет атқаратынын көрсетті. NYT Op-Docs фильмдеріндегі эстетикалық композиция, жақын план,

баяу монтаж және дыбыстық тыныс кейіпкерге эмоциялық жақындасу мен рефлексияға жағдай жасайды. Azattyq материалдарындағы табиғи дыбыс, оқиға орнынан алынған кадрлар және жедел монтаж визуалды ақпараттың дәлелдік салмағын арттырады. Кресс пен ван Левен мағынаның жеке бір элемент арқылы емес, вербалды, визуалды және дыбыстық ресурстардың өзара әрекеті нәтижесінде қалыптасатынын көрсетеді (Kress & van Leeuwen, 2001). Зерттеу нәтижелері аталған ресурстардың NYT Op-Docs-та кейіпкер тәжірибесін түсіндіруге, ал Azattyq-та оқиғаның айғақтық негізін күшейтуге бағытталғанын көрсетті.

Жүргізілген салыстырмалы талдау әлеуметтік шындықты құрастырудың екі медиа-эпистемологиялық моделін айқындады. Нарративтік-аффективтік модельде танымдық бедел кейіпкердің жеке тәжірибесі, оқиға желісінің тұтастығы және эмоциялық қатысу арқылы қалыптасады. Дәлелдік-куәгерлік модельде сенімділік куәгер сөзі, визуалды айғақ, фактілік мәлімет және институционалдық деректердің өзара байланысына негізделеді. Аталған жіктеу Меллордың фильм стилі автор, баяндаушы, кейіпкер және экрандағы өзге акторлар арасындағы танымдық беделді әртүрлі бөлетіні жөніндегі тұжырымымен үндеседі (Mellor, 2018). Қазіргі зерттеу платформалар арасындағы айырмашылықтың визуалды стильмен немесе баяндау формасымен шектелмейтінін көрсетті.

Негізгі айырмашылық әлеуметтік шындықты сенімді білім ретінде негіздеудің екі түрлі логикасынан көрінеді. Осы тұрғыдан қысқа деректі фильм ақпарат жеткізетін жанр ғана емес, қандай тәжірибенің маңызды, қандай дәлелдің сенімді және қандай институттың жауапты екенін айқындайтын медиалық механизм ретінде танылады.

Қорытынды

Зерттеу нәтижелері қысқа форматтағы деректі фильмдердің әлеуметтік шындықты жай бейнелемей, оны белгілі бір медиалық логикаға сәйкес құрастыратын түсіндіру модельдері екенін көрсетті. Салыстырмалы талдау зерттеуге енгізілген NYT Op-Docs пен Azattyq фильмдерінде әлеуметтік шындықты құрастырудың екі басым моделі анықталғанын көрсетті. Аталған айырмашылық тақырыптық мазмұннан емес, мағына өндіру және дәлелді негіздеу тәсілінен көрінеді.

Зерттеу барысында екі негізгі модель анықталды. Бірінші модель – нарративтік-аффективтік ұйымдасу. Мұнда шындық уақыттық бірізділікке құрылған оқиға, кейіпкер тәжірибесі және эмоциялық қатысу арқылы ұсынылады. Мағына нарративтік тұтастық пен эмпатиялық қабылдау арқылы қалыптасады, ал әлеуметтік мәселе жеке өмірлік тарихқа енгізіліп түсіндіріледі. Екінші модель – дәлелдік-куәгерлік ұйымдасу. Бұл жағдайда шындық куәлік, факт және институционалдық деректердің тізбегі арқылы бекітіледі. Мағына эмоциялық сәйкестену арқылы емес, дәлелдің жинақталуы және моральдық бағалау арқылы қалыптасады. Визуал мен дыбыстың айғақтық қызметі басым болады. Осы айырмашылық деректі фильмнің шындықты әртүрлі «көрсетуінде» емес, шындықтың өзін әртүрлі тәсілмен құрастыруында жатыр. Яғни платформалар әлеуметтік мәселелерді әртүрлі эпистемологиялық режімдер арқылы құрастырады. Теориялық тұрғыдан зерттеу жұмысы фрейминг, нарративтік журналистика және көпмодальды дискурс талдауы бағыттарын интеграциялау арқылы деректі фильмдерді түсіндірудің жүйелі моделін ұсынады. Ұсынылған екі модель деректі фильмді жанр немесе формат ретінде емес, қоғамдық шындықты өндіретін медиалық механизм ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Практикалық тұрғыдан нәтиже медиалық стратегияны таңдаудың маңызын көрсетеді. Нарративтік-аффективтік тәсіл күрделі әлеуметтік мәселені аудиторияға түсіндіруде тиімді

болса, дәлелдік-куәгерлік тәсіл фактіні бекіту мен қоғамдық жауапкершілікті күшейтуде маңызды. Туындаған айырмашылық медианың мақсаттық функциясына тікелей байланысты. Сонымен қатар зерттеу деректі фильмдердің бейтарап емес екенін айқындайды. Әр платформа шындықты өз редакциялық, институционалдық және мәдени логикасына сәйкес ұйымдастырады. Бұл жағдай деректі журналистикада этика, репрезентация және жауапкершілік мәселелерін қайта қарастыру қажеттігін көрсетеді. Осылайша, деректі фильмді түсіну үшін оны ақпарат тасымалдаушы ретінде емес, шындықты құрылымдайтын күрделі медиалық жүйе ретінде қарастыру қажет.

Зерттеудің бірқатар шектеуі бар. Біріншіден, талдау тек екі медиаплатформадағы он қысқа форматтағы деректі фильммен шектелді. Екіншіден, кодтауды бір зерттеуші жүргізгендіктен, интеркодерлік сенімділік есептелмеді. Болашақ зерттеуде ірі корпус пен бірнеше кодтаушыны пайдалану ұсынылады.

Пайдаланылган әдебиеттер

- Bell, A. (1998). The discourse structure of news stories. In A. Bell & P. Garrett (Eds.), *Approaches to media discourse* (pp. 64–104). Blackwell.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Doubleday.
- Bird, S. E., & Dardenne, R. W. (2009). Rethinking news and myth as storytelling. In K. Wahl-Jorgensen & T. Hanitzsch (Eds.), *The handbook of journalism studies* (pp. 205–217). Routledge.
- Bjerknes, F. (2022). Images of transgressions: Visuals as reconstructed evidence in digital investigative journalism. *Journalism Studies*, 23(8), 951–973. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2022.2061574>
- Borish, D., Cunsolo, A., Mauro, I., Dewey, C., & Harper, S. L. (2021). Moving images, moving methods: Advancing documentary film for qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 20, 1–14. <https://doi.org/10.1177/16094069211013646>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Fitzgerald, A., & Lowe, M. (2020). Acknowledging documentary filmmaking as not only an output but a research process: A case for quality research practice. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1–7. <https://doi.org/10.1177/1609406920957462>
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harper & Row.
- Hirsch, M. (2008). The generation of postmemory. *Poetics Today*, 29(1), 103–128. <https://doi.org/10.1215/03335372-2007-019>
- Jewitt, C. (Ed.). (2014). *The Routledge handbook of multimodal analysis* (2nd ed.). Routledge.
- Jones, S. (2013). Memory on film: Testimony and constructions of authenticity in documentaries about the German Democratic Republic. *European Journal of Cultural Studies*, 16(2), 194–210. <https://doi.org/10.1177/1367549412467180>
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication*. Arnold.
- Mellor, F. (2018). Configuring epistemic authority: The significance of film style in documentaries about science. *Science in Context*, 31(1), 39–59. <https://doi.org/10.1017/S0269889718000042>
- Nichols, B. (2017). *Introduction to documentary* (3rd ed.). Indiana University Press.
- Rodriguez, L., & Dimitrova, D. V. (2011). The levels of visual framing. *Journal of Visual Literacy*, 30(1), 48–65. <https://doi.org/10.1080/23796529.2011.11674684>
- Scheufele, D. A. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of Communication*, 49(1), 103–122. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x>
- van Krieken, K., Hoeken, H., & Sanders, J. (2015). From reader to mediated witness: The engaging effects of journalistic crime narratives. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 92(3), 580–596. <https://doi.org/10.1177/1077699015586546>
- van Krieken, K., & Sanders, J. (2021). What is narrative journalism? A systematic review and an empirical agenda. *Journalism*, 22(6), 1393–1412. <https://doi.org/10.1177/1464884919862056>
- Zelizer, B. (2007). On “having been there”: “Eyewitnessing” as a journalistic key word. *Critical Studies in Media Communication*, 24(5), 408–428. <https://doi.org/10.1080/07393180701694614>

References

- Bell, A. (1998). The discourse structure of news stories. In A. Bell & P. Garrett (Eds.), *Approaches to media discourse* (pp. 64–104). Blackwell.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Doubleday.
- Bird, S. E., & Dardenne, R. W. (2009). Rethinking news and myth as storytelling. In K. Wahl-Jorgensen & T. Hanitzsch (Eds.), *The handbook of journalism studies* (pp. 205–217). Routledge.
- Bjerknes, F. (2022). Images of transgressions: Visuals as reconstructed evidence in digital investigative journalism. *Journalism Studies*, 23(8), 951–973. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2022.2061574>
- Borish, D., Cunsolo, A., Mauro, I., Dewey, C., & Harper, S. L. (2021). Moving images, moving methods: Advancing documentary film for qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 20, 1–14. <https://doi.org/10.1177/16094069211013646>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Fitzgerald, A., & Lowe, M. (2020). Acknowledging documentary filmmaking as not only an output but a research process: A case for quality research practice. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1–7. <https://doi.org/10.1177/1609406920957462>
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harper & Row.
- Hirsch, M. (2008). The generation of postmemory. *Poetics Today*, 29(1), 103–128. <https://doi.org/10.1215/03335372-2007-019>
- Jewitt, C. (Ed.). (2014). *The Routledge handbook of multimodal analysis* (2nd ed.). Routledge.
- Jones, S. (2013). Memory on film: Testimony and constructions of authenticity in documentaries about the German Democratic Republic. *European Journal of Cultural Studies*, 16(2), 194–210. <https://doi.org/10.1177/1367549412467180>
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication*. Arnold.
- Mellor, F. (2018). Configuring epistemic authority: The significance of film style in documentaries about science. *Science in Context*, 31(1), 39–59. <https://doi.org/10.1017/S0269889718000042>
- Nichols, B. (2017). *Introduction to documentary* (3rd ed.). Indiana University Press.
- Rodriguez, L., & Dimitrova, D. V. (2011). The levels of visual framing. *Journal of Visual Literacy*, 30(1), 48–65. <https://doi.org/10.1080/23796529.2011.11674684>
- Scheufele, D. A. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of Communication*, 49(1), 103–122. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x>
- van Krieken, K., Hoeken, H., & Sanders, J. (2015). From reader to mediated witness: The engaging effects of journalistic crime narratives. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 92(3), 580–596. <https://doi.org/10.1177/1077699015586546>
- van Krieken, K., & Sanders, J. (2021). What is narrative journalism? A systematic review and an empirical agenda. *Journalism*, 22(6), 1393–1412. <https://doi.org/10.1177/1464884919862056>
- Zelizer, B. (2007). On “having been there”: “Eyewitnessing” as a journalistic key word. *Critical Studies in Media Communication*, 24(5), 408–428. <https://doi.org/10.1080/07393180701694614>

IRSTI: 19.21.07

A Comparative Analysis of Reality Construction Models in Short Documentary Films Based on The New York Times Op-Docs and Azattyq Materials

Bagdat Sultanqyzy

SDU University, Kaskelen, Kazakhstan

email: 241308002@sdu.edu.kz

Abstract

This article examines how social reality is constructed in short-form documentary films by comparing the materials of NYT Op-Docs and Azattyq. Contemporary digital platforms increasingly transform a documentary film into an epistemological media form that selects, organizes, and interprets public events. Existing studies on documentary film, narrative journalism, and visual framing have mainly focused on either Western media contexts, thematic representation, or aesthetic strategies. However, there is still limited comparative research on how institutionally and geographically different media platforms construct reality through distinct documentary logics. This study addresses that gap by analyzing short-form documentaries as platform-specific systems of knowledge production. The purpose of the article is to identify the mechanisms through which short documentary films organize social reality and to define the dominant epistemological models operating within two different media environments. The theoretical framework combines framing theory, narrative journalism, and multimodal discourse analysis. The empirical corpus consists of ten short documentary films selected through purposive sampling: five films from NYT Op-Docs and five films from Azattyq. The films were divided into 45 narrative segments and analyzed through qualitative content analysis and multimodal analysis. The coding scheme included five categories: narrative structure, type of evidence, visual mode, institutional visibility, and affective organization. The findings demonstrate two contrasting models of documentary reality construction. NYT Op-Docs primarily operates through a narrative-affective model, in which social reality is organized around personal experience, character-centered storytelling, aesthetic visual composition, and emotional reflection. Azattyq, by contrast, follows an evidentiary-testimonial model, where reality is constructed through witness accounts, factual evidence, raw visual material, and explicit institutional responsibility. The article contributes to framing theory by extending it beyond textual and news-based analysis and by showing how documentary meaning is produced through the interaction of narrative, visual, evidentiary, institutional, and affective elements. The study also demonstrates that short-form documentary films should be analyzed not only as journalistic products, but as epistemological mechanisms that shape public understanding of social reality.

Keywords: documentary film, framing theory, narrative journalism, multimodal discourse analysis, media epistemology, testimonial evidence

МРНТИ: 19.21.07

Сравнительный анализ моделей конструирования реальности в короткометражных документальных фильмах на материале The New York Times Op-Docs и Azattyq

Сұлтанқызы Бағдат
SDU University, Каскелен, Казахстан
email: 241308002@sdu.edu.kz

Аннотация

В данной статье рассматривается, как социальная реальность конструируется в короткометражных документальных фильмах на материале платформ NYT Op-Docs и Azattyq. В условиях цифровой медиасреды документальное кино всё чаще выступает как эпистемологическая медиаформа, которая отбирает, структурирует и интерпретирует общественные события. Существующие исследования документального кино, нарративной журналистики и визуального фрейминга в основном сосредоточены на западных медиаконтекстах, тематической репрезентации или эстетических стратегиях. При этом сравнительный анализ того, как институционально и географически разные медиаплатформы конструируют реальность через различные документальные логики, остаётся недостаточно разработанным. Настоящее исследование восполняет данный пробел, рассматривая короткометражные документальные фильмы как платформенно обусловленные системы производства знания. Цель статьи – выявить механизмы организации социальной реальности в короткометражных документальных фильмах и определить доминирующие эпистемологические модели в двух различных медиасредах. Теоретическую основу исследования составляют теория фрейминга, нарративная журналистика и мультимодальный дискурс-анализ. Эмпирический корпус включает десять короткометражных документальных фильмов, отобранных методом целенаправленной выборки: пять фильмов NYT Op-Docs и пять фильмов Azattyq. Материалы были разделены на 45 нарративных сегментов и проанализированы с применением качественного контент-анализа и мультимодального анализа. Кодировочная схема включала пять категорий: нарративная структура, тип доказательства, визуальный режим, институциональная видимость и аффективная организация. Результаты исследования выявляют две контрастные модели конструирования документальной реальности. Фильмы NYT Op-Docs преимущественно функционируют в рамках нарративно-аффективной модели, где социальная реальность организуется через личный опыт, фокус на герое, эстетическую визуальную композицию и эмоциональную рефлексия. Фильмы Azattyq, напротив, демонстрируют доказательно-свидетельскую модель, в которой реальность конструируется через свидетельские показания, фактические доказательства, необработанный визуальный материал и прямую институциональную ответственность. Исследование также показывает, что короткометражные документальные фильмы следует анализировать не только как журналистские продукты, но и как эпистемологические механизмы, формирующие общественное понимание социальной реальности.

Ключевые слова: документальный фильм, теория фрейминга, нарративная журналистика, мультимодальный дискурс-анализ, медиаэпистемология, свидетельское доказательство.

*Келін түсті: 21 мамыр, 2026 жыл
Қабылданды: 26 маусым, 2026 жыл*

IRSTI: 19.45.91

DOI <https://doi.org/10.47344/sdubss.v59i.003>

Framing the Digital Silk Road: Media Portrayals of China's Digital Engagement in Kazakhstan and Kyrgyzstan

Sultan Jienbaev

Turan University, Almaty, Kazakhstan

email: 25261272@turan-edu.kz

Abstract

The study investigates how state-affiliated and independent media outlets in Kazakhstan and Kyrgyzstan frame China's Digital Silk Road (DSR) from 2020 to 2026. By combining qualitative content analysis with critical framing analysis, the research analyzes a corpus of articles from seven outlets that are selected purposively: *Kazakhstanskaya Pravda*, *Kazinform*, *Azattyq* (RFE/RL Kazakhstan), and *Orda.kz* in Kazakhstan; and *Kabar*, *24.kg*, and *Azattyk* (RFE/RL Kyrgyzstan) in Kyrgyzstan. The study is guided by mainly three research questions that addresses the overall tone and dominant frames of DSR coverage. According to the findings of this research, there is a systematic divergence between state and independent media outlets in both countries. State-affiliated media consistently portray the DSR as an impetus for national development and progress. More precisely, the narratives such as 'presidential endorsement', 'modernisation-through-emulation', 'sovereignty-assured partnership', 'exemplar-emulation' are actively employed. Conversely, independent outlets frame the DSR through the critical lenses, and foregrounded concerns on civil liberties and data sovereignty. Chinese digital engagement is delivered as a catalyst for the increasing scope of authoritarian control. Critically, these variations are determined to be structural and institutional factors rather than purely editorial. The study also contributes to scholarship on Chinese influence in BRI partner states, diffusion of digital authoritarianism in post-Soviet contexts and the politics of constrained media framing.

Keywords: Digital Silk Road, media framing, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Chinese digital engagement, Critical Discourse Analysis

Introduction

The Digital Silk Road (DSR) is the digital dimension of China's Belt and Road Initiative (BRI). It was formally launched in 2015 within China's Action Plan on the Belt and Road Initiative. Later, the action plan expanded through 2017 Digital Silk Road policy. The DSR operates through Chinese investments in broadband infrastructure, including surveillance systems, e-commerce platforms, and AI (Hillman, 2021; Thorne & Spevack, 2017). The label "Silk Road" itself has deliberate discursive meaning of reviving the ancient transcontinental trade network which connected China to Central Asia and Europe. By doing so, Beijing incorporates a geopolitical project in a narrative of shared civilizational heritage and mutual benefit as well as naturalizing what are in practice asymmetrical infrastructure relationships (Van Noort, 2021; Ferdinand, 2016). Most of the existing literature engages with the BRI through geopolitical or economic lenses. In other words, themes such as investment flows, debt exposure, and great-power competition has been the dominant narratives. And there is a question of how target-country media frame and interpret Chinese digital engagement received less systematic attention (Rühlig, 2020; Sacks & Triolo, 2020).

Kazakhstan and Kyrgyzstan are instructive cases due to their geography, as they are located central to the BRI corridor. The structural similarity and significant differences of Kazakhstan and Kyrgyzstan have made them a paired comparative case. Both are post-Soviet countries within the BRI corridor, which have experienced massive inflows of digital investments from China, with Huawei's

5G and smart city infrastructure, Alibaba's e-commerce platforms and the deployment of surveillance technology in their capital cities. Both have been working in the constrained media context with an imprint of the post-Soviet pattern relations between the state and the press. Meanwhile, there are important differences between the two states: in their state capacity, in how deeply they are institutionalized with Chinese media organizations. Throughout 2020-2026, Kazakhstan's independent media was relatively stable but under pressure, and in Kyrgyzstan, the independent media landscape was displaced in a series of institutional crises (blocking of Azattyk in 2022; dissolution of Kloop.kg in 2024; and 'extremist' designation of Kloop and Temirov Live in October 2025).

The 2020-2026 window was chosen for a variety of factors. It covers the period of the COVID-19 pandemic when China's digital infrastructure was quickly expanded and reframed under the Health Silk Road framework. Moreover, this time period saw the highest point of digital investment in both countries, such as the key agreement on 5G, the deployment of Smart City and Safe City, and the First China-Central Asia Summit in Xi'an held in May 2023. It also encompasses the BRI's 10th Anniversary (October 2023), which experienced the greatest single-event surge in state media DSR coverage in both corpora. It also spans the most consequential shifts in both countries' media environments: the January 2022 (*Qandy Qantar*) uprising and internet shutdown in Kazakhstan, the blocking of Azattyk and the dissolution of Kloop.kg in Kyrgyzstan, and the dramatic acceleration of surveillance camera procurement documented in both countries in 2023-2025.

The present research studies significant lacunae among existing scholarship. Most literature about BRI and DSR has revolved around major-power media environments, for instance Western outlets such as The Wall Street Journal, The Economist, and The Guardian, Chinese state media such as Xinhua and Global Times, or among the presses of emerging powers in India and Pakistan (Bahoo & Alon, 2020; Yuhan, 2021; Chu et al., 2025). So far little scholarly attention has been given to the BRI recipient countries. Within this underexplored category, especially Central Asian media remains neglected. Media framing theory (Entman, 1993; Scheufele, 1999; Gitlin, 1980), authoritarian media theory (George, 2012; Levitsky & Way, 2010), and Critical Discourse Analysis (CDA) (Fairclough, 1995; van Dijk, 1988) serve as theoretical basis for this study. These theories help to analyze not just simply what frames are produced, but what kind of specific discursive strategies are used at the lexical and rhetorical level, and why particular frames are institutionally possible or foreclosed. Methodologically, the study applies to purposively selected seventeen articles from seven outlets in Kazakhstan and Kyrgyzstan over the 2020-2026 period.

Literature Review

Bahoo and Alon (2020) conducted a media framing analysis of 100 articles from two major international business journals: The Wall Street Journal (USA), and The Economist (UK). The study found that Western news outlets often use conflict-oriented frames mainly by focusing on ideas like 'debt-traps' (using examples, such as Sri-Lanka and Pakistan) or geopolitical ambitions of China. In contrast, Chinese state media deploy the cooperation frames, where the terms like partnership, shared benefits, and 'win-win' outcomes are more stressed. However, despite the prevalence of negative geopolitical reporting, the study concluded that the overall tone of the coverage from The Economist and The Wall Street Journal was neutral.

Complementing this, another research done by Yuhan (2021) on the media discourse of The Guardian (UK) and Xinhua Daily (China) found that the UK maintains a "suspicious and hostile attitude" towards BRI. This was shown in the usage of linguistic devices like word choice, where British media employed aggressive terms, such as 'geopolitical gambit', 'crusade', or 'Cheesy

imperialist propaganda' to imply that China is seeking hegemony. Conversely, Chinese media Xinhua Daily employed positive terms, such as 'cooperation' and 'common prosperity' in a spirit of equality and openness. The analysis confirms that news reports are vehicles for conveying the hidden ideologies of the writers. Furthermore, Chu et al. (2025) conducted computational framing tools in their research to examine and compare the representation of the BRI in Indo-Pakistani outlets. The research found different framing strategies, where Pakistani media often emphasized the development and China-Pakistan Economic Corridor (CPEC) opportunities, whereas Indian media framed China mainly as a geostrategic threat seeking to extend its global power.

Heidbrink and Becker (2022) analyzed the DSR through the lenses of securitization concept of the Copenhagen School, as defined by Buzan et al. (1998). Securitization is fundamentally defined as a process, where an issue is elevated to the security agenda as an existential threat, which then mobilizes state resources to avert danger and intensifies enemy images. Contrary, de-securitization undermines the sense of emergency whereby political processes are treated as a normal process rather than something extreme. The analysis demonstrates that discussions about the DSR swing between poles. On one hand, the initiative is framed as a major security threat (securitization), which is a dominant view among the US actors. The study identified four main negative threat frames which are articulated by the US state authorities and think tanks: 1) normative (where China is seen as spreading its own authoritarian tech standards), 2) political (where the digital projects shift regional power more toward Beijing), 3) economic (where the DSR creates new trade barriers to US firms), 4) military (where digital ties could strengthen China's cyber-warfare abilities). By stating so, strong protective measures are required within this securitized view. On the other hand, the DSR is represented in de-securitized frames as an opportunity of digital growth and modernization. These positive frames acknowledge that the DSR meets development needs by offering infrastructural upgrades to host countries. Under authoritarian settings, for independent media these competing frames are especially challenging. In other words, media plays dual roles as platforms for entrepreneurial and political purposes, while also functioning as active commentators in shaping discourses about it through 'agenda-setting' and 'priming'.

One of the main areas of study now is the diffusion of digital authoritarian practices from China to its partners. Bashirov et al. (2025) offers a structural analytical framework where three major mechanisms of diffusion are identified: learning (governments tend to adapt strategies based on experiences with observation of Chinese models and protest movements), emulation (where governments tend to adopt legal norms and surveillance settings based on cultural-political alignment with China), and cooperative interdependence (technology transfers are mostly enabled through BRI trade relationships and loan agreements within this setting). Their research on Iran and Pakistan revealed some patterns that learning is the most leading diffusion. Both countries are attempting to adapt surveillance practices of China following domestic upheavals. This framework allows us to contextualize DSR surveillance technologies and how they are depicted in the media of Kazakhstan and Kyrgyzstan, as either threats from external forces, or as resources the government can use to consolidate internal power.

Feldstein (2021) introduced the concept of "data-centric authoritarianism" to describe how authoritarian governments are increasingly building political control, around the systematic gathering and exploiting of citizen data with China as the leading case. In Feldstein's work, the shift in Chinese surveillance, from the 'Golden Shield' to AI-enabled big scale social control systems is described in detail. It also suggests that even less wealthy authoritarian regimes, they still make quite a strong attempt to pick up Chinese surveillance technology in order to intensify control and hold on to political legitimacy. What feels especially important in Feldstein's argument is that the Chinese digital

authoritarian toolkits are not only a matter of hardware technologies like cameras, sensors and data processing. To be more precise, it also includes a set of institutional components, like legal frameworks, operational training, and models of governance, and together these elements make up one functioning system. Because of this, analyzing media framing should take a holistic view on the system, rather than just focusing on the tangible surveillance technologies. So, in the author's terms, the DSR is also about spreading specific rules and practices regarding how data and societies ought to be governed.

In order to understand the DSR media representations, it is necessary to contextualize independent journalism in authoritarian media landscapes. As George (2012) theory of 'calibrated coercion' provides the important implications for the control of media. In particular he argues that the repressive regimes practice censorship in a strategic way that forces media journalists to carry out preemptive self-censorship to keep themselves out of trouble, rather than impose always vague 'red lines'. Such strategy involves the 'light-touch' manipulation by the state that they are pretending to have media pluralism while constraining critical reporting of contentious issues. And it can be found in the internal politics of Kazakhstan, Kyrgyzstan as well as of China.

Levitsky and Way (2010) offer a typological clarity between two types of authoritarian systems in comparative media analysis. In competitive authoritarian regimes, opposition parties compete on the basis of elections and independent media still have some room to operate in spite of harassment; hegemonic authoritarian regimes have democratic institutions on the surface and ruling parties are not facing serious electoral challenges and independent media are being eliminated in systematic ways. The example of Kyrgyzstan under President Japarov (2020-present). The path of hegemonic authoritarianism, which has culminated in October 2025 with the designations of the leading independent outlets Kloop and Temirov Live, is quite representative. Kazakhstan has slightly more competitive authoritarian features, though Radio Azattyq and other local independent outlets are still functioning on the basis of strong restrictions.

Recent scholarship argues that it is misleading to interpret DSR in a very simplistic way that it is a clear, coherent grand strategy. According to Cheng and Zeng (2023) the DSR is a less detailed master plan, but more of a broader and flexible political slogan. In his view, it is an evolving extension of the BRI which represents the interests of China's digital industries. Instead of being centrally planned, it emerges in a piece-meal manner, with disproportionate priorities and *ad hoc* implementation. Oreglia and Zheng (2024) also arrive at the same conclusion. Their work shows that there is a high bureaucratic competition over the meaning, narrative control and direction of the DSR, in other words, different agencies push their own interpretations, and the Cyberspace Administration of China has been especially active in attempting to dominate the narrative and maneuver the initiative in their preferred direction. Media coverage should not portray the DSR as a tightly controlled geopolitical project, but rather focus on dynamic ideas and initiatives which reflect the internal politics of China.

The existing literature establishes a sophisticated understanding about BRI/DSR framing at the great-power discourse level, showing how journalism is shaped under authoritarian constraint, and how digital authoritarianism manufactures the structural conditions in the media environment. However, a significant gap remains, i.e. Chinese digital engagement in the region, specifically, the media portrayal of DSR is not investigated yet. By integrating media framing, CDA, and authoritarian media theory, this compound gap is addressed through comparative empirical study of seven media outlets in Kazakhstan and Kyrgyzstan.

Theoretical Framework

Media framing theory is the main tool and provides the foundational lens for understanding how the DSR is presented in the news. The roots of the idea traces back to Walter Lippmann (1922). In his pioneering work, he posits that the media construct the ‘picture in our heads’ through shaping how people perceive and make sense of the world. The theory says that the media influence public perception not only by determining what issues to highlight, but also by defining how audiences interpret that information. In this way, the theory serves as the primary coding grid of this study, and enables to formulate the systematic comparison of how each outlet constructs the DSR. Another contribution done by Entman (1993) where framing puts selective emphasis of certain aspects of reality, simultaneously obscuring others. In this way, it guides audiences toward particular problem definitions, diagnose causes, make moral judgments and suggest remedies. In this further development, Scheufele (1999) identifies two major dimensions in the framing process: frame-building (how frames are produced through the interactions of journalists, political actors, and social groups) and frame-setting (how these media frames interact with the audience’s existing beliefs and shape their interpretations). Together, these mechanisms describe how media discourses are created regarding the DSR and how it shapes perceptions among people.

Critical Discourse Analysis (CDA) is essential in this study, demonstrating the relationship between discourse, power, and social structure. According to Fairclough’s (1995) three-dimensional model, any communicative event (a news article, an official press, or a diplomatic reportage) must be analyzed simultaneously at three levels: the text level (the specific linguistic choices, grammatical structures, lexical selections, and rhetorical devices employed), the level of discursive practice (how the text is produced, circulated, and consumed within specific institutional contexts, including sourcing practices, editorial routines, and distribution logics), and the level of social practice (how the text reproduces or potentially challenges broader structures of power, ideology, and institutional authority). Fairclough argues that discourse is not just a reflection of power relations, but an integral part of it. In other words, power is exercised through discourse, so far it is actively constructed through ideological conditions rather than simply describing the existing reality. Furthermore, van Dijk’s (1998) concept of the “reproduction of elite discourse” is also central to this study. He argues that news media frequently reinforce the perspectives of top elites. This process occurs through three interrelated practices: the selection of elite sources as the primary voices of authority, adopting their categorizations and interpretive frames when reporting events, and the systematic exclusion of counter narratives and alternative viewpoints. It is necessary to combine several theoretical traditions, such as framing theory (Entman, 1993; Scheufele & Iyengar, 2012), the authoritarian media control theory (George, 2019; Levitsky & Way, 2010), and critical Discourse Analysis (Fairclough, 1995; van Dijk, 1988).

These theoretical frameworks are not applied sequentially but in integration. In other words, each addresses the distinct part of the analysis in which the others cannot fully account for alone. Framing theory (Entman, 1993; Scheufele, 1999; Gitlin, 1980) provides the primary analytical vocabulary for systematically identifying and categorizing the DSR representations. While authoritarian media theory (George, 2012; Levitsky & Way, 2010) provides the explanatory framework of why specific frames are institutionally possible or foreclosed in some outlets, and shows the structural and political conditions that shape the frame-building process. CDA (Fairclough, 1995; van Dijk, 1988) provides the theoretical tools for illuminating how the frames are constructed within a specific power discourse, such as lexical choice, selection logic of sources and narrative structures, rhetorical strategies employed. Together these frameworks enable us to produce theoretically multi-

layered research on how Central Asian media construct the meaning in terms of China's digital presence in the region.

Methodology

This section presents the methodological part that governs the overall design of this study. The research is aimed to investigate how the DSR of China is depicted in both independent and state-affiliated media outlets in Kazakhstan and Kyrgyzstan between the period of 2020-2026. Given the interpretive and constructivist ontological position that this study is grounded in, comparative case study through qualitative content analysis emerged as the necessary approach. The closeness of structural features enabled the analysis methodologically appropriate. As both states share post-Soviet political governance and economies, significant flow of Chinese investments through the Belt and Road Initiative, relatively constrained media environments, and historical Silk Road legacy. Within each country, the study further distinguishes between state-affiliated and independent media outlets as the primary actor-level unit of analysis. This heterogeneity allows us to identify the cross-national patterns and shared trends. The core methodological questions of this study are:

- What is the overall tone of coverage of China's Digital Silk Road in state-affiliated and independent media outlets in Kazakhstan and Kyrgyzstan between 2020 and 2026?
- What dominant frames are employed by these outlets in their coverage of Chinese digital engagement?
- What narrative patterns and discursive strategies characterize coverage in each outlet category, and how do these vary by country and outlet type?

Table 1. *Outlet Selection*

Country and type of media	Outlet name	Languages	Justification for inclusion
Kazakhstan, state media	Kazakhstanskaya Pravda	KZ, RU	Long-established state newspaper of record; publishes presidential and diplomatic editorials including Xi Jinping signed articles
Kazakhstan, state media	Kazinform	KZ, RU, EN, CHI, UZ	Official state news agency operating under presidential oversight; Publishes government communications, diplomatic news, and policy announcements in seven languages
Kazakhstan, independent media	Orda.kz	KZ, RU, EN	Critical online news portal; published Pandora Papers investigation; exemplar of constrained independent journalism under state pressure
Kazakhstan, independent media	Azattyq (RFE/RL Kazakh Service)	KZ, RU	Most prominent foreign-funded independent broadcaster; investigative coverage of surveillance, digital rights,

			and Chinese technology
Kyrgyzstan, state media	Kabar National News Agency	KG, RU, EN	State wire service; member of Belt and Road News Alliance; documented institutional alignment with Chinese media narratives
Kyrgyzstan, independent media	Azattyk (RFE/RL Kyrgyz Service)	KG, RU	Independent foreign-funded broadcaster; blocked Oct 2022; sustained reporting on Chinese surveillance, BRI, and civil liberties
Kyrgyzstan, independent media	24.kg	KG, RU	Independent private news agency; covers economic and digital dimensions with moderate critical framing; more neutral than Kloop

Note. The table is prepared via Claude AI

Articles were retrieved from each outlet's publicly accessible digital archives according to a systematic keyword search protocol. The following search terms were used (which were entered into the search engines in Russian with equivalent Kazakh and Kyrgyz terms where possible):

Primary keyword cluster (DSR-specific):

- Цифровой Шёлковый путь/ Digital Silk Road/ DSR
- Цифровая инициатива пояса и пути / Digital BRI
- Цифровая экономика Китая / Chinese digital economy
- Хуавэй / Huawei (telecommunications, 5G, Smart City, Safe City)
- Алибаба/ AliExpress / Alibaba (e-commerce, digital trade)
- Умный город / Smart City / Safe City (Bishkek, Almaty, Astana)

Secondary keyword cluster (DSR-related broader BRI digital dimension):

- Цифровой Казахстан / Digital Kazakhstan (state program)
- Цифровая трансформация Кыргызстана/ Digital Transformation of Kyrgyzstan
- Электронная коммерция Китай / e-commerce China
- 5G Китай Казахстан/Кыргызстан
- Шёлковый путь e-коммерция/ Silk Road e-commerce
- Китайские технологии слежки / Chinese surveillance technology
- КНР инвестиции цифровые / PRC digital investment

Google Site Search operators were used for outlets without search functions or with incomplete archive materials. Archives for Azattyq and Azattyq were retrieved through the RFE/RL digital archive. Each search cluster was run at least three times to avoid retrieval gaps.

Following the systematic keyword search, 17 articles were retained across seven outlets. Articles were included only if they (a) contained substantive treatment of China's digital engagement rather than accidental references, (b) articles that were published within the 2020-2026 timeframe, and (c) were publicly accessible articles that can be retrieved in full-text. The final corpus is distributed as follows: five articles from Kazakhstan state media (three from *Kazakhstanskaya Pravda* and two from *Kazinform*), five articles from Kazakhstan's independent media (two from *Azattyq* and three from *Orda.kz*), three articles from Kyrgyzstan state media (*Kabar*), and four articles from Kyrgyzstan independent media (three from *24.kg* and one 2019 article from *Azattyk*). As previously stated, it must be acknowledged that the small size of the corpus is not solely the author's choice, but also it is part of

a structural constraint. Starting from 2023, the media environment in Kyrgyzstan faced progressive suspension of independent outlets, including the blockage of Azattyk, the dissolution of Kloop.kg, and the GKNB raid on 24.kg.

Russian language was selected as the main working language for corpus construction in both states as it still remains as *lingua franca* for public affair journalism and commentary in both states. The 2020-2026 timeframe was selected due to several reasons: it captures the most significant period of China's digital expansion in Central Asia starting from COVID-19 pandemic period when digital infrastructure were advanced around the world. Moreover, this period simultaneously witnessed the most significant shifts of media environments in both countries.

As this is a single-researcher qualitative study, formal intercoder reliability testing was not conducted. Instead, analytical transparency was maintained through two measures. First, there is explicit textual evidence in all frame attributions. Each frame identified in the Results section. The analysis links each frame to observable linguistic elements, including lexical choices, source selection patterns and rhetorical structures. Second, Entman's (1993) four function model is applied across all articles and outlet categories. This consistent application enables the readers to evaluate the plausibility of the frame classifications based on the presented evidence. The author acknowledges that the absence of intercoder reliability verification is one of the methodological limitations of this study. By employing the codebook-driven, multi-coder design, this methodological rigor could be figured out in future research.

In the preparation of this manuscript, Claude AI (claude.ai, developed by Anthropic) was used in a limited and specifically circumscribed way. The rationale for this use was practical rather than analytical: to organize the pre-existing analytical content into publication-ready tables. Claude AI was selected due to its accessibility and text-formatting capabilities. More importantly, all data and analysis reflected in those tables were produced by the author independently and prior to the table formatting step. The author takes full intellectual responsibility for all content in this work. This statement is included to ensure transparency and in accordance with emerging best practices for AI tool declaration in academic publishing.

Results

This section introduces the empirical results from systematic media content and frame analyses of Chinese Digital Silk Road (DSR) in Kazakhstan and Kyrgyzstan from 2020 to 2026. Based on the content from a dataset of articles and news stories, opinion pieces, and analysis collected from both state-controlled and independent news agencies of Kazakhstan and Kyrgyzstan, this paper offers an examination of how China's digital footprint in the region is framed. In the reporting, it provides an analysis of reporting tonality, dominant frames, and important stories about China's engagement with the two countries. During the observed time frame there were a number of significant conjunctures which were reflected in the digital practices: the COVID-19 pandemic and the deepening of digitalization dependence, unrest in January 2022 in Kazakhstan, Russian invasion of Ukraine in 2022 and the aftermath restructuring of the digital markets, intensification of the Sino-Central Asian diplomacy with the first ever China-Central Asia Summit in Xi'an in May 2023, development and rapid implementation of technologies in the AI field and surveillance technologies by the governments.

Kazakhstan: State Media Coverage of China's DSR

In the context of Kazakhstan five articles were chosen from two news agencies (Kazakhstanskaya Pravda and Kazinform) over the span from 2022-2026. The data was then examined

using qualitative framing analysis using a four function model derived from Entman (1993) (defining a problem, diagnosing a cause, promoting a moral evaluation, and suggesting a solution), supplemented with the methods of Critical Discourse Analysis. These sources are characterized by the institutional affiliation with the executive branch and their role as official government communicators. China and the DSR in these sources is then considered from the perspective of the Kazakh government itself and its positioning in relation to China.

Kazakhstanskaya Pravda

Kazakhstanskaya Pravda (KazPravda) is Kazakhstan's oldest newspaper, founded in 1920, and today appears as an official, government-affiliated newspaper under the state-run media holding company TOO 'Qazaq Gazetteri'. It acts as the most direct channel for official government discourse. The newspaper regularly publishes decrees by the president, state reports of diplomatic visits and official statements from the government. Its close ties with the presidential administration makes this outlet a key channel for the framing of Kazakhstan's foreign policy relationships, including that with China. The three articles, "Meeting of Tokayev with Huawei board chairman" (September 2, 2025), "Visit of Deputy Prime Minister Zhumangarin to Shenzhen" (August 15, 2023), and "Testing 10G internet in Astana" (June 17, 2025) reflect KazPravda's general framing of the Huawei-Kazakhstan relations. Across all three KazPravda articles, the perspective is positive and can be defined within the context of framing studies as 'unambiguously promotional' (de Vreese, 2005). No critical modulation, no voices from above or below are invited and no room has been made for alternative viewpoints. Overall the reports appear much like a press release, reshaped into a news article and consistent with what van Dijk's (1988) identifies as 'reproduction of elite discourse'.

Frame 1: The Presidential Endorsement Frame. The article "Tokayev received the Chairman of the Board of Directors of Huawei Technologies Co. LTD" (September 2, 2025) employs the authority of the president as the main framing mechanism. The logic is simple and straightforward: meeting with the president gives institutional legitimacy to Huawei's activities in Kazakhstan. The article emphasizes within the context of presidential meeting, the strategic agreement between Samuryk-Kazyna and Huawei on 'innovative telecommunications technologies and modernization of server infrastructure'. It states that Tokayev 'welcomed the signing of a Strategic Agreement on the implementation of innovative telecommunications technologies', which frames the business agreement as an initiative supported at the national level. At the end of the article, Huawei is positioned with its classification as a Fortune Global 500 company with operations in over 170 countries, and to be serving in excess of 3 billion consumers globally. It could be seen as 'authority anchoring', as identified by Van Noort (2021) through impressive stats reinforces the company's legitimacy and credibility. Nonetheless, the article also remained silent on Huawei's contentious position on many Western markets, sanctions by the US on Huawei and potential concerns surrounding dual-use capabilities.

Frame 2: The Modernization-through-Emulation Frame. The article on Zhumangarin's visit to Shenzhen (August 15, 2023) is one of the most elaborated texts on the KazPravda corpus, and presents Chinese digital technology through the logic of emulation. Deputy Prime Minister Zhumangarin compares Huawei with Nokia in his statements: "In its time I visited Nokia, now I'm at Huawei. The enormous leap that Huawei made in recent years is a reflection of the enormous leap that China itself has made.' By this comparison, several framing discourses are identified. It portrays Huawei's growth as remarkable and worth following, simultaneously, presents Kazakhstan as a country who is willing to learn from China's technological success. Furthermore, it suggests that Kazakhstan is closely linked to cooperation with China in terms of digital development rather than Western partners. These statements

are further intensified in the article that Kazakhstan ‘sees great potential in cooperation for the development of our digital ecosystem’ and is ‘open to any proposals from Huawei.’ These are clear messages, and shows a high degree of openness to work with Huawei, which the article reports without any critical discussion. Last, an explicit reference is made to the fact that Huawei “has been successfully working in Kazakhstan for 25 years,” highlighting its role as ‘reliable and proven long-term partner.’

Frame 3: The Technological Milestone Frame. According to the article on the 10G internet pilot project (June 17, 2025), the memorandum was signed between Huawei Technologies Kazakhstan and Astana Innovations at the Second China-Central Asia Industrial Investment Cooperation Forum. In the article, the signing of agreement became the main news event, however the actual content or implication of the agreement received little attention. The 10G network is presented as a major technological achievement. In this way, it was spotlighted that the joint action plan can provide speeds ‘up to 10 gigabits per second’ and create ‘competitive advantages for Kazakhstan on the international stage’. However, these claims are reported without independent verification and were based on statements made by Huawei’s General Director. This article also uses a framing strategy at the regional level, linking the agreement to the China-Central Asia Industrial Investment Cooperation Forum. The multilateral nature of this forum gives extra credibility to the project and frames the scope of Huawei’s infrastructure growth within the narrative of Kazakhstan’s regional leadership and modernization, instead of highlighting it as an example of China’s technological expansion within the country.

Discursive Strategies. Three discursive techniques consistently appear throughout the KazPravda corpus. First, the strategy of testimonial authority by institutional elevation: each article derives its framing power mainly from the prestige of the speaker (the President, a Deputy Prime Minister, a CEO), not from expert analysis. By this strategy, it is demonstrated that digital engagement of China as state-endorsed national policy rather than contested geopolitical choice. Second, superlative accumulation: the descriptions of deals or profiles of corporates are constructed through emphasizing the impressive metrics and stats (120,000 patents, 700 smart city projects, 267 Fortune Global 500 clients) to prevent the potential public skepticism. Third, deliberate omission (Entman, 1993): there is no evidence of critical frames such as data sovereignty concerns, or Huawei’s contested geopolitical status.

Kazinform

Kazinform is the state news agency of Kazakhstan, established in 1920 and managed as a division of the NAO ‘Teleradiocomplex of the President of the Republic of Kazakhstan’ (PTRK). As a primary wire service for official government and diplomatic news, Kazinform’s multilingual publishing (Kazakh, Russian, English, Chinese, Arabic, Uzbek and Latin-script Kazakh) underscores its two key purposes as a domestic reporter of state events and an international ‘image’ management tool. It has established formal cooperation with Chinese state media through the Silk Road Newspaper Cooperation Alliance, and distributes international news through Xinhua. Kazinform’s coverage about China’s digital engagement is uniformly positive. Compared with KazPravda’s direct promotional tone, Kazinform shows more editorial sophistication. The outlet demonstrates more analytical approach in their issues, presenting data, citing international experts, and referencing policy documents. Though it creates the appearance of media independence, it consistently pushes toward pro-partnership conclusions. The article from January 2026 on China’s AI transformation is the most detailed sample of this register. It is a long, analytical article that refers to Stanford’s DigiChina, SCMP, PwC and the Chinese government in order to depict China as an credible and exemplary model to be followed by Kazakhstan in its digital development path.

Frame 1: The Sovereign Partnership Frame. According to the article “Almaty will create a ‘digital twin’ with China's support” (November 10, 2025), state media framing demonstrated in an unusual way. In other words, it represents positive messaging blended with explicit references to digital sovereignty. The article focuses on the joint effort to create a digital twin of the city with the assistance of the Chinese company Shenzhen Smart City Group, using a grant provided by the state-owned Chinese International Development Cooperation Agency (CIDCA). While overall tone is optimistic, concerns surrounding data governance and technological reliance are openly addressed: ‘All project data will be stored and processed in Kazakhstan, and the software will be deployed and administered by domestic specialists. This fully complies with the principles of digital sovereignty and contributes to the development of national expertise in the field of artificial intelligence.’ Unlike the KazPravda coverage of Huawei, digital sovereignty is included in the explicit reasoning behind the project. There are two reasons this emphasis on sovereignty is crucial. The first is that digital sovereignty is being presented as a “real and legitimate issue which demands reassurance.” Through promises of local data hosting and local administration, the article subtly acknowledges the possibility of data governance concerns that a partnership with a Chinese provider might elicit, and addresses it directly. Second, the fact that assurances regarding this issue are being included in a state-controlled media outlet signals that public concerns surrounding Chinese influence over technology have reached a critical level of salience that demand they be actively preempted. As a result, the article has moved beyond simply a positive portrayal of the project to become what this study labels the ‘sovereignty-assured partnership frame’. In this framing, technology provided by the Chinese is both desirable and accepted because concerns about sovereignty risks are presented as already managed through institutional arrangements. The article does not assess whether these institutional arrangements are technically effective, rather the narrative of having resolved the sovereignty issue does not leave room for deeper analysis.

Frame 2: The Exemplar-Emulation Frame. The most analytically relevant article in the Kazinform sample is “Between Algorithms and the Human: How China Transforms the Economy through AI” (January 30, 2026). From the very beginning, China is portrayed as an exceptionally valuable model to learn from, stating that ‘Among the world leaders [for Kazakhstan to study], China occupies a special place.’ The article supports this argument that several China’s achievements in AI sector has been documented such as \$170 billion AI industry, 6000 AI companies, and 60% global AI patent applications. Additionally, these claims are supported by both official Chinese sources (China Daily, Global Times, government policy docs) and international institutions (PwC, Stanford DigiChina). In the end of the article, there is a clear policy recommendation: “For Kazakhstan, the Chinese experience serves as an important benchmark: the success of digital transformation is determined not by the import of technologies, but by their deep integration into the real sector of the economy with the leading role of the state.” This is an especially relevant quote as it emphasizes not only technological gains but China's state-led approach as an example. Notably, this is what critics often associate with concerns about surveillance. Consequently, the article extends beyond promoting partnership with China and positions the Chinese model of development as a normative guide for Kazakhstan, demonstrating the ‘exemplar framing’ identified in this study, where China emerges as a model not just of technological advancement but of the state’s central role in effective digital transformation.

Discursive Strategies. Kazinform uses three dominant discursive strategies in its narrative about China’s digital transformation. The first is an authority laundering strategy. Sensitive issues surrounding China’s digital governance, such as AI governance, labor displacement, and data ethics are mentioned in the article, but these issues are immediately presented as examples of effective

governance. For example, the article mentioned that China's AI ethics regulations which forbid 'the use of covert emotional influence over users' and protect children's excessive interactions with AI, was presented not as a response to identified problems and harms, but as proof that Beijing has been actively monitoring China's digital activities and is a responsible governing power. The second is an internationalization of endorsement strategy. Besides Chinese government sources, the article cited international authorities such as Stanford, PwC, and New York University professor Winston Ma, as well as the Atlantic Council analyst Ryan Pan. By combining Chinese and Western authors, the legitimacy of China's technological achievements is bolstered. This has fostered a discursive space where skepticism to China's digital paradigm would require rejection of multiple respected international knowledge sources simultaneously. Thirdly, there is a national interest alignment strategy. All throughout the article, China's digital transformation is linked to Kazakhstan's own agenda such as the 'three-year digital transformation' agenda proposed by President Tokayev. China's successful achievements serve as valuable models for Kazakhstan, forging a close connection between China's narrative and Kazakhstan's national interests. Together these three discursive strategies create a limiting environment for critical discussion of the Chinese model. China's regulations are framed as sensible measures of governing. China's achievements are confirmed by internationally recognized institutions and China's technological development narrative is intertwined with Kazakhstan's own national interests, leaving less space for any structural critique on the Chinese model. In this context China's digital model appears both credible and beneficial.

Kazakhstan: Independent Media Coverage of China's DSR

This section presents the systematic analysis of independent media coverages in Kazakhstan. Five articles were selected from two news agencies (Azattyq: RFE/RL and Orda) over the span from 2020-2026. The corpus consists of articles from the period of 2023-2025 about Chinese digital technologies including monitoring technologies, internet surveillance tools, face recognition systems driven by AI, online trading websites in the context of Kazakhstan's digital transformation.

Azattyq (Radio Free Europe/Radio Liberty – Kazakh Service)

The institutional identity of Azattyq as a US Agency for Global Media (USAGM)-funded outlet managed by Radio Free Europe/Radio Liberty is inseparable from the frames of interpretation it constructs. The outlet's editorial agenda is directed to support press freedom, democracy and civil liberties in limited environments. Azattyq's discourse of Chinese digital engagement in Kazakhstan presents a uniformly and unambiguously critical tone. Among all the materials studied, none exhibit a promotional, neutral or ambivalent tone toward Chinese digital technology. The articles display critical tone from alarmist-investigative to rights-based warning, with highly emotional tone from pieces featuring views of civil society organizations in the foreground. Headlines such as "*Пугающее значение «слушающего государства»: Казахстан приобрел китайский инструмент интернет-цензуры?*" ("The Frightening Meaning of the 'Listening State': Did Kazakhstan Acquire a Chinese Internet Censorship Tool?"), and "*Kazakhstan Is Building a Surveillance State. Will China Be Its Model?*" immediately convey a critical discourse. The interrogative syntax of many headlines represents the technique of inferred accusation rather than explicit statement. It raises alarm and preserves journalistic immunity.

The report also situates China-sourced digital infrastructure in Kazakhstan in an international setting by asking whether Kazakhstan could or should replicate and import parts of China's internet governance model. This comparison is especially important as it invokes 'The Great Firewall', which brings the ideas of internet censorship, control and lack of access to information, hence it is

predominantly used as a negative frame to question the impact of Chinese digital involvement and present this as a discussion about governance, sovereignty and rights.

Frame 1: The Surveillance Threat Frame. The dominant frame within Azattyq's coverage portrays China's digital activities as a threat to civil liberties and human rights. The RFE/RL English-language report by Zholdas Orisbayev and Reid Standish demonstrates this frame through the example of a political blogger named Sanzhar Bokayev. As the report explains, Bokayev's face was scanned and flagged by an AI facial recognition program at Almaty International Airport. The report employs humanization strategy to discuss a complex topic, and the individual story of Bokayev provides the reader with a personal reference for a more abstract phenomenon. The story contributes to the frame by contending that Kazakhstan is increasingly using 'Chinese hardware', therefore linking the procurement of technology with the expansion of civil rights issues. By associating the technology with monitoring and political oppression, it is framed as a tool for monitoring individual freedoms. This frames the procurement of the technology as morally evaluative, as demonstrated through Entman's work. The article indirectly condemns China's procurement of the technology because of its capacity to monitor political bloggers and other activists. For these reasons, readers are encouraged to consider the report through a human rights perspective rather than just a technological modernization or economic development perspective.

Frame 2: The Trustworthiness Deficit Frame. In the article "Казахстан для видеонаблюдения использует китайские камеры. Можно ли им доверять?" ("Kazakhstan Uses Chinese Cameras for Surveillance. Can They Be Trusted?"), a different kind of epistemic frame is constructed around skepticism and the branding of Chinese technology as inherently suspect. This article allows the audience to make use of logic of technological suspicion rooted in national security considerations, a logic popularized across Western media narratives on the issue since the ban of Hikvision and Dahua devices by the US and UK officials. Explicitly referencing these Western practices as context for Kazakhstan's decision, Azattyq frames international standards of security with western democratic practices as the normative reference points.

Discursive Strategies. Several discursive strategies can be observed in Azattyq's reporting. The first is lexical alarm by using words such as, 'frightening', 'listening state', 'surveillance state', and discussing the 'Great Firewall', the outlet creates a sense of threat, prompting to feel negatively toward Chinese digital technology. Second, emotional anchoring is incorporated into the report in the form of individual stories, especially with Sanzhar Bokayev's case in which the general issue of surveillance is framed in a relatable human experience. Third, the selection of sources is used to strengthen the frame. The overwhelming reliance on reports from civil society members, human rights organizations and independent digital security analysts implies that its argument should be based on critical assessments by experts. And it positions the government officials as objects of observation rather than reliable authorities. Fourth, translocal legitimation is established by citing international research projects and organizations (e.g. Wired, InterSecLab, Amnesty International) which suggest that Azattyq's argument is grounded on evidence from worldwide studies.

Orda.kz

Orda.kz presents itself as an independent digital outlet oriented toward domestic Kazakhstani audiences. Its autonomy from government as well as foreign funding providers allows it more freedom to build an explicitly sovereignty-based critique than either a state-linked or a foreign-funded outlets. Its discourse on China's digital involvements in Kazakhstan is mixed in terms of orientation, but mostly critical in emphasis, especially on issues concerning security and surveillance. In comparison with Azattyq, Orda's analytical perspectives are significantly broader. Beyond civil liberties issues, it

covers concerns over geopolitical dependence, economic competition and institutional governance. While it is varied in its tones and perspective, it often oscillates between state-concerned, analytically neutral, and alarmist discourse, depending on the area of concern. While discourse on issues such as e-commerce and bilateral digital partnership are more moderate and informed by an expert discourse, security related issues seem to lean towards Azattyq's critical register, yet with an undeniable domestic political agenda.

Frame 1: The Digital Sovereignty / Digital Vassalage Frame. The phrase “цифровой вассалитет” (digital vassalage) is the most unique and politicized element in Orda's framing landscape. The article of the same title (“Цифровой вассалитет: Китай и Россия бьются за контроль над казахстанской Сетью”, June 23, 2025) is the most explicitly geopolitical text in the entire corpus. Orda's use of the term vassalage: political hierarchy, as it is used in feudalism, is not just a procurement or security matter, but also a political one related to the country's national sovereignty. The framing suggests a structural subordinate role played by Kazakhstan in an imbalanced digital power regime vis-à-vis its larger neighbors. This frame strongly aligns with current debates in Kazakhstani public discourse over multi-vector foreign policy, and the concerns of a middle power in competing for great powers.

Frame 2: The Market Capture Frame. Orda's coverage of the economy is a part that is frequently missing from the other outlets. The piece “Как иностранные маркетплейсы захватывают казахстанский рынок” (“How foreign marketplaces capture Kazakhstani market” published on 4 March 2025) uses very aggressive terminology for describing Chinese (and other foreign) e-commerce platforms Temu and PinDuoDuo as “predatory economic actors” seizing/capturing (“захватывают”) or fattening themselves (“жируют”). The article refers to the concerns of a member of the parliament regarding unfair tax benefits and harm to local businesses. This economic nationalism framework re-contextualizes the presence of China in the digital world as a threat to not only political freedoms, but also economic sovereignty and the viability of domestic entrepreneurship.

Frame 3: The Pragmatic Risk-Opportunity Frame. “Грозит ли Казахстану цифровая зависимость от Китая?” (“Is Kazakhstan facing the risk of digital dependence on China?” from June 16, 2025) represents the balanced and analytically nuanced piece among the entire corpus. The article quotes an extended interview with KISI (Kazakhstan Institute for Strategic Studies) analyst Aidar Kurmashev as stating China is “one of the few players ready to offer turnkey solutions, from data centers to supply chains”, also mentions that “both sides act in a pragmatic way: one offers technology and other being platform for pilot projects”. Furthermore, according to him, cooperation may lead to ‘black box managed from outside’, in other words, partnership needs ‘institutional maturity and legal transparency’. From these statements, he delivers a nuanced cost-benefit assessment without rejecting Chinese digital engagement. Instead of radical critical statements, he places emphasis on strengthening governance frameworks.

Discursive Strategies. Orda uses a wide range of discursive strategies. Perhaps most prominently, charge is thrown at the beginning of important headlines with lexicon such as ‘vassalage’, ‘capture’, ‘battle for control’, which creates an antagonistic geopolitical semantic landscape. Unlike the rights-centered vocabulary used by Azattyq, Orda puts emphasis on geopolitical and economic aspects which encompasses the broader context. Second, rhetorical questions such as the headlines (“Is Kazakhstan facing the risk of digital dependence on China?”) engage the reader with editorial interest, but do not state hard conclusions. This is a way to maintain analytical credibility while stating a problem that needs urgent attention. Third, the multi-actor perspective on source balancing. In other words, Orda stands out in its comprehensive integration of both domestic experts in the fields of academia and policy, as well as international institutions and governments, which creates

a richer polyphony of perspectives. Fourth, intertextual sovereignty linkage: issues such as the use of surveillance technologies, digital market places, and the internet's infrastructure are not covered as isolated phenomena. Instead they are linked together within an intertextual discourse around digital sovereignty. Linking these different aspects together provides a coherence framework for interpretation in which the debate on the role of Chinese technology is viewed as one part of a larger, more significant story concerning state control, technological dependency, and sovereignty. Fifth, strategic citation of Western expertise. As with Azattyq, Orda legitimizes his critical interventions with references to the German Marshall Fund, Wired and InterSecLab, but frames such references in an analytical context of Kazakhstan, not democracy promotion.

Kyrgyzstan: State Media Coverage of China's DSR

This section presents a framing analysis of state media coverage of Chinese digital engagement in Kyrgyzstan, based on articles from Kabar (the Kyrgyz National Information Agency).

Kabar (Kyrgyz National Information Agency)

Kabar is the state news agency of the Kyrgyz Republic, and is supervised by the government. In all the reviewed articles, Kabar's presentation of the Chinese cooperation through digitalization is only positive. Only technological advancement, investment, modernization and bilateral partnership is covered. Articles are not linked to the issues of digital dependency, threats to sovereignty or civil rights.

Frame 1: The Technology Transfer and Capacity Building Frame. The article “*Кыргызстан и Китай обсудили перспективы сотрудничества в области ИИ*” (Deputy Minister Nurlanbek Omurov met with the representative of iFLYTEK Han Mingze on August 28, 2025) is firmly grounded in a developmentalist perspective on digital engagement with China. The article emphasizes on iFLYTEK's desire to invest in Kyrgyz universities, conduct joint research projects, and implement AI-based educational technologies. Of particular importance is the company's database for recognition of the Kyrgyz language, which it planned to further develop. The article details how the partnership is aimed at supporting the development of the national language. It positions Chinese investment in AI as a means of fostering national cultural development. The article also focuses on the comments of Deputy Minister Omurov on the creation of innovation centers in the universities.

Frame 2: Assistance-to-Autonomy Frame. The article “*Китайская компания поможет Кыргызстану производить свои ИТ-устройства*” (“A Chinese Company Will Help Kyrgyzstan Produce Its Own IT Devices”) presents one of the most distinctive frames in Kabar's coverage. The headline itself highlights the fact that the cooperation will help to develop Kyrgyzstan's technological independence. Chinese investment, expertise, and technology transfer are seen as a means to strengthen Kyrgyzstan's local technology industry. Through this, China's involvement is portrayed as a way to achieve national self-sufficiency rather than dependency. Rather than presenting Kyrgyzstan as depending on Chinese technology, it portrays the cooperation as being mutually beneficial to Kyrgyzstan's own technological and industrial development.

Discursive Strategies. Kabar's discursive strategies are very consistent and closely follow the conventions of official government communication. Firstly, it is based on *passive institutional attribution*. Texts often start with references to official entities: ‘the Cabinet of Ministers’, ‘the Ministry of Digital Development’, etc., which make the outlet appear as an official information source. Secondly, Kabar uses a meeting-centered narrative structure. The coverage is focused on the official

meetings, forums, visits and panel discussions, and that cooperation is occurring, but is not discussed in detail the implications or potential consequences of cooperation. Thirdly, the agency adopts positive bilateral action verbs like ‘strengthen’, ‘discussed’, ‘expressed interest’, or ‘outlined prospects’, which convey a sense of ongoing action and collaboration, rather than the mention of risk, obligation, or unequal power dynamics. Lastly, the coverage always features national-benefit-anchoring. Every article points to a specific advantage for Kyrgyzstan, including language, technology, industry, connectivity, economy, and so on. Consequently, Chinese digital engagement is discussed in the context of its apparent benefits to Kyrgyzstan, not in terms of China’s strategic interests.

Kyrgyzstan: Independent Media Coverage of China’s DSR

In this section, four key media texts are analyzed from the independent and investigative media space in Kyrgyzstan: three articles from 24.kg (July 2022 and August 2023), one article from Azattyk (November, 2019). Although it falls outside the study’s time frame, this article on Chinese surveillance technology and human rights is featured as a foundational article, as many of the themes are repeated throughout coverage. The collection of data in this part of the study was much more difficult than in the Kazakhstani study. Several leading Kyrgyz news outlets did not provide any articles relevant to this issue on dedicated web searches. This challenge is not because of a lack of reporting on the subjects, but a structural problem in the broader system. Since the closure of the outlet in February 2024, many Kloop.kg articles have been inaccessible and between October 2022 and June 2023 the visibility of Radio Azattyk’s content in standard search indexes was limited due to its blocking. Likewise, in January of 2024, the State Committee for National Security (GKNB) raided 24.kg and the website was subsequently disrupted, impacting editorial continuity and online access.

Concurrently, the small number of articles which are directly relevant suggests a substantive conclusion. Independent Kyrgyz media do not generally refer to the Digital Silk Road, or official labels. Rather, when they speak of Chinese digital engagement, they often discuss the issues of sovereignty, dependency, debt, surveillance, media influence and political control in the larger context. This implies that the Digital Silk Road is not very resonant as a local interpretive framework. Independent Kyrgyz media, rather than using the terms of connectivity and digital development, interpret the Chinese engagement as an issue of autonomy, control, and influence. This pattern forms the basis of the framing analysis.

24.KG

24.kg is a Bishkek-based private news agency classified as independent by the BBC Media Guide Kyrgyzstan (2023) and RSF, offering Russian-language political, economic, and social news.

Framing 1: The Sovereign Partnership Frame. The article “Kyrgyzstan Proposes Opening An Alibaba Group Branch In Our Country” (27 July 2022) was published in the “Vlast” (Power/Politics) section and authored by Tatiana Kudryavtseva, a regular contributor to official government and diplomatic coverage. This is a report from a videoconference meeting of the Kyrgyz-Chinese Intergovernmental Commission on Trade and Economic Cooperation. The dominant frame is that of intergovernmental economic partnership. Both delegations are presented as having made ‘positive results’ in a wide range of areas of cooperation from economy to trade, standardization, agriculture, transport, healthcare, intellectual property, culture, and inter-regional cooperation. This is the most comprehensive listing that is typical of official diplomatic registers of post-Soviet countries, which as such serves an ideological purpose: it creates the image of bilateral relations as complete and

congruous, eliminating any hint of asymmetry or conflict. The most obvious reference to the Digital Silk Road that the article makes is within a short passage describing digital commerce. It describes how the government of Kyrgyzstan suggested the opening of a “local branch of the Alibaba Group... in the aim to support economic growth, e-commerce, increased trade turnover with mutual visits”. This development is presented not as an offer of Chinese business but as a demand from the Kyrgyz government. The attribution of the idea to Kyrgyzstan, not China, allows for the re-invention of a standard story: active promotion and participation by the state rather than external pressure.

Framing 2: The Market Access Opportunity Frame. The article by Tatiana Kudryavtseva, titled “Alibaba Will Help Kyrgyzstan’s Entrepreneurs Access Its Platform” (August 15, 2023) reported about a meeting. This event was between Kyrgyzstan’s Chamber of Commerce and Industry (led by former Prime Minister Temir Sariyev), and representatives from Alibaba Group. The article got its information from the Chamber’s press service, which shows it relied on official sources. The main focus of the article was market access and economic chances. It presented Alibaba as a partner helping Kyrgyz businesses get into global markets and supporting the country’s economy. Furthermore, the article highlighted benefits like free training, trips to Alibaba’s main office, and a discount linked to the World Bank. It laid out these opportunities without questioning them. The language used throughout was very positive. Alibaba ‘expressed readiness’, ‘expressed interest’, and ‘plans to actively invest’ in Kyrgyzstan were actively delivered in the article. These verbs made the company look like an active and supportive partner in development.

Discursive Strategies. This article possesses the most overtly promotional tone of all 24.kg articles reviewed here. The final phrase used in its conclusion is ‘mutually beneficial terms’ (взаимовыгодные условия). This is a direct echo of the language used to frame win-win outcomes in Chinese foreign policy rhetoric, which has been singled out as defining characteristics of BRI discourse by Van Noort (2021). However, there is no mention of the market concentration effects from Alibaba which may outcompete the local businesses. Overall, China is presented as a constructive partner. The equal attribution of positive actions to both sides is reflected in sentences like the Kyrgyz side ‘proposed’ and the Chinese side ‘is making efforts’.

Azattyk

Framing: The Human Rights Risk Frame. While the article titled “Chinese Video Surveillance Technologies Prompted Debate on Human Rights Compliance?” (November 2019) is outside the 2020-2026 study range, it gives a useful baseline for the surveillance framing that would become a major focus after this time period. Radio Azattyk’s reporting on the Bishkek Safe City included the installation of Chinese surveillance cameras at the Bishkek police command center, the provision of these cameras by the China National Electronics Import and Export Corporation, and the installation of facial recognition systems. This reporting helped establish early linkages of surveillance and human rights in independent media framing in Kyrgyzstan. The title of this article explicitly includes human rights. Thus, in order to understand the context of this article, Chinese surveillance technologies must be evaluated within the context of human rights, in contrast to the modernization of smart cities framing of state media. This article locates Chinese surveillance cameras not as infrastructure for safety, but as a risk to civil liberties, a frame that would be reactivated during the 2022 *Qandy Qantar* period in Kazakhstan. Combined with Azattyk’s investigative sourcing and rights-based reporting, and the independence of RFE/RL’s overall reporting, Azattyk has consistently been, and continues to be, a critical counter voice to the dominating reporting in both countries.

Discussion

The findings of this study show that media coverage of China's DSR is not simply a question of journalistic opinion or editorial choice. It is a structurally shaped outcome by institutional alignment, political constraints, and the progressive dismantlement of independent journalism. Across both countries, state-affiliated media consistently adopts promotional tone, and depicts China positively, specifically by using narratives as a source of modernization, development partner, or mutual benefit. Conversely, independent media frame the same developments in a way more critical tone. The discourse are centered around the narratives such as surveillance control, market domination, and human rights concerns.

The divergence of state and independent media in both countries aligns with and extends Entman's (1993) four function framing model. Despite having distinct institutional histories, the DSR is defined as a response for technological underdevelopment across KazPravda, Kazinform, and Kabar (problem definition), the insufficient integration identified as the central cause (causal diagnosis), China is portrayed positively as reliable and developmental partner (moral evaluation), deeper cooperation is presented as a practical solution (remedy). The near-identical four-function structure in all three outlets suggests that the promotional tone is not individually authored by each outlet, vice versa it shows its embeddedness of their structural position vis-a-vis the state and confirms Gitlin's (1980) argument that the dominant frames reflect "persistent patterns of cognition, interpretation, and presentation" that are institutionally produced, not individually. In other words, the frame is the result of the outlet's institutional position rather than independent choices of journalists.

Conversely, independent media systematically activate the securitization frames as proposed by Heidbrink and Becker (2022). The expressions such as 'listening states,' 'surveillance state,' and 'digital vassalage' are precise examples of rhetorical escalation that Buzan et al. (1998) identify as the transformation of ordinary political issues into the urgent threat requiring immediate protective action.

This dynamic also extends Levitsky and Way's (2010) the typology of competitive and hegemonic authoritarianism. The elements of competitive authoritarianism are more seen in Kazakhstan's case, demonstrating critical frames under pressure. Outlets cover the critical frames, but they are increasingly self-modulated and navigate the red lines with greater caution. Kyrgyzstan under Japarov is decisively turning towards hegemonic authoritarianism. Independent corpus became sparse and fragmented which is itself an empirical finding about the relationship between regime type and the diversity of available interpretive frames.

The findings also contribute to digital authoritarianism diffusion (Bashirov et al., 2025; Feldstein, 2021). Bashirov et al. identify three diffusion mechanisms: learning, emulation, and cooperative independence, and all three are legible at the media framing level. For example, Kazinform's Exemplar-Emulation Frame explicitly positions China's AI governance as normative standard for Kazakhstan's own digital transformation. In other words, media framing plays a constitutive part in legitimizing the state actions. Through normalizing specific interpretations, media framing creates such an environment that makes further technology transfer politically acceptable domestically. Feldstein (2021) argues that the toolkits of digital authoritarianism are diffused through several institutional components, including legal frameworks, governance models, and operational training. Surprisingly, findings correlate with Feldsten's argument. One of Kazinform's coverages, China's regulatory framework for AI is presented as an evidence for effective digital governance, while the potential role of these technologies for political control is largely absent. In this way, the outlet carries out an ideological work in the diffusion process. What this study adds to Feldstein's framework is to demonstrate how legitimacy is constructed discursively.

Furthermore, major finding of the study is that between 2020-2026 time period, a series of significant occasions took place in media environment. In Kyrgyzstan, Sadyr Japarov's rise to the presidency led to the shift toward authoritarian governance. In April 2021, the voters approved a new Constitution which significantly expanded the power of the president. In this way, the apparatus of Japarov systematically went against independent media (Freedom House, 2023). The argument can be supported by several cases. For example, in 2022 the Kyrgyz government blocked Azattyk's website and froze its bank accounts. Later in October, 2025 the Oktyabrsky District Court in Bishkek designated the independent media Kloop and Temirov Live (and its affiliated channel Ait Ait Dese) as 'extremist organizations'. More interestingly, this ruling is the first time the Kyrgyz Republic declared the media to be 'extremist'. This ruling has banned Kloop and Temirov Live from publishing their works on the internet and prohibits their distribution in any form, and authorities stated that "liking and sharing the media outlets' posts may now be considered as evidence of support to extremist organizations". In their ruling the court declared the actions of Kloop founder Rinat Tukhvatshin and Temirov Live founder Bolot Temirov as 'extremists'. These designations are the culmination of years of systematic persecution that began in 2022 (American Bar Association, 2024; Jamestown Foundation, 2025). In addition to this, Freedom House (2023) designated Kyrgyzstan 'consolidated authoritarian regime', simultaneously Reporters Without Borders recorded dramatic fall of press freedom in the country (94-> 144). In Kazakhstan, 2022 January unrest indicated the similar patterns, but in different directions. Moreover, during the January 2022 unrest, "the independent media outlets were the first ones to get cut off", according to TODA Institute research. Zhandayeva and Rosenberg (2022) investigated that the government used the event to justify wide-spreading digital repression. In February 2023, President Tokayev explicitly called for the expansion of cameras throughout the country for security measures. And this directly accelerates the Sino-Kazakh digital cooperation (Orisbayev & Standish, 2023). According to a May 2024 RFE/RL article, cameras from China's Hikvision and Dahua were imported to Kazakhstan worth \$117 million over six years. These indicators show the media is systematically being harassed and retributed in several ways both in Kazakhstan and Kyrgyzstan. After these occasions, Kyrgyzstan's media landscape became dominated by state-run outlets, while Kazakhstan's independent media still existed but learned to deliver the critics in a more careful manner.

Conclusion

Most of the existing literature of China's DSR in Central Asia is produced through geopolitical or economic lenses. The majority of BRI framing studies has been concentrated on major powers such as the US, China, India, Pakistan. Despite having the frontline role in BRI's implementation, major gaps are still remaining within Central Asian scholarship in relation to China's digital engagement. This study exactly set out to address this underexplored dimension. Although the studies about digital authoritarianism mostly analyze the mechanisms of technological diffusion, how the media interpret and frame this whole process under authoritarian pressure are neglected. As media narratives play a central role in shaping public opinion, the results of the research clearly show that state-affiliated and independent media outlets in both countries have differing representations of the DSR. The mainstream state-controlled media frame the DSR as an instrument for economic development, technological progress and modernization of the nation. Independent media, on the other hand, tend to take a critical perspective on the DSR, raising questions about surveillance, data management, and civil liberties. The study also finds that the differences in media portrayals of these two types of characters are not solely a result of editorial stance but largely a result of structural and institutional factors.

The study has several methodological limitations that should be acknowledged. First, it analyzes the constrained corpus, including the blocking of Azattyk, the dissolution of Kloop, and the GKNB raid on 24.kg. The reason is that it has produced incomplete archives and an uneven evidential base for Kyrgyzstan. Throughout the research period, even several articles became inaccessible, and technically could not have opened. Second, the small number of articles limited the generalizability of frame-level conclusions and made the quantitative claims about frame frequency exceedingly difficult. Third, while the qualitative approach of the study gives analytical insights for capturing discursive complexity, it does not demonstrate the systematic measurement of how specific frames appear across the outlet. While these constraints delimit the claims of the study, but do not necessarily undermine its core findings. For future studies, several productive research trajectories may arise from this study. First, the extension of this comparative framing analysis to the remaining Central Asian states would give deeper analytical scholarship for the region. As these countries are also part of China's BRI, it would be interesting how media outlets operate and react to the ongoing digital engagement of China. Similarly, the systematic comparative study should be extended to non-Central Asian BRI recipients such as Southeast Asia, or Sub-Saharan Africa. In other words, testing this practice beyond the post-Soviet institutional context would contribute to broader comparative theory of DSR. Second, audience reception would also add a crucial dimension for the overall frame-production analysis. Investigation of how these frames are processed, modified, and perceived by readers would deepen our understanding of the DSR's discursive politics.

The core logic of this study is to demonstrate the institutional structure of permissible speech rather than tangible technologies of the DSR. Therefore, it is not about China's communication strategy, nor about the specific frames, but to show the relationship between media freedom and interpretive diversity. Discourses and coverages of outlets are not just editorial autonomy, rather it is a political one, shaped by structural complexity.

References

- American Bar Association. (2024, October 22). *Kyrgyzstan: Media crackdown continues, in violation of international human rights law*. https://www.americanbar.org/groups/human_rights/reports/kyrgyzstan-media-crackdown-continues-may2024/
- Bahoo, S., & Alon, I. (2020). News framing of the China's Belt and Road initiative: A media analysis. *Duo Research Archive (University of Oslo)*. <https://doi.org/10.5278/njmm.2597-0445.6325>
- Bashirov, G., S. Akbarzadeh, I. Yilmaz, and Z. Ahmed. (2025). "Diffusion of Digital Authoritarian Practices in China's Neighbourhood: The Cases of Iran and Pakistan," *Democratization*, DOI: 10.1080/13510347.2025.2504588
- Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.
- Cheng, J., & Zeng, J. (2023). "Digital Silk Road" as a slogan instead of a grand strategy. *Journal of Contemporary China*, 33(149), 823–838. <https://doi.org/10.1080/10670564.2023.2222269>
- Chu, J., Hassan, Z., & Sikandar, S. M. (2025). The framing of the Belt and Road Initiative in Indo-Pakistani media. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12, 21. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03830-8>
- Chynybaeva, B. (2019, November 18). Kitayskiye tekhnologii videonablyudeniya zastavili govorit' o soblyudenii prav cheloveka. [Chinese Surveillance Technologies Prompted Debate on Human Rights]. Radio Azattyk. Retrieved 20 April, 2026 from https://rus.azattyk.org/a/kitayskiye_videokamery_v_kyrgyzstane/30277446.html
- de Vreese, C. H. (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design Journal + Document Design*, 13(1), 48–59. <https://doi.org/10.1075/idjdd.13.1.06vre>
- Drobny, N. (2025, June 23). Tsifrovoy vassalitet: Kitay i Rossiya b'yutsya za kontrol' nad kazakhstanskoy Set'yu. [Digital Vassalage: China and Russia Compete for Control of Kazakhstan's Digital Network]. Orda.kz. Retrieved 20 April, 2026 from <https://orda.kz/cifrovoj-vassalitet-kitaj-i-rossija-bjutsja-za-kontrol-nad-kazahstanskoj-setju-403402/>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Longman.
- Feldstein, S. (2021). *The rise of digital repression: How technology is reshaping power, politics, and resistance*. Oxford University Press.
- Ferdinand, P. (2016). Westward ho – the China dream and "One belt, one road": Chinese Foreign Policy under Xi Jinping. *International Affairs*, 92(4), 941–957. <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12660>
- Freedom House. (2022). *Nations in Transit 2022: Kyrgyzstan country report*. <https://freedomhouse.org/country/kyrgyzstan/nations-transit/2022>
- Freedom House. (2023). *Nations in Transit 2023: Kyrgyzstan country report*. <https://freedomhouse.org/country/kyrgyzstan/nations-transit/2023>
- Freedom House. (2024). *Nations in Transit 2024: Kazakhstan country report*. <https://freedomhouse.org/country/kazakhstan/nations-transit/2024>
- George, C. (2012). *Freedom from the press: Journalism and state power in Singapore*. NUS Press.
- Gitlin, T. (1980). *The whole world is watching: Mass media in the making and unmaking of the new*

left. University of California Press.

- Heidbrink, C., & Becker, C. (2022). Framing the digital Silk Road's (de)securitisation. *Journal of Current Chinese Affairs*, 52(2), 311–333. <https://doi.org/10.1177/18681026221117567>
- Hillman, J. (2021). *The Digital Silk Road: China's quest to wire the world and win the future*. Harper Business.
- Jamestown Foundation. (2025, November 19). *Kyrgyzstan's media crackdown sign of deepening authoritarianism*. <https://jamestown.org/kyrgyzstans-media-crackdown-sign-of-deepening-authoritarianism/>
- Justice for Journalists Foundation. (2024). *Attacks on media workers in Kazakhstan in 2024*. <https://jff.fund/attacks-on-media-workers-in-kazakhstan-in-2024/>
- Kayyrtayuly, M. (2024, May 20). Kazakhstan dlya videonablyudeniya ispol'zuet kitayskie kamery. Mozhno li im doveryat'? [Kazakhstan Uses Chinese Surveillance Cameras. Can They Be Trusted?] Radio Azattyk. Retrieved April 23, 2026 from <https://www.azattyqasia.org/a/32944102.html>
- Kabar (n.d.). Kitayskaya kompaniya pomozhet Kyrgyzstanu proizvodit' svoi IT-ustroystva [Chinese Company to Help Kyrgyzstan Manufacture Its Own IT Devices]. Retrieved April 26, 2026 from <https://ru.archive.kabar.kg/news/kitaiskaia-kompaniia-pomozhet-kyrgyzstanu-proizvodit-svoi-it-ustroistva/>
- Kabar (n.d.). Kyrgyzstan i Kitay obsudili perspektivy sotrudnichestva v oblasti [Kyrgyzstan and China Discussed Prospects for Cooperation in the Field of Artificial Intelligence]. Retrieved April 26, 2026 from <https://ru.kabar.kg/news/kyrgyzstan-i-kitaj-obsudili-perspektivy-sotrudnichestva-v-oblasti-ii/>
- Kabar (n.d.). MTsR: Kyrgyzstan i Kitay ukreplyayut sotrudnichestvo v oblasti tsifrovizatsii v ramkakh ShOS. [Ministry of Digital Development: Kyrgyzstan and China Strengthen Cooperation on Digitalization Within the Framework of the SCO]. Retrieved April 27, 2026 from <https://ru.archive.kabar.kg/news/mtr-kyrgyzstan-i-kitai-ukreplaiut-sotrudnichestvo-v-oblasti-tsifrovizatsii-v-ramkakh-shos/>
- Kudryavtseva, T. (2022, July 27). Kyrgyzstan predlagaet otkryt' filial Alibaba Group v nashey strane. [Kyrgyzstan Proposes Establishing an Alibaba Group Branch in the Country]. 24.kg. Retrieved April 27, 2026 from https://24.kg/vlast/240788_kyrgyzstan_predlagaet_otkryt_filial_alibaba_group_vnashey_strane/
- Kudryavtseva, T. (2023, August 15). Kompaniya Alibaba pomozhet predprinimatel'nyam Kyrgyzstana vyyti na svoju ploshchadku. [Alibaba Will Help Kyrgyz Entrepreneurs Access Its E-Commerce Platform]. 24.kg. Retrieved April 27, 2026 from https://24.kg/ekonomika/272604_kompaniya_alibaba_pomojet_predprinimatel'nyam_kyrgyzstana_vyyti_nasvoyu_ploshchadku/
- Levitsky, S., & Way, L. A. (2010). *Competitive authoritarianism: Hybrid regimes after the Cold War*. Cambridge University Press.
- Lippmann, W. (1922). *Public opinion*. Macmillan.
- Oreglia, E., & Zheng, W. (2024). The Digital Silk Road between national rhetoric and provincial ambitions. *The China Quarterly*, 261, 183–195. <https://doi.org/10.1017/s0305741024000936>
- Orisbayev, Z., & Standish, R. (2025, October 29). Kazakhstan is building a surveillance state. Will China be its model? *Radio Free Europe/Radio Liberty*. <https://www.rferl.org/a/china-surveillance-hikvision-dahua-huawei-kazakhstan-ai-central-asia/33544093.html>
- Prilepskaya, A. (2025a, March 4). Udobno ustroilis': kak inostrannye marketpleysy zakhvatyvayut

- kazakhstanskiy rynok. [How Foreign Marketplaces Are Taking Over the Kazakhstani Market]. Orda.kz. Retrieved April 28, 2026 from <https://orda.kz/udobno-ustroilis-kak-inostrannye-marketplejsy-zahvatyvajut-kazakhstanskij-rynok-398691/>
- Prilepskaya, A. (2025b, June 16). Grozit li Kazakhstanu tsifrovaya zavisimost' ot Kitaya? [Does Kazakhstan Face the Risk of Digital Dependence on China?] Orda.kz. Retrieved April 28, 2026 from <https://orda.kz/grozit-li-kazakhstanu-cifrovaja-zavisimost-ot-kitaja-403073/>
- Kazakhstanskaya Pravda. (2023, August 15). Zhumangarin predlozhit Huawei razvivat' IT-infrastrukturu i tsifrovizatsiyu v Kazakhstane. [Zhumangarin Proposed That Huawei Help Develop IT Infrastructure and Digitalization in Kazakhstan]. Retrieved April 28, 2026 from <https://kazpravda.kz/n/zhumangarin-predlozhit-huawei-razvivat-it-infrastrukturu-i-tsifrovizatsiyu-v-kazakhstane/>
- Kazakhstanskaya Pravda. (2025a, June 17). Sverhskorostnoy internet 10G v pilotnom rezhime zapustyat v Astane [Ultra-High-Speed 10G Internet to Be Piloted in Astana]. Retrieved May 2, 2026 from <https://kazpravda.kz/n/sverhskorostnoy-internet-10g-v-pilotnom-rezhime-zapustyat-v-astane/>
- Kazakhstanskaya Pravda. (2025b, September 2). Tokaev prinyal predsdatelya Soveta direktorov Huawei Technologies Co. LTD. [Tokayev Met with the Chairman of the Board of Directors of Huawei Technologies Co. LTD]. Retrieved May 2, 2026 from <https://kazpravda.kz/n/tokaev-prinyal-predsdatelya-soveta-direktorov-huawei-technologies-co-ltd/>
- Rühlig, T. (2020). Technical standardisation, China and the future international order. *European Policy Analysis*, 3, 1–12.
- Sacks, S., & Triolo, P. (2020). *China's digital silk road*. Center for Strategic and International Studies.
- Scheufele, D. A. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of Communication*, 49(1), 103–122. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x>
- Tabynbaev, B. (2026, January 30). Mezhdru algoritmami i chelovekom: kak Kitay transformiruet ekonomiku cherez II. [Between Algorithms and People: How China Is Transforming Its Economy Through Artificial Intelligence]. Kazinform. Retrieved May 2, 2026 from <https://www.inform.kz/ru/mezhdru-algoritmami-i-chelovekom-kak-kitay-transformiruet-ekonomiku-cherez-ii-3715cc>
- Thorne, D., & Spevack, B. (2017). *Harbored ambitions: How China's port investments are strategically reshaping the Indo-Pacific*. C4ADS.
- Turysbekov, E. (2025, November 10). Almaty sozdast «tsifrovogo dvoynika» pri podderzhke Kitaya. [Almaty to Develop a Digital Twin with Chinese Support]. Kazinform. Retrieved May 3, 2026 from <https://www.inform.kz/ru/almati-sozdast-tsifrovogo-dvoynika-pri-podderzhke-kitaya-e67b83>
- van Dijk, T. A. (1988). *News as discourse*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Van Noort, C. (2021a). *China's communication of the Belt and Road Initiative*. Routledge.
- Yuhan, G. (2021). A corpus-based critical discourse analysis of "Belt and Road" initiative in domestic and foreign mainstream media news reports. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210609.111>
- Zhandayeva, R., & Rosenberg, R. (2022). *Kazakhstan's Bloody January: Digital repression on the "New Silk Road"* (Policy Brief No. 140). Toda Peace Institute. <https://toda.org/policy-briefs-and-resources/policy-briefs/kazakhstans-bloody-january-digital-repression-on-the-new-silk-road.html>
- Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. Public Affairs.

FTAMP: 19.45.91

Қытайдың Цифрлық Жібек жолын фреймдеу: Қытайдың Қазақстан мен Қырғызстандағы цифрлық қатысуының медиадағы көрінісі

Султан Жиенбаев
Тұран университеті, Алматы, Қазақстан
email: 25261272@turanaedu.kz

Аңдатпа

Зерттеу 2020-2026 жылдар аралығында Қазақстан мен Қырғызстандағы мемлекеттік және тәуелсіз бұқаралық ақпарат құралдарының Қытайдың Цифрлық Жібек жолын (ЦЖЖ) қалай фреймдейтінін талдайды. Сапалық контент-талдау мен сыни фреймдік талдауды ұштастыра отырып, зерттеу мақсатты іріктеу арқылы тандалған жеті медиа басылымның материалдарын қамтиды: Қазақстаннан *Kazakhstanskaya Pravda*, *Kazinform*, *Azattyq* (Азаттық радиосының Қазақ қызметі) және *Orda.kz*; Қырғызстаннан *Kabar*, *24.kg* және *Azattyk* (Азаттық радиосының Қырғыз қызметі). Зерттеу негізінен Цифрлық Жібек жолы туралы жарияланымдардың жалпы реңкі мен басым фреймдерін анықтауға бағытталған үш зерттеу сұрағына сүйенеді. Зерттеу нәтижелері Қазақстан мен Қырғызстандағы мемлекеттік және тәуелсіз БАҚ арасында жүйелі айырмашылықтардың бар екенін көрсетті. Мемлекеттік ақпарат құралдары Цифрлық Жібек жол бастамасын ұлттық даму мен технологиялық прогрестің қозғаушы күші ретінде тұрақты түрде сипаттайды. Бұл ретте «президенттік қолдау», «эмуляция арқылы модернизация», және «егемендігі қамтамасыз етілген серіктестік» сияқты нарративтер кеңінен қолданылады. Ал тәуелсіз БАҚ ЦЖЖ-ны сыни тұрғыдан қарастырып, азаматтық бостандықтар мен деректер егемендігіне қатысты қауіптерге назар аударады. Қытайдың цифрлық ықпалы авторитарлық бақылаудың кеңеюіне ықпал ететін фактор ретінде ұсынылады. Зерттеу бұл айырмашылықтардың редакциялық ұстанымнан гөрі институционалдық және құрылымдық факторлармен түсіндірілетінін көрсетеді. Сонымен қатар, зерттеу «Бір белдеу, бір жол» бастамасына қатысушы елдердегі Қытай ықпалы, посткеңестік кеңістіктегі цифрлық авторитаризмнің таралуы және шектеулі медиа жағдайындағы фреймдеу саясаты туралы ғылыми әдебиетке үлес қосады.

Кілт сөздер: Цифрлық Жібек жолы, медиа фреймдеу, Қазақстан, Қырғызстан, Қытайдың цифрлық қатысуы, сыни дискурс талдауы

МРНТИ: 19.45.91

Фрейминг Цифрового шелкового пути: Медийные репрезентации цифрового присутствия Китая в Казахстане и Кыргызстане

Султан Жиенбаев
Университет Туран, Алматы, Казахстан
email: 25261272@turan-edu.kz

Аннотация

В рамках данного исследования изучается, как государственные и независимые СМИ Казахстана и Кыргызстана освещают китайскую инициативу «Цифровой Шелковый путь» (ЦШП) в период с 2020 по 2026 год. Сочетая качественный контент-анализ с критическим анализом фреймирования, в рамках исследования проанализирован корпус статей из семи целенаправленно отобранных СМИ: «Казахстанская правда», «Казинформ», «Азаттык» (Казахская служба Радио Свобода) и Orda.kz в Казахстане, а также «Кабар», 24.kg и «Азаттык» (Кыргызская служба Радио Свобода) в Кыргызстане. Исследование ориентируется в основном на три исследовательских вопроса, касающихся общего тона и доминирующих фреймов освещения ЦШП. Согласно результатам данного исследования, в обеих странах наблюдается систематическое расхождение между государственными и независимыми СМИ. Государственные СМИ последовательно представляют ЦШП как движущую силу национального развития и прогресса. Активно используются такие нарративы, как «поддержка со стороны президента», «модернизация через подражание», «партнерство, гарантирующее суверенитет», «подражание образцу». Между тем независимые СМИ рассматривают инициативу «Один пояс, один путь» через призму критики и выдвигают на первый план опасения относительно гражданских свобод и суверенитета данных. Китайское цифровое взаимодействие представляется как катализатор расширения масштабов авторитарного контроля. Важно отметить, что эти различия обусловлены скорее структурными и институциональными факторами, чем чисто редакционными соображениями. Исследование также вносит вклад в научные исследования, посвященные китайскому влиянию в странах-партнёрах инициативы «Один пояс, один путь» и распространению цифровых технологий в постсоветском пространстве.

Ключевые слова: Цифровой шелковый путь, медийный фрейминг, Казахстан, Кыргызстан, цифровое присутствие Китая, критический дискурс-анализ

Received: June 11, 2026

Accepted: June 29, 2026